a hic liber vere sit S. clem[en]t. no[n] satis co[n]stat certu[m] est aliud s[ub] nomine S. clem[en]t itinerariu[m] in 8. libros divisu[m] et apocryphu[m] ut ex epist[ol]o. gelasii papae et leon[is] patet q[uod] hic no[n] reperit[ur] reprobatu[s] nec est de epistolis certis [illegible] [illegible] non sunt approbata

B. CLEMENTIS ROMANI PONtificis de rebus geſtis, peregrinationibus, & prędicationibus B. Petri Apoſtolorum principis Epitome, ſiue compendium.

EIVSDEM CLEMENTIS VITA, ſicut in Eccleſia catholica recitatur.

IOACHIMO PERIONIO BENEDIctino Cormœriaceno interprete.

AD D. NICOLAVM MALLARIVM ECcleſiæ Pariſienſis Eccleſiaſten & Theologum.

VITTORIO EMANUELE IN ROMA

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS, M. D. LV.
Apud Guilielmum Morelium.

EX PRIVILEGIO REGIS.

IOACHIMVS PERIONIVS BEnedictinus Cormœriacenus, Nicolao Mallario inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Eccleſiaſtæ, ac Theologo, S.P.D.

SI CLEMENTIS pontificis maximi ſanctiſſimíque viri de beati Petri rebus geſtis profectionibuſque ac concionibus compendiũ, quod abhinc triẽnium partim rogatu, partim impulſu tuo, ex Bibliotheca tua bonis omnibus libris referta depromptum, in Latinum ſermonem conuertẽdum ſuſcepi, ſerius quàm aut velles aut officiũ meum poſtularet, typis editur: nolim putes id vel obliuione ſuſcepti muneris ac negocii, vel rerum quæ in eo tractantur contemptu accidiſſe. Nam nec quiſquam vno me eſt in iis quæ fidẽ, qua nihil homini charius eſſe debet, attingunt, religioſior; & res diuinæ quas maximas libellus hic profitetur & docet, incredibile ſui & deſyderium & ſtudium, ne dicam amorem, in me non tam ſuo nomine, quàm eo vitæ inſtituto, quod delegi, excitauerũt. Sed cùm iam tum & vitam Chriſti ingreſſus eſſem ſcribere, & Iuſtini philoſophi ac martyris opuſcula quædam tuo maximè hortatu atque admonitu trãſferre inſtituiſſem, & alia quæ pollicitus eſſem, quidam à me flagitarent: huius Clementis tui (tuum enim appellare iure poſſum, quem quaſi pupillum patrem deſyderantem adoptaſti) retardata eſt editio: quanquam ferè biennium eſt, cùm librum abſolui. Verùm ſi ſerius quàm optaras, ad te nouus redit, & per te ad cæterorum cognitionem editur: at ſi minus aliis, tibi quidem certè, iucundior gratiórque, vt ſpero, veniet: præſertim cùm natura cõparatum ſit, vt quæ res nobis charæ ſunt, ſi poſtea quàm iis caruimus, aut à nobis abfuerunt, ad nos locupletiores aut ornatiores reuertantur, tãtam interdum nobis voluptatem ipſæ afferant, vt deſyderium quo iis cùm abeſſent tenebamur, noua illa etiam fortaſſe non opinata lætitia ſuperare videatur. Equidem tametſi quàm exigua ſit in me dicendi facultas, ſcio, tamen quantulacunque valeam, omnem me eò contuliſſe fateor, vt ne fruſtrà hunc mihi libellum transferẽdum dediſſe videare. Quod vt facerem, præ-

ter quàm quòd egregius iſte tuus in me animus admonuit, auctor etiam libri, beatique Petri crebræ illæ cum Simone mago inſtitutæ diſputationes, quibus & illius falſas refellit, & diſciplinæ noſtræ veras ſententias, ſicuti ſunt, cum ſummo illius pudore, maximáque ſua laude & gloria comprobauit. Nec verò minus eò me adduxit præclara ad dicendum, & ad commemorandum ſuauis illa quæ de Clementis parentúmque eius & fratrum repentina, nec opinata inter ſe agnitione eſt addita, narratio. Quæ quidem eas mihi ad animos impellendos vires habere videtur, vt in ea legenda neminem lachrymas continere poſſe exiſtimē. Mihi quidem non videtur hoc eſſe cōpendium eorum Clementis librorum decem, qui extant Rufino interprete, præſertim cùm eius ſit qui res ab aliquo tractatas vno vel pluribus libris, in compendium redigit, ea tātùm quæ fuſius narrat, breuiter perſtringere: & tamen hoc in libro exponātur multa quæ in illis non legantur, longiúſque rerum expoſitio hîc ex ipſius Clementis Epiſtolisque extant, ſumpta prouehatur. Itaque haud ſcio an ſit illius alterius libri compendium, cuius Rufinus mentionem facit. Hunc autē laborem noſtrum in tuo potiſſimū nomine diuulgaui, cùm tua iſta in me egregia voluntate adductus, vt meū viciſſim in te animū teſtarer, tum vt omnes qui in eo legēdo aliquid temporis conſument, cùm boni aliquid inde arripient & haurient, beneficii tui in ſe memores, & tibi gratias agāt, & aliis te officiis, quibus debebunt, proſequantur. Vale. Lutetiæ Pariſiorum, nono Cal. Ianuarias, M. D. L I I I I.

CLEMENTIS ROMANI PONTIficis, de rebus geſtis, peregrinationibus, ac prædicationibus ſancti apoſtolorúmque principis Petri, Epitome ſiue compendium, in quo eiuſdem vita continetur, ad Iacobum Hieroſolymitanum põtificem, Ioachimo Perionio Benedictino Cormeriaceno interprete.

CLEMENS Iacobo domino & pontifici, & pontificum pontifici, ſanctam Hieroſolymam Chriſtianorum Eccleſiã gubernanti, Chriſtíque Dei noſtri, quæ vbique Dei prouidentia præclarè conſtitutæ ſunt, Eccleſias, vnà cũ presbyteris & diaconis, cæteríſque fratribus omnibus pacem perpetuam optat. Scito, me ciuem Romanum, cum temperatè caſtéque primam ętatem atque vitã agere poſſem, arrepta hau ſtáq; neſcio vnde cogitatione, quæ mihi obrepſiſſet, crebráſque mihi de morte commentationes pariebat, in laboribus reliquum vitæ tempus, perturbationibúſque ſolitũ eſſe cõſumere. Hoc enim in animo voluebam mentéque agitabã, num poſt mortem nullus eſſem futurus, nec quiſquam mei

vnquam mentionem facturus eſſet, quòd tempus omnia obliuione deleret. Quòd ſi nullus eſſem, quî fieri poſſet, vt manerē poſt mortē, cum eorū qui nulli eſſent notione, cùm nec eos cognoſcerem ipſe, nec illi me agnoſcerent, nec ortus eſſem, nec gignerer? Illud etiam quærebam, num mundus aliquando ortus eſſet, & antè quàm originem habuiſſet, an etiam eſſet. Si enim ex omni æternitate fuit, æternus etiam futurus eſt. Sin ortus eſt, etiam diſſoluetur omnino. Poſt diſſolutionē porrò num aliquid rurſus erit ac renaſcetur? quod nunc in cogitationem meā cadere non poteſt. Hæc atq; talia cum ſine fine animo agitarē, perpetuo mœrore eóque tanto affici ſolebam, vt & pallore inta beſcerem, &, quod grauius eſt, ſi me tandē aliquādo huiuſmodi rerū curis ac moleſtiis, vt vanis, liberatum iri cogitarē, maiorē vim morbi dolorı́ſq; ſentirem: dolorémq; animo ex eo capiebā, quòd mihi honeſti notionem inſitam & innatam igno rarem, quæ ſpes cauſáque immortalitatis extitiſſet, quemadmodum poſtea cum tandē aliquando cognouiſſem, Deo rerum omnium effectori gratias egi. Me enim ea cognitio, quæ mihi ab initio moleſtiam afferebat, impulit, vt de rebus quęrerē: quóſque primùm beatos ignoratione ſolitus erā ducere, eos poſtea miſeros iudicabam. Ergo cum à prima ætate tales in animo meo cogitationes verſarentur, me ad philoſophorum ſcholas cōtu-

li,vt aliquid inde quod firmũ ratúmque eſſet haurirem ac diſcerẽ. Sed nihil eis curæ ſtudióque eſſe animaduertebam,niſi decretorum infirmationes & confirmationes, contentionéſque, & artes captionéſque ratiocinationũ, ac ſumptionum inuentiones: interdúmque concluſio efficiebat, vt immortalis animus diceretur, interdum vt mortalis: ac cum ratiocinatio cogebat cõfiteri animũ eſſe immortalem, ex eo magnam animo capiebã voluptatem:cum verò mortalẽ,angebar:quinetiã ex eo rurſus maiore dolore afficiebar, quòd neutrorum quiſquam animum meum cõfirmare poſſet,vnúmque hoc intelligebã, rerum quæ proponerentur decreta ab iis qui certarẽt, vera aut falſa pronunciari, non ex natura vſque earum & ex veritate ponderari atque cognoſci. Quo etiã maiorem dolorem ex rebus ipſis percipiebam, & ex intimi animi partibus gemitus trahebã,propterea quòd nec deponere hanc curam poſſem, etiam ſi id vehementer, vt antè me dixiſſe ſcio, cuperem, nec quicquam firmum ac ſtabile haurire. Itaque rurſum dubitãs apud me dicebã, Quid fruſtra laborem ſuſcipio,in re tam clara & aperta? Etenim ſi poſt mortem nullus ero, nunc cum in rerum natura ſum,angi nõ debeo. Proinde angorem atque triſtitiam ad illud tempus reſeruabo, cum, quia nullus ero,dolor in me nullus cadet. Sin autẽ fortè ero,cur nunc cum minimè neceſſe eſt,me dedo

angoribus qui me conficiant? Hanc etiam alia in mente ſtatim ſecuta eſt cogitatio. hæc enim mecum in animo cogitabã, an illic me grauiora manerent, etiam ſi nunc me excruciarem, niſi piè ſanctéque vixerim: traderérque, vt nonnullis philoſophis placeret, Pyriphlegethõti ac Tartaro, quemadmodum Siſyphus vel Tityus, vel Ixiõ, vel Tantalus, atque in inferis perpetuis ſuppliciis afficerer. Contrà ego reſpondebam, cum res incerta eſſet, tutius eſſe piè viuere me, corporíſque voluptates vincere, etiam ſi nõ planè quid iuſtum, quídq; deo gratũ & acceptũ eſſet, certò ſciuiſſem, nec vtrũ immortalis eſſet animus, ánne mortalis. Quę quidẽ cogitationes cũ animum meũ in diuerſas partes traherent, mihi in AEgyptum proficiſcendum cenſeo, & cum ſacrorum myſteriorum interpretibus ac prophetis amicitiam contrahẽdam, quæſitóque diuino atque inuento, magna vi pecuniæ, perſuadendum, vt animum ab inferis excitet ea arte quam Necromantiam vocant, tãquam de re quapiam eum conſulturus eſſem, cum illud ſim poſiturus, ſit ne animus immortalis. Hoc tamen cogitabam & ſtatuebam, me non ex reſpõſis animi immortalitatem, ſed ex aſpectu tantum poſſe cognoſcere. Cùm enim eum ipſis oculis vidiſſem, tum demum ſatis magnam fidem me illi habiturum, neque iam aures plus apud me ad perſuadendũ quàm oculũ, eſſe valituras. Sed tamen philoſo-

pho cuidam ex iis quorum familiaritate vterer, animi mei conſilium aperio, qui hoc mihi inutile eſſe duabus de cauſis exponit. Si enim animus, inquit, diuino non paruerit, nec tu legibus quæ hoc planè vetant: profectò quòd contra leges feciſſe te recordabere, cum malorum conſcientia viues. ſin obtemperabit, præterquam quòd cum malorum conſcientia vitam traduces, ea etiam quæ ad religionem pietatémque pertinent, cuius cauſa hæc aggreſſus ſis, tibi iā non ex animi ſententia ſucceſſura arbitror. Deo enim inuiſos eos ferūt qui animis poſt quàm è corporib⁹ euolarint, negociū faceſſunt. Hac illius oratione, quāquam à propoſito ſuſceptóque conſilio deterritus ſum, tamen à ſuperiore cogitatione planè abduci non poteram. Ac ne in his tibi exponendis longiore oratione vtar, cùm iis cogitationū quaſi fluctibus animus meus agitaretur, Imperatore Tiberio Cæſare, ineunte vere, fama quædam ſenſim aliquot diebus percrebruit, & verè bonus Dei nuncius in totum orbem peruaſit, qui diuinum conſilium ac voluntatem ſilentio tegere non patiebatur, ſed potius in dies creſcebat: eſſe quendam in Iudæa, qui ab ea parte qua vere ſol oritur, incipiens, æterni Dei regnum prædicaret: quod adipiſci liceat, ſiquis optima ſemper viuendi inſtituta comprobaret ac teneret. Vt autem diuinitatis plenus hæc docere crederetur, cum multa mirabilia prodigia & ſigna

edere, ſermonéque ſolo ſurdis audiendi vſum reſtituere, cæcis aſpectũ, claudis inceſſum, omnémque & morbum depellere, & malum genium ſiue dæmonem è corporibus hominũ expellere: quinetiam elephantia laborãtes, qui eminus ſolùm ab eo cernerentur, curari, mortuos qui ei offerrẽtur, excitari: nec quicquã eſſe quod præſtare non poſſet. Quóq; plus tẽporis præteriit, eo magis creſcit & confirmatur ab iis qui iter faciunt, non fama iam, ſed ipſa rerum veritas. Tandẽ enim aliquando certis quibuſdam locis homines conuenerunt, vt de eo deliberarent ac viderent, quiſnam is eſſet, qui apparuiſſet, quídque eius ſibi vellet oratio. Nuper autem cum anni tempus ad autumnum inclinaret, vir quidam ſtans publicè, Viri, inquit, Romani, audite. Dei filius eſt in Iudæa, qui omnibus qui velint, vitam ſempiternam pollicetur, ſi voluntati eius qui eũ miſit, morẽ geſſerint. Itaque ab iis quæ deteriora ſunt, ad meliora traducimini, à rebus caducis ad æternas, vnúmque Deum in tribus perſonis cognoſcite, cuius mundum iniuſtè in eius conſpectu incolitis: ſed ſi conuertamini, & ex eius voluntate viuatis, in alterum ſeculum ſublati, æterníq; facti, eius bonis quæ nulla oratione explicari poſſunt, perfruemini. Sin autẽ in perfidia permaneatis, poſt hanc vitã in locum ignis coniiciemini, in quo æternis ſuppliciis affecti, fruſtra ſuperioris vos vitæ pœnitebit. pœnitentiæ enim

tempus prȩſenti vnius cuiuſque vita concluditur. Atque hæc quidē illius fuit oratio. Ego vero qui audirem, moleſtè ferebam, neminē ex tanta multitudine, qui tantæ rei nuncium audiuiſſet, hoc dixiſſe, In Iudæam proficiſcar, vt ſciā an vera hic prædicet, Dei filium eſſe in Iudȩa, qui patris à quo miſſus ſit, voluntatem eſſe denunciet immortalitatē bonámque ſpem & expectationem: quando quidē non parui momenti eſt, id quod aiunt eum prædicare. Quorū enim animos qui immortales ſint, confirmet, eos etiam æterna bona eſſe conſecuturos: quorū autem animos in ignem qui reſtingui non poſsit, coniecerit, eos æternis ſuppliciis afficiendos eſſe. Cum ita in cæteris animatus eſſem, hæc etiam mecum ipſe dicebam. Cur tādem alios culpo & obiurgo, cum in eodem quo illi negligentię crimine tenear? nec iis quæ ad vitam degendam victúmque pertinent præparatis, in Iudęam proficiſcor, vt horum talium ipſe teſtis ſim? In hac deliberatione multum temporis conſumebatur, cum res quæ mundum attingunt, aliæ ex aliis inciderent, à quibus non facile liberari explicaríque poteram. Tandem vero aliquando cùm animo & cogitatione perpenderē, primùm quàm hæc vita, quam agimus, inſtabilis ſit & incerta, deinde etiā omne tempus memoria repetiuiſſem, quo hîc me ſemper ſpes quandiu habitaſſem, ſolicitum habuiſſet, omnéſque nos ita in ocio mori

ſolitos recordarer, prætermiſsis vt tempus tulit rebus meis omnibus,in Pontum ſtatim me contuli: & cum in portum veniſſem atque ſubduxiſſem, contrarijs ventis vſus,Iudæa relicta Alexandriam appuli. Ibi ad philoſophos adibam, cum ventorũ vis nauigandi mihi iam planè poteſtatem eriperet ac cohiberet:ab eiſque petebam, vt ſi quid de rumore quem Romæ is qui viſus eſſet, ſparſiſſet,accepiſſent, quídque ille nunciaſſet, ordine omnia exponerent. Illi verò talem aliquem Romæ extitiſſe omnino ſe neſcire reſponderunt:de filio autẽ Dei qui in Iudęa fuiſſet,rumoréque prędicaretur, ſe à multis qui inde veniſſent,audiuiſſe, intellexiſſéque ea omnia mirabilia opera, quæ ſolo etiam verbo edidiſſet. Cúmque me velle dixiſſem cum quopiam eorum qui eum vidiſſent, colloqui, ex eóque audire omnia quę de illo cognoſcere cuperem,iidem reſpondent,ibi eſſe quendam,qui non ſolum eum vidiſſet, verum etiam illinc oriundus eſſet,vir clariſsimus,Barnabas nomine,qui ſe vnũ eius diſcipulorum eſſe prædicaret, ſedénſque illic alicubi,ea quæ ab illo promiſſa eſſent iis qui talibus digni eſſent, ei qui vellet vltro narraret. Ego cum locum in quo vir ſedere ſolitus eſſet, occupaſſem, circunfuſæque multitudinis pars eſſem, ſtans ea quę dicebantur,audiebam, cúmque vera non dialecticorũ vlla arte docentem animaduertebam, ſed imparatum & ex tempore ac ſimpliciter

ter exponentem quę Dei filium qui apparuiſſet, fe ciſſe ac dixiſſe & audiuiſſet & vidiſſet. Multos verò teſtes eorum, & mirabilium quæ ab ipſo dicta eſſent, & ſermonum quos habuiſſet, ex turba quæ circunfuſa erat, producebat. Cúmque libenter ſimplicia eius verba audiret populus, philoſophi qui ex diſciplina quæ homines mundo deditos attingit, eò conuenerant, eum ridere conabãtur, ſummáque audacia prouecti in eum dicebãt, & ſyllogiſmos quaſi magna arma in eum intentabant. Ille vero declinatis abiectíſque eorum nugis, verſutæ illorum interrogationi non reſpõdebat, ſed ſine metu ſermonem inſtitutum perſequebatur. Cúmque eum quiſpiam iocans rogaret, cur culex extitiſſet, íſque qui perpuſillus eſſet, pedes ſex, atque alas haberet: elephas verò maximum animal pennis careret, & quatuor modò pedes haberet: ipſe doctrina ad rogatum pauliſper retẽta & cohibita, nihil tamẽ ei qui quæſtionem poſuerat, ad rogatum reſpõdit, ſed rurſus ad eum quem ſibi ab initio propoſuiſſet, ſermonem reuertebatur: cum in vnaquaque interpellatione hoc vno principio vſus eſſet, Nobis quidem hoc tantũ præſcriptum eſt, vt vobis eius qui nos miſit dicta mirabiliáque facta exponamus: atque vobis pro dialectica demonſtratione pleroſque eorum qui hîc adſunt teſtes producimus. Situm eſt in veſtra voluntate & iudicio, vt nobis aſſentiamini, vel repu

gnetis. Ego verò id quod vtile eſt, vobis explicare non deſiſtam, propterea quòd & mihi taciturnitas damnum, & vobis perfidia detrimentum allatura ſit. Equidem poſſem ijs quæſtionibus quas poſuiſtis, ſatisfacere, ſi veritatis ſtudio & amore ductos vos hæc quærere cernerem. Quæ autem culicis & elephantis ſit diſsimilitudo, hoc quidem tempore vobis qui Deum vniuerſitatis effectorem ignoratis, non vtilis eſt explicatio. Quæ cùm diceret, cõmuni conſenſu & quaſi cõſpiratione multũ effuſúmq; riſum emiſerunt, cum eum ad ſummã verborum inopiã adigere, vt barbarũ aliquẽ & inſanũ, conarẽtur. Ego verò qui hęc animaduerterẽ, animo incaleſcere cœpi, ſtudióq; neſcio quo incẽſus, ſilere nõ potui, ſed liberè hac vſus ſum oratione, Merito à vobis voluntatẽ conſiliúmque ſuum comprehendi noluit Deus, qui vos indignos prouideret, propterea quòd nunc cenſores ac iudices qui ſapiant certiores facere atque hortari videtur. Cùm enim hoc tempore eius voluntatis & cõſilij præcones miſsi ſint, qui non artificio vllo aut ratione perſuadẽdi ab oratoribus petita, ſed ita ſimplici oratione, eius conſilium aperiunt, vt quiuis qui ea quæ dicãtur audiuerit, intelligat: nunc vos adeſtis eo cõſilio, vt & quod è re veſtra eſt damno veſtro minimè intelligatis, & irrideatis veritatẽ in barbaris ad veſtri condemnationem inſidentem, quam etiam ad vos accedentem recipere nõ

vultis propter & veſtram libidinem, & verborum illius ſimplicitatem, ne falſę rationis dicendi, non verę ſapientię ſtudioſi eſſe doceamini. Quouſque tandem loqui diſcitis, qui probè loqui non poteſtis? Multa enim verba veſtra infra verbi vnius precium ducenda ſunt. Quid autem vobis etiam dictura eſt multitudo Græcorum, quæ quondam in vno animo ſententiáque permanſit, ſi iudiciũ futurum eſt, vt hic confirmat? Quid ita Deus, nobis conſilium tuum nõ aperuiſti? nullo modo vos audiemini: aut ſi quo forte reſponſo vos dignos exiſtimabit, hoc reſpondebit, Quia cum ego omnia conſilia & voluntates quæ futuræ eſſent, ante orbem conditum cognitas haberem, vnicuique pro dignitate obſcurè dedi. Quod quoniam ita eſt, cùm inſtituiſſem per eos qui ad me confugerunt, fidem facere cur ab initio à primo ortu meũ cõſilium publicè enunciari paſſus non ſim: nunc in fine vitæ conſilij mei prædicatores miſi, qui & irridentur, & contumeliis affecti illudũtur ab ijs qui re nulla iuuari volunt, amicitiámque meam quæ ſe eis patefacit, recuſarunt. O magnam iniuriam, quòd Dei præcones in inuidiam adducuntur, ídque apud eos homines qui ad ſalutem vocãtur. Hæc cum dicerem, aliáque eiuſdem generis, magnus in plebe motus extitit, atque alij quidem Barnabæ vicem dolebant, mihíque aſſentiebantur, alıj qui ſtolidi erant, in me dentibus grauiter

ſtridebant. Cum vero iam adueſperaſceret, manu Barnabā accepi, inuitúmque duxi domum meā, in qua feci vt maneret, ne quis in eum manus iniiceret. Cúmque vna mecum dies paucos verſatus eſſet, pauca mihi veræ orationis tradidit, quòd ſibi in Iudæam diei feſti cauſa properandum diceret, vellétque in poſterum cum ſuis popularibus verſari. Ego vero cum magnopere ex illius lingua pendêrem, in eámque cauſam vehementer incūberem, nec animi contentionem remitterem, ſed reliquam diſciplinā peterem, ac dicerem, Tu mihi tantum verba quæ à Deo qui viſus eſt audiſti, expone, & mea oratione Dei conſilium ornabo, atque ita demum intra paucos dies vna tecum nauigabo (magna enim me Iudæę adeundæ tenet cupiditas) & vobiſcum fortaſſe reliquo vitę meæ tépore verſabor: ipſe ad hæc ſtatim reſpondit, Tu ſi nos réſque noſtras videre cupis, & quod vtilitaté afferat diſcere, mecū quàm primùm nauigato: ſi non vis ſtatim, ſigna modò mei domicilij eorúmque omniū quos vis, ego tibi hodie exponā, vt cum etiā voles prę́ſens nos inuenias. Ego enim, inquit, cras ad mea me conferam. Ego qui Barnabam ita obſtinatè in ſententia permanere animaduerterem, eum vſque ad portum deduxi, cognitíſque ab eo ſignis quæ dixerat domiciliorum, ei confirmo me, niſi poſtero die aliquantum eorum quæ mihi deberentur, repetendum eſſet, cō-

tinuo cum illo nauigaturum fuiſſe : quanquam cum celeriter occupaturus eſſem. Cum finem dicendi feciſſem, cúmque ijs qui naui præerát commendaſſem, cum dolore reuerſus ſum, quòd in animo meo boni & familiaris amici memoria verſaretur. Exacto autem illo die, cum non omnem debitam pecuniam, cuius cauſa remoratus eſſem, accipere poſſem, reliqua neglecta quæ impedimẽto erat, quo minus celerius hominem inuenirem, ipſe quoque in Iudæá nauigaui; ac quindecimo demum die Cæſareá Stratonis perueni. Ibi cum è naui deſcẽdens diuerſorium quærerem, audio Petrum quendam Ieſu Chriſti Dei filij, qui in Iudæa viſus eſſet, ſignáque & prodigia edidiſſet, clariſsimum diſcipulũ poſtero die cum Simone Gitthonenſi Samaritano diſputaturum. Ego verò cum hæc reſciuiſſem, rogabam vt mihi eius domicilium indicaretur. cum didiciſſem vbi maneret, ibi pro foribus ſtabam : ij autem qui in ædibus erant, cùm me contemplati eſſent, quærebant, quiſnam eſſem, & vnde venirem : cum Barnabas egreſſus, me vt vidit, obortis lachrymis præ lętitia complexus eſt, méque domum introduxit: deinde Petrum monſtrans, hic eſt Petrus, inquit, quem tibi maxima Dei ſapientia præditum eſſe nunciabam, cui omnem virtutem tuam atque inſtitutum itá ſemper expoſui, vt ex eo & te ipſum videre cupiat, & cõſuetudinem tuam optet. Ita-

que te pro magno ei munere meis manibus offe-ro. Quod cum dixiſſet, me produxit, cum his verbis, Hic eſt Petre, Clemens. Petrus autem cum nomen exaudiſſet, ei in mentem Barnabæ ſermones quos de me habuiſſet, venerũt, ac ſtatim extentus eſt, vt potuit: placidéq; me & fraternè oſculatus, cum conſediſſet, Rectè ac præclare, inquit, à te factum eſt, qui Barnabam veritatis præconem honoris veri Dei cauſa, ac forti animo hoſpitio exceperis, nec in eo indoctorum odium atque furorẽ timueris. Beatus enim verè es tu, qui Veritatis legatũ ita cum omni honore domum receperis: pro quibus ipſa etiã Veritas te qui hoſpes es ſua ciuitate donabit, túmque magnis te beneficiis augebit, quòd cum breuis gratiæ modò vſuram largitus ſis, bonámque verborum voluntatem, gloriæ ſempiternæ bonorúmque quæ eripi non poſſunt, hæres futurus es. Nec tibi laborandum eſt in eo, vt mihi animum tuũ viciſsim narres. Omnia enim quæ in te ſunt, Barnabas veri ſtudioſus vir expoſuit, dum ferè quotidie mihi honorificam tui mẽtionem facit. Atque vt tibi tanquam vero amico breuiter id quod agitur, aperiam, niſi tibi aliquid eſt impedimento, comitem itineris te nobis facias præbeas: eúmque veritatis ſermonẽ quem in ſingulis locis & oppidis Romã vſq; ipſam habiturus ſum, accipias. Ego tibi, inquam, itineris comitem me præbere paratus ſum: hoc enim neſcio quo-

modo lætus facere inſtitui: ſed primum de veritate velim certum habere quod ſequar, vt ſciam ſitne immortalis animus, ánne mortalis: & ſi immortalis æternúſq; eſt, an futurus ſit, vt de iis quæ hîc geſſerit, in iudicium vocetur: & quid tandem iuſtum ſit, aut gratum Deo: & vtrum ortus ſit mũdus, & cur ortus: & an diſſoluendus ſit: & vtrum melior futurus, necne ſit. Atque vt ne de ſingulis agam, hæc atque his ſimilia cupio diſcere. Ille verò quid hæc verba ſibi vellent, diuino Spiritu doctus, cito reſpondit, vt celeriter me ad veritatem reuocaret. Breuiter, inquit, tibi Clemens rerum notitiam atque ſcientiã tradã, eámque iam audi. Dei volũtas & cõſiliũ multis de cauſis abſtruſum eſt & obſcurum hominibus: primũ quidem quòd praua inſtitutione victi ſint, mala educatione, improba conſuetudine, prauis colloquiis, perceptione non recta, ob eámq; cauſam falſa erroríſq; plena: deinde cõtemptu, perfidia, ſtupro, auaritia, gloria, aliíſq; generis eiuſdẽ, quæ vt magna fumi vis & copia in domũ vnã, ſic in mundũ cũ intraue rũt, eorúmq; virorũ qui intus habitãt, oculos perturbarunt, eos aſpicere nõ ſinũt, nec ex ſcriptura mũdi effectorẽ Deũ intelligere, & quod ei placet, cognoſcere. Itaque ij qui veri ſtudio trahuntur, ex animo ſolum Dei, domini noſtri ac cõſeruatoris Ieſu Chriſti fidẽ vera ratione implorare & ab eo cognitionẽ accipere debent, vt aliquis qui intus

eſt in domo fumi plena, id eſt, in hoc mũdo, accedẽs fores aperire poſsit, vt externũ ſolis lumẽ in domũ intret, ac fumus ignis qui intus eſt, eiiciatur: atque ita demũ homines cernẽtes, in vnũ Deum patrem rerũ omniũ prępotentẽ credant, & in vnigenitũ eius filiũ, qui ex eo ante ſecula modo quodã qui explicari nõ poteſt, natus eſt, atque in Spiritum ſanctũ, qui ex eis eo modo quẽ exprimere non poſſumus, proceſsit, ſic vt Deum vnũ in perſonis tribus cognoſcamus, principio ac fine carẽtem, æternum, perpetuum, non creatum, ab omni motu & immutatione liberũ, ſimplicem, incõpoſitum, ſine corpore, ſub cernendi & tangendi ſenſum non cadentem, qui nec circũſcribi, nec comprehẽdi poteſt, infinitum, qui mente & animo intelligi non poteſt, bonum, iuſtum, rerum omniũ præpotentem, omnium quæ procreata ſunt effectorem, qui res omnes & tenet & cernit, qui omnia prouidentia adminiſtrat, omnia nutu gubernat, omnia iudicat: atque ita demum aqua & Spiritu renati, in partem hæreditatis veniãt filiorum Dei, qui renati ſunt ad immortalitatem. Proinde in primis & ante omnem quæſtionem tu quoque Clemens, vt filius ad patrem ſtudioſè accede, vt & rerum quæ cernuntur & quæ non cernuntur, tibi cognitionem verè Deus tradat. Quòd ſi poſteà quàm vocatus es, nolis aut differas, iuſto Dei iudicio, quòd nolueris, nõ approbatus amittes hęreditatẽ

Nec tibi hoc velim perſuadeas, te, etiamſi omnibus piis ac bonis pietate præſtes, ſi lauacro perfectus minime ſis, tamen ſperare poſſe aliquando ſalutem conſequi. Hoc enim maiore potius ſupplicio afficiere, quòd bonis præclaríſque actionibus non rectè vſus ſis. neque enim id quod honeſtum ac pulchrum dici ſolet, pulchrum eſt, cum non honeſtè ac pręclarè agitur. Tu vero ſi id quod Deo probatur, ablui vitali aqua nolis, quòd tuæ voluntati morem gerere mauis: eius conſilio omnino aduerſaris. Sed quæres fortaſſe, quid ad pietatem conducat, ſi aqua abluare. primum quòd decreto Dei ſtabis: deinde quòd aqua & ſpiritu Deo renaſceris, priſtinámq; tuã à cupiditate profectam originem mutabis, cóque demum modo ſalutem cõſequi poteris. aliter autem fieri non poteſt. Sic enim Deus verbum, quod ſalutis & immortalitatis generis noſtri cauſa humanam naturam accepit, nos docuit, Amen dico vobis, niſi renati fueritis aqua & ſpiritu, in regnũ cælorum vobis aditus minimè patebit. Quapropter accede ad lauacrum. hoc enim vnum ignis impetum poteſt extinguere. neque in aliud tẽpus reiice, propterea quòd mora ſolita eſt afferre periculum, quandoquidem dies morti conſtitutus, incertus eſt. Cum finem dicendi feciſſet, Equidẽ iam gratias, inquã, ago Deo, & patri, & vnigenio eius filio, & ſancto eiuſdem Spiritui, quòd quemadmodũ perſuaderi

mihi volui, ſic etiã mihi tradidit: nec poſthac mihi ipſe curæ ero. neque enim me vnquã vlla ex parte hæſitãtem aut dubium tua tenebit oratio. Itaque non eſt, mi Petre, quòd diffidas: quaſi verò maximis bonis eum qui minime ſentiat, afficias. Scio enim hoc tale eſſe, atque tantum, quale atque quãtum quiſpiã & celeriter accipere velit. Nam quod mihi munus celeriter datum eſt, ſentio. Tum Petrus, Gratias, inquit, ago Deo & pro ſalute tua & pro mea voluptate: tu tamen ieiunium ſerua triũ mẽſium diebus, & ſalutari aqua expiabere. Initiũ autem ieiunandi cras facito: quo quidem die mihi cum Simone Mago conſtituta diſputatio eſt. ſed nihil eſt quòd dubites mihi adeſſe in iis quæ contraria ex parte quærentur. Quæ cùm dixiſſet, cibum cepit, méque iuſsit ſumere: cõſecrato cibo, actíſque gratiis, hoc addidit, Faxit Deus, vt omni ex parte mihi ſimilis euadas, atque ablutus vitali aqua, eidem conuiuio cui ego adhibeare. Tum mihi imperauit, vt irem cubitum. Iam enim tempus ad ſomnum & quietem vocabat. poſtero die ego cum nox etiam tum eſſet, expergefactus, cum Petrum vigilare, & cum iis qui vna erant de religione diſſerere cognouiſſem, qui erant ſedecim numero, quorúmq; hæc ſunt nomina, Zacchęus, qui aliquando publicanus fuerat, & Sophonias eius frater, Ioſephus, & Michęas qui cum illo educatus fuerat, præterea Thomas & Eliezerus gemini,

Eneas ſacerdos, Lazarus ſacerdos, quē quatriduanum à mortuis Dominus noſter Ieſus Chriſtus excitauit, Heliſſæus, Bēiamin⁹ Saphrę filius, itémque Rubilus & Zacharias architecti, Ananias & Aggæas Ammeni: præterea Niceta & Aquila ſodales. Ego etiā introgreſſus ſum, ſalutatíſque omnibus Petri iuſſu conſedi. Ille autem inſtituto ſermone interrupto, quaſi defendēs, certiores omnes facere cœpit, cur me minime excitauiſſet, vt ſui ſermonis auditor eſſem: eiúſque rei cauſam nauigationis moleſtiæ attribuebat. Quieſcere enim me ſinebat, quòd me illam ſedare vellet. Cum enim animus, inquit, in eo quod reliquum eſt in corpore, occupatur, aut ſi quo incommodo premitur, non admodum accuratè ſolet iis quæ dicuntur attendere. Ob eámq; cauſam nolo de vlla re diſſerere apud eos & cum eis, qui aut ęgritudine & dolore affecti ſunt, aut pręter modum irati, aut quorū corpus ęgrotauit, aut in curis rerum ad mūdum pertinentium, aut in aliqua perturbatione verſantur. Neque eſt quòd dicat aliquis, non oportere conſolationis & admonitionis verba ijs adhiberi, qui prauum aliquid gerant. Nam ſi quis proficit, per me afferat licet: ſin minus, interim tempori ſeruiat. Tempus enim eſt, vt Salomoni placet, & opportunitas rerum omnium. Itaque verba quæ animum confirmant, ante malum & res aduerſas, hominibus adhiberi debēt, vt ſi quid

forte mali interuenerit,antè armata mens, recta veráque ratione id quod illatũ eſt perferre poſsit. Quocirca ſi res diuinas quæ excellũt,Clemẽs, vis cognoſcere,eas à domino & Deo, conſeruatoréq; noſtro Ieſu Chriſto, qui hominibus ſcientiã tradit,ab eo inquã,vno diſcere potes, quòd ipſe vnus veritatem habet cognitã. Aliorũ enim ſi quis aliquam ſcientiam cõprehendit, aut ab eo vno,aut ab eius diſcipulis didicit. Eſt autem hęc eius volũtas, hæc ſententia, Deum vnum eſſe in perſonis tribus,cuius mundus omnis eſt opus: qui cum iuſtus ſit, aliquando pro ſuis cuique meritis ac pro dignitate tribuet. Qui enim Deum iuſtum eſſe profitetur,is animos etiã hominũ immortales eſſe credat neceſſe eſt.alioqui qua in re iuſtitia eius elu ceret, cum & nonnulli qui piè & iuſtè vixerant, malíſque oppreſsi fuerant, vi atque iniuria ſublati ſint: & aliqui qui impios ſe atque improbos prę-ſtiterant, & vitã in luxu & voluptatibus tranſegerãt,morte,quæ omnibus hominibus propoſita eſt occubuerint. Quoniã igitur ſine vlla cõtrouerſia Deus qui bonus eſt,iuſtus etiã eſt, nec aliunde iuſtus eſſe cognoſcetur,niſi animus poſt diſceſſum à corpore ſit immortalis, vt cum propriũ ac ſuum quiſq; corpus in reſurrectione iterũ ſumpſerit,ma lus quidẽ,vt qui hìc bona receperit,illic,ob ea quę deliquit, ſuppliciis afficiatur: bonus autẽ,qui hìc pro iis peccatis quæ admiſit, pœnas dedit, in illa

vita in ſinu iuſtorũ,bonorũ hęres inſtituatur:quoniã,inquã,Deus iuſtus eſt,profecto iudicium etiã ſit neceſſe eſt, & immortales animi. Quòd ſi quis (vt Samaritano Simoni placet,nõ vt veritatis ſermo vult) Deo non vult iuſtitiam tribuere,cui tandem eam iam aliquis poteſt concedere? Hoc ego loco,me dixi velle cognoſcere,quiſnam is eſſet Samaritanus Simon quem dicerent. Licet,inquit,ſi vis,ab eis diſcere,à quibus ego etiam illius omnia accepi. Túmque accerſiuit Aquilam & Nicetam, eíſque præcepit, vt mihi omnia quæ in Simone animaduertiſſent, diligenter exponerent. Illi cum Deũ teſtati eſſent, ſe nulla in re à vero deflexuros, ea quæ Simonis erant expoſuerunt hoc modo. Ac prior Aquila ita exorſus eſt: Audi chariſsime frater, vt tu quo͏̈q; probè ſcias ea quę virum attingũt, cuius ſit, quis, & vnde, quæq; ab eo, & quomodo, & qua de cauſa gerãtur. Igitur Simõ Samaritanus genere, Antonio patre, Rachela matre natus eſt, in vico Samariæ qui Gitthæ dicitur, nec min' quàm ſchœnis ſex ab vrbe Samaritanorũ abeſt. Is Alexãdriæ quæ eſt in AEgypto, cum fuiſſet, Græcis literis ac diſciplinis inſtitutus eſt, artéque magica cũ multum poſsit, & in amentiam adactus ſit, ſe exiſtimari credíque vult vim eſſe quandam cæleſtem, ipſiúſque Dei, qui omnem mundum in lucem protulerit: interdúmque Chriſtum ſe obſcurè appellat: atque hoc nomen vſurpauit, quaſi

cohibiturus eſſet in perpetuũ etiã cauſam interitus, ſic vt corpus occidere nõ poſset. Nec verò Deũ cenſet eſſe ſummum eum, qui mundum condidit, nec mortuos vnquam excitatum iri credit. Hieroſolyma negat: montem Garizenum pro illis inuehit. Pro vero CHRISTO Deo noſtro ſe ipſe prædicat. Legis propria ad allegoriam tranſfert. Iudicium fore cenſet, nec tamen illud expectat. Ipſe autem in diuinitatis opinionem irrepſit hoc modo: Ioannes quidam extitit qui interdiu baptizaret: & quemadmodum CHRISTO domino diſcipuli fuerunt duodecim, qui menſium ſolis duodecim numerum præferrent: ſic iſte triginta duces habuit, qui mẽſtruã lunæ rationem explerent. In iis mulier quædam, Helena nomine, vt ne hoc quidem non meditatum ſit. Cum enim media ex parte hominis ſpeciem gerat mulier, inchoatum nec perfectum triginta numerum ponit: quemadmodum etiam lunæ, cuius inceſſus non perfectum menſis curſum conficit. Horum autem triginta Ioannis diſcipulorum primus & præſtantiſsimus Simon fuit. Ioanne verò mortuo. Simon adiũcta & adhibita Helena, multitudinem imperitam obambulans concitat, cum ipſam Helenam iactat excelſo è cælo in mundum eſſe delapſam, pro qua Græcos & Barbaros, cum veritatis ſpeciem quandã & imaginẽ videre ſe putarẽt, inter ſe dimicaſſe

tradit: multáque alia monſtri ſimilia quæ admirabilitatem faciunt, edit, ſic, vt niſi hæc ab eo ex arte magica fieri intellexiſſemus, futurum fuerit, vt nos quoque captaret. Nũc autẽ cum ille vecors etiam pios captare ac decipere vellet, ab eo defecimus. nam cædem etiam facere cœpit: vt nobis amicis amicus expoſuit: propterea quòd paruuli animum cum è proprio corpore ſeparauit, formula quadam vſus iuriſiurandi nefarij, adiutorem ad ſpeciem præbendam eorum quæ ei viſa ſunt, deſcripto puero, in ſimulachro in quadã interiore domo, in qua ipſe dormit, conſecratum habet. Quapropter dãnata & improbata eius impietate, nos ab eo ſecreuimus. Hæc cum Aquila dixiſſet, Nicea eius frater, Neceſſe eſt, Clemens, inquit, ea me cõmemorare, quæ ab Aquila prætermiſſa ſunt. Primùm enim Deum teſtamur, nos in nullius ſceleris aut impietatis cum eo veniſſe ſocietatem, ſed cum ipſe faceret, eorum omnium ſpectatores fuiſſe. Atque eatenus voluptatem ex eis quæ agebat, cepimus, quoad ea facere videbatur, quæ obeſſent nemini. Cum verò magia quadam quæ fierent, diuinitate, captandorum Chriſtianorum cauſa ſe facere prædicaret, ab eo iam minime detenti ſumus. quanquam multa nobis polliceretur: primùm ſe nobis & templum ædificaturum, & poſiturum ſtatuas: deinde fore, vt Dij haberemur, & à regibus honore & veneratione

afficeremur, publicíſq; honoribus digni iudicaremur: poſtremo vt infinita vi pecuniæ locupletaremur. Hæc atq; ea quæ habētur his maiora nobis pollicebatur, tantū vt cum eo ſocietatē coeuntes, conatus malos taceremus, quo facilius fraudes ac doli proficerent. Nec tamen aſſenſi ſumus, ſed auctores ſimul fuimus, vt ab iſta amentia deſiſteret. Cohortabamur enim eum, vt finem audaciæ faceret, propterea quòd Deus eſſe non poſſet: hoc etiā, vt Deum verum vereretur, ſéque hominem eſſe cognoſceret, ſuæque vitæ tempus perexiguū ſciret. Quòd ſi admodū locuples fieret, aut etiam regalem poteſtatē adipiſceretur, tamen in exigua vitę eius vſura non multa fore ad voluptatem: hoc quoque afferebamus, eum qui impiè ſceleratéque vixiſſet, æterna ſupplicia manere. Itaque ſi nos audiret, Deum potius timeret, à quo iudicandus eſſet vniuſcuiuſque animus, ex ijs ac pro ijs quæ hîc geſſerit. Ille his auditis, riſit. Cumq; ab eo quæreremus, cur eos irrideret, qui ipſi ea quæ ex vſu eſſent, conſulerent, ridere ſe dixit noſtram ſtultam ſententiam: quòd immortalem eſſe hominis animum crederemus. Ego hoc loco non nos mirari dixi, quòd nos decipere ac fallere conaretur, ſed qua ratione etiam ſeipſe captaret. Cedo, inquam, ô Simon, ſi nemo aliorum certo ſcit animum eſſe immortalem, at certè tu atque nos tenemus. Tu quidem, qui cum eum à corpore diſiunxiſti, &

cum

cum eo colloqueris,& ei aliquid imperas:nos autem , qui præſentes fuimus, & imperium ac præſcriptionem exaudimus , & quod præſcriptū eſt, perſpicue planéque vidimus. Simō autem ad hæc nobis reſpōdit, ſe quid diceremus ſcire, nos verò neſcire, qua de re loqueremur. Ego Niceta eū tum monui, vt quoniā ſciret, ipſe diceret : ſin neſciret, ne nós putaret, quod ſe planè ſcire prędicaret, nos autē negaret, poſſe decipi. Neq; enim adeo nos infantes eſſe, vt nobis improbā callidámque opinionem inſereret, ex eóque addictos nos ſibi haberet, quòd ſe aliquid quod nefas ſit enunciatu tenere exiſtimaret. Ad hæc ille reſpōdit, animū à corpore ab ipſo ſeuocatū eſſe, ſe intelligere nos hoc ſcire , eundem autē ſe ſcire, ignorare nos, nō mortui animum miniſtrare , ſed dæmona quendam qui animū ſe eſſe fingat. Ego tum cōfirmaui nos, cum multa in vita abſurda nec credibilia audierimus, eo tamen ſermone ineptiorem atque amentiorē nunquam audituros ſperaſſe. Si enim Dæmon animi ſpeciē & habitum induit, quid neceſſe fuit animum à corpore diſcedere? An nō ipſi præſentes audiuimus, cum animum è corporis domicilio, iureiurando adactū expelleres ? Quî autē fieri poteſt, vt cum alius iuriſiurādi religione obſtringitur, alter non adactus iureiurādo, metu obtēperet ? Nónne tu ipſe cum aliquando quæreremus, quid ita interdum etiam finem & terminum cō-

tinuationes habeant, reſpondiſti, id cauſæ eſſe, quòd animus completo in terra tempore, quod in corpore conſumpturus fuerat, in Inferos abiret: hoc etiam addito præterea, eorum qui ſua & propria morte occubuiſſent, animis, quoniam hinc ſecedentes in Inferis cuſtodiũtur, facilem reditũ patere? Cum finem dicẽdi Niceta feciſſet, Aquila ipſe rurſus ita cum Simone egit. Hoc vnum à te Simon, diſcere velim, ſiue animus eſt, ſiue Dæmõ id quod iuriſiurandi religione obſtringitur, quo etiam metu coactum iuſiurandum non negligit? Cúmque ille animũ diceret intelligere ſe, ſi dicto audiens non eſſet, pœnas daturum, ex eo Aquila ſtatim concluſit hæc duo, & animum iureiurãdo adactum venire, & iudicium eſſe: quòd ſi animi immortales ſint, planè etiam eſſe iudicium. Quibus eundem vrgebat hoc modo, Si ij qui iureiurãdo adacti eſſent ob improbum factum, deinde etiam minus dicto audientes, condemnarentur, vt ille concederet, cur non ipſe metu prohibitus es eos cogere, cum ij qui coguntur, ob contemptũ afficiãtur ſuppliciis? Te enim nondum pœnas dediſſe eorum quæ geſsiſti, non eſt mirum: quippe cum nondum iudicium ſit, in quo tu quidem pœnas des eorum quorũ neceſsitatem impoſuiſti: ei autem cui à te neceſsitas impoſita eſt, venia detur, propterea quòd improbè facto iuſiurandum antepoſuerit. His auditis Simon iracũdia incitatus,

mortem niſi taceremus, nobis minatus eſt. Cum Aquila finem dicendi feciſſet, & ego Clemens rogâſſem, quænam eſſent mira opera quæ ille faceret: illi reſponderunt, facere eum, vt ſtatuæ incedant, eundem in igne volutari, nec incendi, interdum volare, & lapides in panem mutare, ſe in anguem, in capræ figuram mutare: eum duplicem vultum ſibi induere, & in aurum cõuerti: fores occluſas aperire, ferrum ſoluere, in conuiuio ſimulachra formarum omniũ producere, facere, vt in ædibus vaſa per ſe ac ſponte ſua ferri ad miniſterium videantur, cum interea ij minime videantur, qui ea portant. Quæ cum ex eis narrantibus audirem, mirabar, eóque magis, quòd ipſi hæc ſe vidiſſe teſtificarentur. Hæc cum ita cõmemorata fuiſſent, Zacchæus ad Petrum adiit, qui hæc illi exponeret. Iam reliquum eſt, inquit, tempus, Petre, vt deſcendas, diſſeráſque cum ijs qui cõuenerunt. Magna enim hominum multitudo in atrio te prȩſtolatur, cuius in medio quaſi dux belli ab eis ſtipatus ſtat Simon. Quod cum Petrus audiſſet, mihíque qui nondum ſalutare lauacrum ſumpſiſſem, vt abirẽ precandi cauſa imperaſſet, ijs qui iam initiati eſſent, Cõſurgentes, inquit, comprecemur, vt Deus pro ſua perpetua benignitate mihi ad ſalutem hominum quos condidit, properãti auxilium ferat. His dictis cum precatus eſſet, in ampſum locum atrij qui ſub dio erat, & quô

multi conuenerant ad audiendum,exiit.Stans ergo,conſpectóque tam frequenti hominum cœtu, qui in ipſum taciti oculos coniicerent,Simonéq; Mago qui in medio ſtabat, hoc exordio vſus eſt. Pax ſit vobis omnibus,qui parati eſtis dextras dare diuinæ veritati, quam vt magnum munus, & incomparabile, quod nunc in mundo eſt, dominus Ieſus Chriſtus veri Dei filius,qui nos miſit,nobis præcepit ante doctrinam verborum pro ſalutatione vobis precaremur, vt ſiquis inter vos ſit pacis filius, eum noſtræ doctrinæ interuentu pax occupet: ſi verò eam aliquis veſtrum recipere nolit, tum nos ipſi diſcuſſo pedum noſtrorum puluere teſtimonij cauſa, in aliorum ædes ciuitatéſq; proficiſcamur. Atque hoc vobis præterea confirmo,fore vt melior tolerabiliórque ſit terræ Sodomorum Gomorrhanorúmque conditio in die iudicij,quàm loci à fide ac religione alieni.primum quòd à vobis & per vos non potuiſtis verũ agnoſcere: deinde quòd cum ea quæ à nobis fierẽt audieritis,ad nos minime veneritis:poſtremo quòd nobis qui ad vos etiam profecti ſumus, minime fidem habueritis.Itaque miſericordia ducti,vltro petimus,vt pax noſtra ad vos perueniat. Quòd ſi ea prędititi eſſe vultis,ſtudioſè verba quę de pietate ac religione fient, accipere debetis, ídque viuendi genus approbare, quod Deo gratũ eſt, vt cum piè iuſtéque vixeritis,æternorum bonorum hære-

des ſitis. Hæc cum Petrus dixiſſet, docuiſſétq; quę eſſent Dei opera, & quâtis à Deo homo bonis affectus ſit, multáque de vnius principatu monuiſſet, Simon extra cœtum magna voce ita eum Petro agere cœpit: Quid imperitam multitudinem quæ hîc adeſt, mentiendo vis fallere, dum doces Deos nec nominare fas eſſe, nec dicere, cum libri qui apud Iudæos publicè aſſeruãtur, multos Deos eſſe dicãt? Nunc verò cum omnibus ex ipſis libris de eo, Deos eſſe ponendos, tecum diſputare libet. ac primùm de eo Deo de quo modo dixiſti, cùm docuero non eum eſſe ſummam omniúmque rerum præpotentem prouidentiam, quòd non ſit rerum futurarum præſcius, quòd ſit imperfectus, indigẽs, & omnino minimè bonus, profectò hoc etiam demonſtrato & concluſo ex ſcripturis, vt ego confirmo, alius ſublatis ſcripturis Deus eſſe relinquitur, rerum futurarum pręſcius, perfectus, non indigens, bonus, ab omnibus vitiis & malis liber. Quem verò tu ais effectorem, aduerſariis & contrariis oppoſitus eſt. Nam ne lõgè abeã, Adamus is qui ad eius ſimilitudinem factus eſt, & cæcus naſcitur, quo etiã nomine violator inuenitur, & à Deo eiicitur, & morte ſupplicij cauſa multatur. Eodémq; modo is qui illũ finxit, quoniã non
» videt omnia, in Sodomorũ euerſione, Venite, in-
» quit, & deſcendentes videamus, an pro clamore
» ipſorum qui ad me peruenit, perficiãt. Sin minus,

„ vt cognoſcam: ignarum etiam ſe declarat. Cum
„ autē ait de Adamo, Eiiciamus eū, ne porrecta ma-
„ nu lignum vitæ attingat, & edat, vitámque agat
„ ſempiternā: inuidet. Quódque ſcriptū eſt, Deum
„ cogitauiſſe, quòd hominem feciſſet: & mutat ſen-
tentiā, & ignorat. Illud enim cogitauiſſe cōſyde-
ratio eſt, quæ propter ignorationem eorum, quæ
vult, diligenter vult finem exquirere, aut eſt mu-
tantis animum, quòd contra ſententiam aliquid
„ euenit. Quod etiam ſcriptum eſt, Dominum ſua-
„ uem odorem percepiſſe, indigētis eſt: & illud, Ex
„ nidore carnium voluptatem cepiſſe, non boni.
„ Tentare verò, vt ſcriptum eſt, Tentauit Abraamū
„ dominus, mali eſt, & fines patientiæ ignorantis.
„ Simon multa ſcripturæ loca malè explanans, do-
„ cere conabatur Deum æquè ac hominem omni
perturbationi & affectioni eſſe obnoxium. Hoc
loco Petrus, Velim, inquit, mihi reſpondeas,
an nulla in re is, qui malus & admodum impro-
bus eſt, ob ea in quibus delinquit, ſe ipſe argue-
re velit ac refellere? Cum Simon nolle reſpon-
diſſet, tum Petrus, Quî igitur malus & vitioſus
eſſe poteſt Deus, ſi eius voluntate, ſcelera in
eum ſcripta publicè propoſita ſunt? Simon ad
hæc reſpondit, fieri poſſe, vt non voluntate
ſua, ab alia vi accuſatio in eum ſcripta ſit. Hoc
ergo primum, Petrus inquit, quæramus. Si ſe
ipſe ſuo conſilio ac per ſe conuicit, vt tu ante

confeſſus es, non eſt malus: ſi vero alia vi, hoc quærendum eſt, & omni ope conſyderandũ, num quis eũ qui vnus bonus ſit, in numero improborũ omniũ duxerit. Cum Simon Petrum nolle audire ex ſcripturis diceret in Deum ipſius reprehenſionem, Hoc mihi tu ipſe, Petrus inquit, videris facere. Nam cum quæſtionis ac diſputationis ordinẽ fugias, non vis rectam ac veram fieri inueſtigationem. Itaque ego qui ordinem ſeruo, & præſcriptum, primúmque volo ſcriptorem conſyderari, planè videor recta via velle incedere. Concede tu primum, Simon inquit, an ea quæ in effectorem ſcripta ſunt, vera ſint, atque in eum qui mundo excelſior eſt, ex ſcripturis, nullũ vitium cadat: tum poſterius de ſcriptore quæremus. Ne non reſpondere videar poſſe, Petrus inquit, hoc tibi reſpondeo & concedo, ea quæ tibi in Deum ſcripta videantur, vera eſſe, ita tamen vt Deum malum eſſe non declarent. Cum Simon rogaret, quî illud confirmare poſſet, Petrus, Adamum, inquit, à primo ortu cæcũ fuiſſe dicis, quod non ita eſt. Neque enim cæco oſtendiſſet, cum ei præciperet hoc modo, Ex ligno ſcientiæ boni & mali nolite guſtare. Simõ hoc loco mutata ſententia, Cæcam, inquit, mentem eius vocabat. Quî, inquit Petrus, cæca mente ille eſſe poterat, qui antè quàm fructũ guſtaret, eodem modo quo eius conditor, propria animãtibus omnibus nomina impoſuerit? Cúmq;

Simon rogaret, ſi prænotionem Adamus habuit, cur ſerpentem qui mulierem decepit, non prænouiſſet. Petrus contrà, Simonem hac quæſtione vrgere cœpit: Si in Adamo nulla fuit prænotio, quî ille potuit liberis ſuis ad futuras actiones & officia, ſimul atque editi ſunt, etiã nomina imponere? cum priorem Cainum, id eſt iram: qui etiam obtrectatione iracundiáque incitatus, interfecit Abelum fratrem ſuum, qui luctus interpretatur, quòd eum primum interfectum parẽtes luxerint. Quòd ſi in Adamo qui Dei opus erat, fuit prænotio, quanto magis in Deo, à quo effectus eſt, fuit? Tu vero Simon, qui vitioſe diuina ſcripta intelli-
,, gis, obmuteſce. Nam quod ſcriptũ eſt, Cogitauit
,, Deus, eſt quaſi ratione vtentis propter ignoratio-
,, nem: præterea, Abraamum tentabat dominus, vt
,, noſſet an toleraret atque perferret: illud vero, De-
,, ſcendẽtes videamus, an pro clamore eorũ, qui ad me peruenit, perfecerint: ſin minus, vt cognoſcã: ac ne longius ſermonẽ protraham, planam ſenten tiam & cognitionem hæc dicta continent, non ignorationis Deum condemnant, etiam ſi hoc tuã intelligentiam fugiat. Eum autem prænotionem habere rerum futurarum, hinc ſciri poteſt, quòd
,, Abraamo ita prædixit, Scito ſemen tuum, ſiue po
,, ſteros tuos in terra non ſua aduenas futuros, fo-
,, réque vt quadringentis annis ſeruitute & malis
,, opprimantur, & abiiciantur. Sed gentem cui ſer-
uient,

„ uient ego iudicabo. Pòſt verò huc exibunt cum
„ multa ſubſtantia. Tu autem ad patres tuos abibis
„ cũ pace, ſepultus in ſenectute bona: quarta porrò
„ generatione huc reuertentur. Hæc quidem quæ poſt multas generationes futura fuerunt ſignificare, omnino prænoſcentis eſt, & planiſsimè ſciẽtis. Atque hæc quidem quæſtio & diſputatio in tertium diem reiecta eſt. Cùm autem tertius dies veniret, Tyrum Simõ ex fuga ſe recepit: vnde nec ita multò pòſt quidam venerunt, qui renunciarẽt Petro, Simonem magna Tyri admirationis plena opera facere, quibus pleriſque eorũ qui ibi eſſent terrorem inieciſſet, atque illum criminando in odium & inuidiam adduxiſſet. Quod cum Petrus audiſſet, inſequenti nocte, cõuocato vniuerſo populo, Quoniam, inquit, cùm veni ad gentes, quæ multos Deos eſſe dicunt, prædicandi, docendíque cauſa, Deum vnum eſſe in tribus perſonis, qui & cælum condidit, & terram, & ea omnia quæ illa cõtinent, vt homines qui Deum diligerent, ſalutẽ adipiſci poſsint: Diabolus rem occupauit, Simonémq; pręmiſit, qui perſuadeat omnibus hominibus, vt iis Diis qui nõ ſunt ſeruiãt, & negẽt ſe credere & approbare vnũ Deũ, qui omnia effecit, tam ea quæ ſub aſpectũ cadunt, quàm ea quæ non cadunt: eum celeriter aſſequar neceſſe eſt, vt ne Simonis doctrina vſu temporis corroborata omnes penitus inficiat. Aliquis ergo eſſe debet, qui locũ

meum obtineat,atque omnes Deum cõtento animo comprecemur,vt eum qui dignus & idoneus ſit,Deus declaret. Hæc cùm dixiſſet,Zacchæo manus impoſuit,cum his verbis, Domine domini & Dei & conſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti pater,Spiritus tui ſancti & veneratione dignisſimi opera, fac vt hic quẽ deligo,populum tuum gubernet & regat. Tum ita populũ allocutus eſt, Omnes qui ablui & expiari vultis, ex craſtino die ieiunandi initium facite. Triduo poſt cùm baptizare cœpiſſet,me Clementem, Nicetam,& Aquilam acerſiuit,híſque nobiſcum egit: Quoniã ſeptimo pòſt die Tyrum profecturus ſum,maximè velim vt vos properè eô veniatis,& ad Bernicem Chananæam, Iuſtæ filiam clam diuertentes, omnia quæ Simon egerit,indagetis, ac de iis me ſtudioſè atque diligenter certiorem faciatis.Itaque eô cõfeſtim cum pace proficiſcimini. Nos cùm eum baptizantem reliquiſſemus,Tyrum Phœnices vrbem venimus, & apud Chananæã quam antè dixi, diuerſati ſumus.Ibi cùm ab illa liberali atque honorifico hoſpitij iure tractati fuiſſemus, ſtatim de Simone ita loqui cœpimus: Simõ iſte Magus diſputatione ea quæ illi cum domino noſtro Petro Cæſareæ fuit, victus,fugiens ſtatim huc ſe recepit,eúmque conuiciis vexans,ſimplicium atque minus cautorum hominum animos rapit, & cùm magus ſit,Apoſtolum magum vocat, & impoſtor, impoſto-

rem prædicat: & qui omnibus rebus ſuperatus eſt, turpémque in fugam ſe dedit, ſe viciſſe iactat. Eſt ita, Bernice inquit, vt dicitis, aliáque per ſe quæ reſtant, addidit. Viſiones enim & ſpectra, inquit, poſtquam huc acceſsit, & ſimulachra quotidie in medio foro facit vt videantur, quibus ciuitatem perterrefacit: ſic vt ſtatuę ipſæ cùm præterit, moueantur loco, & vmbræ ſæpe ei ſe viæ duces præbeant, quas ipſe mortuorum animos nominat. Multos verò qui eum veneficum dicunt, pòſt ad cõuiuium ſimulato animo vocat, bouem mactat, eíſque cibum præbens, grauiſsimis morbis affligit, dæmonéſque eis immittit, multíſq; malo dato fecit, vt in Deorũ numero reponeretur. Itaque non puto quenquam tantum ignem accenſum poſſe reſtinguere. Quocirca ne in diſcrimen voſmet offeratis, hortor, ne ante Petri aduentum cum eo congrediamini, qui cùm ſit domini & Dei noſtri Ieſu Chriſti clariſsimus diſcipulus, vnus cum tanta potentia dimicare poterit. Cùm Bernice finem dicendi feciſſet, nos mane ea quæ de Simone acceperamus, cõſcripſimus, & ad ambulationem contulimus. Ibi Appion cum aliis triginta nobis fit obuiam, Appion is cuius antè mentionem fecimus. Is ſimul atq; me vidit, me appellato atque ſalutato, Hic eſt, ait comitibus ſuis, Clemẽs de cuius nobilitate, liberalíque ingenio multa vobiſcũ egi: cùm eum qui à Tiberio Cęſare genus duceret,

omnéſque Græcorum diſciplinas excoluiſſet, à barbaro quodā, cui Petro nomen eſſet, fraude impulſum eſſe narrarem, vt ea quæ Chriſtianorum inſtituta ferunt, & faciat & dicat. Itaque peto à vobis maiorem in modum, vt mihi ad eum corrigendum, & in viam reducendum auxilium feratis. Nā in cōſpectu veſtro eum interrogo. atque ad illud primum mihi reſpōdeat, quoniā ſe religioni ac pietati dedidiſſe exiſtimat, quid eſt quāobrem non maximè impiè ſceleratéque faciat, præſertim cùm & patriā reliquerit, & in barbara alienáque inſtituta degenerauerit ac deflexerit? Tum ego, Tuā, inquam, in me egregiam volūtatem probo: ignorationem autem improbo. Voluntas enim egregia eſt, propterea quòd me iis bonis & virtutibus, quas in te eſſe putas, præditum eſſe vis: ſed non eſt recta nec vera ſcientia, quippe cùm amicitiæ ſpecie ac nomine me clā & obſcurè in fraudem voces. Appion ad hæc, Nū tibi inquit, ignoratio videtur, cùm patria inſtituta ſerues, illa Græcorum ſequi? Ego ad hæc reſpondi, eum, qui religionem ac pietatem ſibi propoſuerit, non omnino patria inſtituta ſeruare oportere, ſed ſeruare quidem, ſi pia & honeſta ſint: ſi non ſint eius generis, improbare. Fieri enim poteſt, vt quiſpiam qui patre impio & à religione alieno natus ſit, & velit bonus eſſe, nolit patrios mores imitari, nec in eorum quaſi veſtigiis inſiſtere. Quid? ain' tu pa

trem tuum, inquit, vita non præclara fuiſſe? Nunquam eum, inquam, vita inhoneſta atque improba eſſe dicam, niſi quòd falſis & turpibus Græcorum fabulis fidem habuit. Quænã ſunt, inquit, fabulæ iſtæ? Non recta nec vera, inquam, de Deo opinio: de qua, ſi æquo animo es, cũ aliis cupiditate diſcendi ductus, audies. Itaque antè quàm ſermonem inſtituamus, in aliquem locum qui plus ocij & quietis ſuppeditet, ſecedamus. Ac cô loci progreſsi, in quo purus gelidæque curſus erat, viridiúmque arborum omnis generis oblectatio, cõſedimus. Cùm autem omnes me intuerentur, ita cum eis ſermonem conferre cœpi, Multũ quidem intereſt inter veritatẽ atque cõſuetudinem. Græcorũ enim partim multos Deos malos atque multis perturbationibus addictos poſuerunt, vt ij qui ſimilia agere velint, illos mali adiutores atque patronos habeãt: partim fatũ induxerũt, quòd ortus dicitur, & ſine eo nec pati, nec facere quẽquã poſſe cẽſent, vt cùm neminem præter ortum facere aut pati poſſe putauerunt, facilè in peccatum delabantur, & peccantes minimè eos pœniteat eorum ſcelerum quæ admiſerint. Alij ea quæ hîc ſunt nulla prouidentia gubernari docent, atque ſua ſponte hanc rerum vniuerſitatem ferri ſine domino qui præſit, quod quidem moleſtiſsimum grauiſſimúmque eſt omnium: ita Deum conuiciis contumeliíſque afficere, & ex vniuerſitate prouiden-

tiam ita exterminare, vt ne dominum quidē qui præſit, & prouidentia omnia adminiſtret, & qui omnibus pro ſua cuique dignitate tribuat, eſſe dicant. Itaque non facile ij qui in ea ſunt ſententia ad ſe & mentē ſuam redeunt, præſertim cùm impendens periculum non prouideant. At verò eorum quos vos barbaros dicitis, optima & ſanctiſſima eſt oratio, quæ Deum vnum, eúmque huius vniuerſitatis effectorem inducit, qui natura & bonus ſit & iuſtus: bonus, vt qui iis quos anteactæ vitæ pœnitet, peccata condonet: iuſtus porrò, vt qui ei qui non reſipiſcit pro dignitate eorum quæ geſſerit, tribuat. Vnuſquiſque enim dum ſe à Deo qui omnia intuetur, iudicatum iri ſperat, maiore ad moderationē impetu ferri ſolet: & qui temperatè vixerit, ab æterno ſupplicio liberatur. Vnius cuiuſque autem eorum Deorum qui apud vos celebrātur & nominātur, impia ſceleratáq; facta reprehendo, vt Iouis, vt Neptuni, Plutonis, Apollinis, Liberi patris, Herculis, & ad vnū omniū: quos ipſi non ignoratis, eorumque vitam Græcorum diſciplinis impulſi hauſiſtis, vt quaſi Deorū imitatores ſimilia faciatis. Ac primū, ſi placet ab ipſo Ioue qui regali poteſtate cæteris præfuit, exordiar. Eius pater Saturnus liberos ſuos, vt ferunt, cùm deuoraſſet, falce adamantina patris partibus exectis, liberorum in parentes pietatis, & parētum in filios charitatis, iis qui Deorum myſte-

ria ſcire cupiunt, exempla & ſimulachra prodidit. Ipſe autem Iupiter, patrem vinctum in Tartarum deiecit, aliosque deos ſuppliciis afficit. Iis autem qui nefaria flagitia committere volunt, conſilium cùm genuiſſet, ebibit. erat autem cõſilium ſemen. fieri enim non poteſt, vt infans ebibatur. Vt autẽ puerorũ amores defenderet, Ganymedem rapit, & adulteris, ac conſtupratoribus in ſtupro auxilium ferens, ſæpe ipſe in ſtupro deprehenditur. Hortatur etiam ad ſorores ducendas in matrimoniũ, quippe qui cum ſororibus, Iunone, Cerere, & Venere cæleſti, quam nõnulli Dodonam nuncupant, concubuerit. Iis vero qui cum filiabus commiſceri cupiũt, ipſe qui cum Proſerpina cõcubuerit, exemplum improbũ ex fabulis prodidit, aliiſq; innumerabilibus flagitiis ſe contaminauit, vt ab impiis & ſceleſtis hominibus propter præſtãtem intemperantiam & incontinentiam in Deorum numero eſſe imperitis fabula perſuadeatur. Hæc ego cùm non temerè improbaſſem, ad Deum qui vnus bonus eſt, confugi, cùm certo iudicio fidem habuiſſem, quòd ex iuſto Dei æquóque iudicio, & lex fixa ac certa ſit, & animus omninò pro dignitate eorum quæ geſsit, tãdem aliquando accipiet. Cùm hæc à me dicta eſſent, orationi occurrit Appion. Quid? an nõ Græci Græcorúmque leges hæc vetant, conſtupratoréſque & eos qui aliàs contra faciant, ſuppliciis coercent? Tum ego ad hæc re-

ſpondi, Græcorum ergo dij qui contra leges fecerunt, ſupplicio acerrimo digni ſunt. Quî autem mihi ipſe temperare, méque cõtinere potero, cùm ſciam Deos ipſos primos cum ſtupro grauiſsimũ quodque flagitium admiſiſſe, cùm intereà pœnas non dederint, qui hoc ipſo digniores ſunt ſupplicijs, quòd cupiditati & voluptati non obtemperarent. Qui ſi obnoxij fuerũt, quî Dij erãt? Appiõ, Nobis, inquit, non Deos ponamus ob oculos, ſed iudices, quos intuentes à peccando deterrebimur. Non eſt ſimile, inquam, Appion. Qui enim hominem intuetur, ſpe latendi, omninò peccare audebit: qui autem Deum omnia intuentem animo ſuo ſtatuet, cùm eum latere ſe minimè poſſe intelligat, clam etiam peccare deſiſtet. Hoc loco Appion, Ex quo tempore, inquit, te cum Chriſtianis collocutum eſſe audiui, ſententiam mutaſſe intellexi, præclarè enim à quodam dictum eſt, Corrũpunt bonos mores colloquia mala. Ergo, corrigunt, inquam, mores non bonos colloquia bona. Quæ cùm dixiſſem, ij qui aderant, planè ſignificabant, ſe ex oratione mea nonnullam percipere voluptatem. Quocirca cùm rogabant, vt poſtridie rurſus conuenirent omnes, diſceſſerunt. Poſtero autem die Petro aduentanti multi & loci accolæ & Tyrij, obuiam prodiderunt, clamoréque ſublato, ita cum eo egerũt, Deus te adiutore nos reſpiciat, te patrono curet. Stans ergo Petrus in excelſo

quodam

quodam lapide, vt ab omnibus videri poſſet, ſalutatíſque omnibus ex diuina piáque lege, ita exorſus eſt, Deo qui cęlum, terram & mare cõdidit nõ deeſt cauſa ſalutis eorum qui cõſeruari velint. nã & animos veſtros & corpora cõſeruare poteſt. Audio quidẽ Simonem Magũ mactatis bubus, vobis medio foro cõuiuiũ dediſſe, multóq; vino onuſtos pernicioſis perturbationibus ac dæmonibus tradidiſſe. Quẽadmodũ autẽ iis cibis qui dæmonib' immolati erãt, ſumptis, vitiorũ ac malitię duci ſeruiſtis, ſic his relictis ad Deũ, Ieſu Chriſti domini noſtri opera & benignitate, accedite. Hoc probè noſtis, vos cũ corporis ſanitate etiã animos ſanos habituros eſſe, ſi ea quæ Deo grata acceptáq; ſunt, excolatis. Hęc autẽ grata acceptáq; Deo ſunt, eum precari, à dæmoniorũ menſa abſtinere, nõ guſtare ſanguinem, ſe ab omni inquinatione liberũ integrúmq; ſeruare: in multis corporibus vno animo & ſententia coniunctos, quo quiſque in ſe animo ,, ſit, eo etiam in proximos eſſe. Ait enim, Occidi ,, non vis, alterum non occides: non vis vxorem ,, tuam ab alio conſtuprari, noli alterius vxorem cõ- ,, ſtuprare: non vis quicquam omninò rerum tua- ,, rum furto tibi eripi, nihil alterius furare. Quòd ſi ita ipſi per vos vnum & idem de eo quod conſentaneum eſt, & quod decet, ſentiatis, eiúſque participes ſitis, vos & Deo chari eritis, & ſanitatem adipiſcemini. Hæc cum à Petro paucis diebus tra

dita accepiſſent,deinde vt etiam curatio ſibi adhiberetur,rogaſſent, ad ſacroſanctum lauacrum expiationémque venerunt. Quæ cùm Sidonij etiam intellexiſſent, miſerunt oratores ad Petrum,qui eum ad ſe accerſerent, quòd morbis prohibiti ad illum venire non poſſent. Ipſe cùm paucos dies Tyri pręthereà commoratus eſſet,Tyrióſque variis perturbationibus ac morbis liberaſſet, conſtituiſſétque Eccleſiam, & ex presbyteris qui eum ſectabantur,pōtificem eis præpoſuiſſet, Sidonem profectus eſt. Simō autem Magus rurſum cùm eò venire Petrum cognouiſſet, fugit, & Berytum cum Appione eiúſque ſodalibus ſe recepit. Petrus verò cùm Sidonem ingreſſus eſſet, multos in lectis ij qui ferebant,ante eum poſuerunt. Ipſe ad eos ita verba fecit, Nolite me putare aliquid pręſtare poſſe, quod ad curationem veſtri pertineat, cùm ſim homo etiam ipſe mortalis,multíſque morbis perturbationibúſque obnoxius. Exponere autem vobis minimè grauabor, quemadmodū curari poſſitis, vt qui etiam à Chriſto doctus, & illius boni viri diſcipulus fuerim. His cùm Petrus eos qui cō ueniſſent Sidone, moneret, multíque etiam illic paucis diebus reſipuiſſent, & credidiſſent primū, deinde curationem expetiuiſſent,Eccleſiam conſtituit, presbyterorúmque qui eum ſectabantur, quodam præfecto pontifice, Sidone diſceſsit. Vt autem primùm Berytum peruenit, terræ motus

factus eſt, magnáque ſtatim multitudo ad eum adiit, petētium, vt ſibi auxilium opémque ferret. dicebant enim, ſe ne prorſus perirent, vehementer extimuiſſe. Tū quoqe Simon Magus vnà cum Appione, Annubione, Athenodoro, cęteríſque omnibus ſodalibus, audacia prouectus, publicè multitudini Petrum oſtendens clamabat, Iſtum fugite cum omni feſtinatione: fugite, mihi credite, magus eſt, & terræmotum iſtum ipſe apud vos fecit, morbóſque profligauit, vt vos terreat, Deúſque apud vos palam ac publicè habeatur. Cùm multitudo ſedato tumultu quieuiſſet, Petrus ſubriſit, & magna cum libertate ita locutus eſt: Quæ iſti dicunt, ea, ſi Deo ita viſum ſit, me efficere poſſe profiteor, paratúſq; ſum præterea, ſi meæ orationi fidem habeatis, totam veſtram vrbem ab ipſis fundamentis euertere. Cúmq; omnes vererentur primùm, deinde vltro quæ ab illo iuberentur, ſe facturos promitterent, Petrus, Nemo veſtrum, inquit, poſthac cum magis rem habeat, aut omninò in colloquium veniat. Quæ cùm audiſſent, in Simonem ſtatim impetum fecerūt, omnéſque cùm aliqua ex parte vulneraſſent, ferire non antè deſtiterunt, quàm penitus ex vrbe expuliſſent. Tum accedentes ij omnes qui ei morbis & dæmonibus aduerſabantur, ante eius pedes poſiti ſunt. Ipſe ſublatis in cælum manibus cùm Deum precatus eſſet, ſolis precibus omnes curauit. Cùm autem

multos dies apud Berytios cōmoratus eſſet, multóſq; Patris, Filij, & Spiritus ſancti fide planè imbuiſſet & baptizaſſet, vnūq; ex iis presbyteris qui eum ſectabantur, epiſcopum præpoſuiſſet, Byblū profectus eſt. Ibi, cùm Simonem Tripolin petiſſe cognouiſſet, commoratúſque eſſet apud eós per paucos dies, multis eius loci curatis, eíſque traditis quæ ad Dei religionem pertinent, veſtigiis Simonis inhærens, Tripolin ſe contulit, cùm eum inſequi, non fugere ſtatuiſſet. Ad eum autem Tripolin introeuntem, cùm multi Tyrij, Sidonij, Berytij, & Byblij conuenerūt, ex iis qui diſcendi cupiditate paulò magis flagrabant, tum vel maximè ex vrbe ipſa multò plures de plebe confluxerunt: cùm eius videndi cupiditate ducerētur. Quidam verò ex fratribus qui ab eo præmiſsi fuerant, narrabant nobis, & quæ in vrbe agerentur, & quæ à Simone fierent. Nos illi cùm excepiſſent, domum Maroonis duxerūt. Petrus autem cùm ad fores diuerſorij perueniſſet, multitudini poſtero die ſe de religione verba facturum eſſe promiſit. Cùm verò intraſſet, negauit ſe antè quicquā cibi capturū eſſe, quàm eos qui cōueniſſent refeciſſet. Sed cùm reſpōdiſſemus, nos eis omnibus ſtudioſè cœnam daturos, ipſe qui audiſſet, collaudatis nobis exiit: cúmque ſe in mari abluiſſet, ingreſſus eſt primū, deinde cibū ſumpſit, poſtremò cùm nox appeteret cubitum iuit. Poſtcà in ſecundo gallorū cantu

ſurgens, cùm iam vigilantes nos inueniſſet, qui vnà cum eo eramus omnes ſedecim, Petrus dico, ipſe ego Clemens, Niceta, Aquila, & duodecim ij qui præmiſsi fuerant, ſalutatis nobis, ingreſſus eſt quidam ex familiaribus, qui ei nunciaret, Simonem Magum cùm illum Tripolin aduentare audiuiſſet, profectum in Syriam: multitudinem verò quæ eam noctem annum eſſe exiſtimaſſet, diem quem conſtituiſſet, cùm expectare non poſſet, pro foribus ſtare, de Simonis ſcelere & improbitate multa quæ ad ſeditioně tumultúmque ſpectarent loquentem, quòd cùm ipſe eos ſuſpenſos tenuiſſet, promiſiſsétque ſe Simoně ipſum multis malis & criminibus conuictum, ille cognito eius aduentu noctu fugiſſet: ſed tamen omnes ſumma cũ audiendi cupiditate duci: ipſe cũ multitudinis ſtudium admiratus eſſet, Videte, inquit, fratres quàm planè & apertè Domini noſtri verba compleantur. Memini enim eum dicere, mul-
„ tos venturos eſſe ab oriente, occidente, aquilone
„ & mari, ac cum Abraamo, Iſaco, & Iacobo diſcu-
„ bituros. Sed multi, vt ait, vocati ſunt, pauci vero
„ electi. Ac venire quidem non eorum eſt, ſed Dei qui vocauit. Si vero poſtquã vocati ſunt, virtutes excolant, hoc eorum eſt proprium, æquáque ferẽt præmia. Quæ cùm dixiſſet, magna hominũ multitudine animaduerſa, placidè vt cùm riuus aliquis ex flumine fluit, Maroonem rogauit, vbi ei

locus ibi eſſet, qui tantam multitudinem capere poſſet. Cum Maroanus eum in locum excultum ſub dio duxiſſet, & multitudo conſecuta eſſet, ipſe in baſi ſtatuæ non admodum excelſa ſtans, ſimul atque multitudinem pro more religionis ſalutaſſet, cũ multos qui aderant, à dęmonibus multo iam ex tempore vexari animaduertiſſet, qui & ſtriderent cum vlulatu, & caderent ſupplices, eis obiurgatis, cùm imperaſſet vt quieſcerent, ſéque eos curaturum cùm peroraſſet, pollicitus eſſet, ita exorſus eſt: Deus qui vnus bonus eſt, & bona omnia fecit, generis hominum ſalutis cauſa vnigenitum filium ſuum dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum miſit, qui & ea quæ ipſi placerent, enunciaret, & legem æternã daret, vt ſi ei in omnibus pareamus, & baptizemur in peccatorum remiſsionem, vita æterna potiamur. Date autem operam primùm, vt veſtem veſtram inquinatam ac pollutam infidelitatis ac perfidiæ ſordibus, exuatis: quã non aliter detrahere poteſtis, niſi antè in pręclaris actionibus baptizemini, atque ita demùm puro & integro corpore atque animo effecti, vitam cõſequemini ſempiternam. Itaque nolite idolis ac ſimulacris credere, nec menſæ eorum fieri participes: nolite cædem facere, nolite ſtuprum offerre: nolite odia inter vos & inimicitias exercere: nolite furtum facere, nec in vllis minus honeſtis & bonis actionibus verſari. Hæc cùm ipſe dixiſſet,

multáque ex ſcripturis monuiſſet, omnes remanſerunt, alij curationis gratia, alij vt viderent qui curarentur. Ipſe impoſitis porrectíſque in illos tàtùm manibus, precibúſque fuſis, vnumquenque à morbo liberauit, vt ij qui repente curati fuerant, & mirarentur plurimùm, & gloriam Deo ob valetudinem tribuerent. Illi cùm firmo ſtabilíque animo credidiſſent, vnà cum ijs qui curati fuerant, ad ſua redierunt, hoc accepto mandato, vt maturius manè conuenirent. Poſtridie Petrus cum ſodalibus qui vnà cum eo erant exiit, cúmq; ad eum locum rurſus veniſſet, Deus, inquit, poteſt omnia. Is enim bonitatem cum iuſtitia coniunctam in ſe habet, & his temporibus in omnes patientiæ ſuæ illuſtria documenta declarat, vt eos qui velint eorum malorum quæ egerunt, pœniteat, iidémque poſteà ea in vita agant, quæ illi grata & accepta ſint, quæ cùm perfecerint, in die quo iudicantur omnia, pro dignitate vnuſquiſque accipiat. Itaque nunc demùm veræ præclaræque ſcientiæ Deo cõfiſi ac freti, incipite veſtris minus rectis cupiditatibus obſiſtere, vt priſtinum gratiæ munus quod humano generi cõceſſum eſt, reuocare poſsitis. Sic enim & vobis ex eo bona orientur, & ei qui dedit, pro acceptis bonis quæ exprimi non poſſunt, in omne tempus gratias agetis, ſi primũ abluti fueritis beata Trinitatis appellatione, ſi ſordes, ſi macula in animis veſtris extet & hæreat. Sic enim

non ſolùm ſpiritus qui intra vos latẽt, eiicere poteritis, ſed etiam dęmonia, quæ alios conturbant, cum aliis perturbationibus & morbis, expelletis. Cùm finem dicendi feciſſet, eos iuſsit qui aliquibus morbis afflicti erant, ad ſe accedẽre, impoſitíſque manibus cùm illos ſtatim curaſſet, præcepit, vt mane maturius cõuenirent. Tertio verò die prima luce ipſe cũ ſurrexiſſet, ſalutatis omnibus, ſedit: nos verò qui circum eum cõſederamus, atque in eum ora & oculos conuerteramus, cùm aliquid audire velle intelligeret, Omnes, inquit, ô amici, qui Deum colere inſtituũt, in primis intelligere debẽt, eum in tribus perſonis cognoſci. Eſt autem eius proprium & præcipuum, quòd omniũ rerum quæ conditæ ſunt, effector eſt, omnia continet, omniáque determinat, vt qui ſuper omnia ſit, omnibúſque rebus emineat, omniáque effecerit. Quæ cum dixiſſet, multáque ad Dei religionẽ pertinentia docuiſſet, offerri ſibi iuſsit eos, qui & à dæmonibus vexarentur, & morbis aliquibus laborarent. Cùm oblati productíque eſſent, impoſitis manibus, precatus eſt, atque valentes dimiſit. Poſtero rurſus die cùm ſurrexiſſet, precatúſque eſſet, dimiſit incolumes primùm: deinde, cùm nobiſcum conſediſſet, ita exorſus eſt, Eum qui ad Deum velit accedere, ſobrium eſſe oportet, temperantem eſſe, irã cohibere ac continere, aliena nõ ſibi vendicare, iuſtè viuere, æquabiliter, conſtanter,

ter, clementer: ſe cum opes deſunt, continere. vel non habentẽ quod ab alio ablatũ fuerit, ſatiatũ & cõtentũ eſſe: puro corde eſſe & caſto corpore, non ſimilem eſſe Phariſæis, quibus dominus & Deus
„ noſter Ieſus Chriſtus dixit, Væ vobis Scribæ &
„ Phariſæi hypocritę, quòd poculi & catini exterio-
„ res partes purgatis & detergitis, interiores autem
„ plenæ ſunt ſqualoris & ſordium. Phariſæe cæce
„ purga primum interiores poculi & catini partes, vt id etiam quod extra eſt, permundum ſit. Verè enim is qui id quod intus eſt purgat, id quoque quod extra eſt, purgare poteſt. Qui autẽ exteriores partes purgat, id facit auræ hominum aucupandæ gratia, ſed apud Deum mercedem non habet. Cùm hæc dixiſſet, & multo plura de caſtimonia, completis iam tribus menſibus, quibus mihi ieiunium præſcripſerat, duxit me ad fontes maris qui in propinquò erant, atque in perenni iugíque aqua abluit, Patris, Filij & Spirit' ſancti nomine: acceptúmque panem cum ipſe conſecraſſet, ac fregiſſet, nobis ſacroſancta & vitalia ſacramenta capienda & edenda dedit. Ita conuiuio excepti fratres noſtri cùm fuiſſent, quòd Dei cõceſſu ac munere renatus eſſem, Deo & gloriam tribuimus, & gratias egimus. Cúmq; magna hominũ multitudo conueniſſet, Petrus morbis, & malis, dæmonibúſque profligatis & expulſis, ablutíſque aqua ſalutari permultis, Maroonem qui eum recepiſſet,

cùm initiatus eſſet præpoſuit epiſcopum, duodecímque presbyteros deſignauit, diaconóſque declarauit è repub. Chriſtiana, egítque cum epiſcopo de Eccleſię & ordine & concordia. Quibus geſtis omnibus, cum Tripolitanos Phœnices valere iuſsiſſet. Antiochiã Syrię vrbẽ rectà cõtendit. cùm Tripoli Phœnices egreſsi eſſemus, vt Antiochiam veniremꝰ, eo die Orthoſiæ morati ſumus, & quia haud lõge aberamus ab ea vrbe ex qua diſceſſeramus, cũ omnes ferè antea eũ prędicãtẽ & docentẽ audiſſent, illic vnum tantũ diẽ cõmorati, Antaradũ petiuimus. Cum autẽ multi nobis comites itineris eſſent, Petrus Nicetã & Aquilã ita allocutus eſt, Quoniã magna comitũ multitudo nõ paruam inuidiã nobis in oppida intrantibus cõflat, neceſſariò curãdũ eſſe vidi, vt neq; hi offendãtur, ſi vnà nobiſcũ eſſe prohibeantur, neque nos ſi videamur in publico, aliis cauſam inuidiæ afferamꝰ. Itaq; volo te, Niceta, vnà cũ Aquila, ante me duplici grege ſparſim proficiſci. Ad hæc illi reſpõderunt, nõ admodũ ſibi moleſtũ grauéq; eſſe hoc facere, quod ab illo imperatũ eſſet: primùm quòd prouidentia diuina delectus eſſet, qui omnia præclarè & animo cernere poſſet, & conſulere: deinde quòd ad ſummum bidui itinere ſe ab eo diſiunctos, hoc facere neceſſe eſſet. Quod tempus etſi longum eſſet, præſertim cum illius aſpectum adimeret, tamen ſe illi qui vtilia præciperet, nolle repugnare. Quæ

cùm dixiſſent, nos anteceſſerunt. Tum verò magna ex eo lætitia affectus ſum, ego Clemẽs, quòd me ſecum eſſe voluiſſet. Itaque his verbis cum eo egi, me Deo gratias agere, quòd me à ſe vt ſodales nõ dimiſiſſet, quippe qui dolore enectus fuiſſem. Quid illud eſt? inquit, an ſi res poſtulabit, vt tu aliquò mittare, quòd vtiliter à me aliquandiu ſeiunctus eris, propterea emoriere? Nónne ſi tecum loquare, tibi ferenda eſſe quæ tibi quòd vrgerẽt pręſcripta ſunt, æquo animo feres? aut non intelligis amicos recordatione & animo vnà eſſe, etiamſi corporibus inter ſe diſiuncti ſint, quemadmodum nonnulli qui corporum ſocietate coniuncti ſunt, cùm animis procul ſint remoti? Tum ab eo maiorem in modum contendi, ne me putaret ea quæ moleſta eſſent ſtulte perpeſſurum fuiſſe, ſed rectè etiã nec ſine ratione: Nam queadmodum vnum eum omnibus, vt patri, matri, fratribus & cognatis, antepoſuiſſem, qui mihi veri quod ſalutem affert, diuino amore adductus, auctor & cauſa extitiſſet: ſic fructum cõſolationis quam ab omnibus cõſecuturus fuiſſem, ex eo vno me capere. Vereri enim me prorſus, ne ab eo dimitterer, ne fortè feruore ætatis, cupiditatibus perturbationibúſque ſuccumberem. Obeámque cauſam ſic in hac cauſa hærere me, vt ab illo non poſsim diſcedere, niſi ira quadã diuina hoc accidat. Etenim meminiſſe me hoc ab eo Cæſareæ dici, Si quis mecũ ire velit,

piè etiã vna iter faciat, piè autẽ eũ expoſuiſſe, neminẽ offendere ex Dei lege, qui parẽtes, vxorem, alióſque nonnullos qui piè inſtituiſſent viuere, deſereret. Hinc me omni ex parte ei ſtudioſum eſſe viæ comitem: cui gratiſsimum faceret, ſi mihi ſeruorum partes agendas permitteret. Cùm finem dicendi feciſſem, Petrus nõnihil ſubridens, quid? Clemens, ſperas fore vt minimè cogaris in aliquẽ ſeruorum locũ detrudi? alioqui quis tãdem mihi prę̨claras & multas tunicas, cum anulis & calceis cuſtodiet? Quis vero ſuaues & magnificos cibos præparabit? qui cum varij ſint, multos & artificioſos coquos deſyderãt: cæteráque omnia quæ quaſi vaſto animali cupiditati antè inſtruũtur: niſi fortè hoc tibi ſtudium inceſsit, quòd minimè cognoſceres, atque adeo ignorares inſtitutæ vitæ meæ rationem, in qua ſolo pane, & oliuis, raróque oleribus vtor: vnáque veſte, & pallio attrito hoc ipſo quo me amictum vides, cõtentus, alterum neque alia vllo modo deſydero. hæc enim mihi ſatis multa ſunt. Nam quoniam mea mens omnia bona, quæ in cælo ſunt æterna, intuetur, nullum eorum quæ hîc ſunt, ei curæ eſt. Veruntamen egregiam tuam voluntatem & prę̨clarum inſtitutum probo & accipio, laudóque non ſine admiratione, quòd tu qui lautè ac magnificè viuere aſſueuiſti, facilè ad hanc inopiam te vitámque tuã adegeris & mutaueris. Ego enim & Andreas frater à puero non

ſolùm in pupillorum vita educati, ſed etiam inopia & paupertate coacti, ita in opere ac labore verſati ſumus & aſſuefacti, vt facile nunc hunc tam longi itineris laborem feramus. Quocirca ſi mihi obtemperabis, ea me tibi officia quæ ſeruorũ ſunt, præſtare ſines. Hac illius oratione mihi & tremor obrepſit, & lachrymæ obortæ ſunt, conſyderanti qua oratione qualis vir vteretur, cui omnes huius ætatis homines ſcientiæ & pietatis nomine concederent. Ille autem cùm illachrymantem me animaduertiſſet, cauſa quæ eſſet, rogauit. Ego cũ quęrerem, quodnã ſcelus admiſiſſem, vt verbum eiuſmodi audirem: idem ſtatim reſpondit, ſi in eo peccaſſet, quòd ſe mihi miniſtraturum decreuiſſet, priorem me peccaſſe, qui priore loco hoc facere ſtatuiſſem. Ego tum reſpōdi, non eſſe parem cauſam, propterea quòd mihi hoc faciundum eſſet, ei nihil minus, cùm præſertim pręco Dei eſſet, eiúſq; fidei animi hominũ regendi gubernandíque cauſa eſſent traditi atque commiſsi. At ille, Dominus noſter, inquit, qui ſalutis totius mundi cauſa venit, cum vnus ſupra omnes veram & ſolam nobilitatem obtineret, miniſtrare ſuſtinuit: vt nos doceret, non indecorum & turpe ducere, proximis ſeruorum munia obire, etiã ſi nobiles ſimus, plurimum inter nos & illos interſit. Si te, inquam, ratione & oratione à me vinci poſſe exiſtimẽ, amẽs ſim planè, & ſtultus. Sed tamen gratias diuinæ

prouidentię ago, quòd dignum me exiſtimauerit, cui te parentum loco daret. Cúmque ille, rogaret, num quis eſſet mihi verè propinquus, reſpondi, multos mihi atque magnos viros eſſe, qui genere & propinquitate ad Cęſarē attinerent. Itaque cū patri meo, vt qui vnà educatus fuiſſet, vxorē propinquam & cognatam dediſſe, ex qua liberi tres nati eſſemus, quorum duo maiores natu qui etiā gemini eſſent, admodum ſimiles inter ſe fuiſſent, quemadmodum pater mihi cōmemorauiſſet. Me enim neque eos, neque matrem planè noſſe, ſed quaſi per ſomnium, leuem etiam & obſcuram eorum formam tenere. Matri quidem Matthidiæ nomen fuiſſe, patri autem Fauſto, fratribus Fauſtino & Fauſtiniano: cùm tertius pręterea editus eſſem, matrem per quietem viſam eſſe videre audire, quemadmodum pater exponebat, qui moneret, niſi geminis liberis repentè acceptis, Roma decēnium & eo amplius abeſſet, fore vt vnà cum eis ad internecionem interiret. Patrem cui liberi chari eſſent, cū ſeruis & ancillis, cōparatis & ſuppeditatis ſatis largè iis omnibus quæ ad viam neceſſaria erāt, impoſitos in nauem, Athenas excolendi ingenij cauſa miſiſſe: vnum me apud ſe ac ſecum conſolationis cauſa retinuiſſe: ob eámque cauſam me Deo magnas agere gratias, quòd per quietē non iuſſus eſſem vna cum matre exire Roma: & exacto anno ſuis Athenas miſiſſe pecuniā,

& ſimul quòd cuperet certior fieri quî valerẽt: eos non reuerſos eſſe, qui miſsi fuiſſent. Tertio rurſus anno eundem cùm diffideret, alios item miſiſſe cum iis quæ ad victum pertinerẽt, qui quarto demum anno rediiſſent renũciatum ſe, nec matrem vidiſſe, nec fratres, nec cuiuſquam eorum qui vna cùm eis profecti eſſent, vel veſtigium inueniſſe. Patrem eo nuncio præ dolore exanimatum, cùm neſciret, quônam potiſsimum eorum quærẽdorum cauſa ſe verteret, adiunxiſſe me, & ad portum deſcendiſſe, in quo ſæpius quæſiuiſſet, vbi quiſpiam vidiſſet vel audiuiſſet intra quadrienniũ incidiſſe naufragium: eundem cùm alius alibi accidiſſe diceret, rurſus rogaſſe, num mulieris cadauer cum pueris in terrã expulſum vidiſſent: cúmque multi multos eiuſmodi caſus variis tẽporibus ſe vidiſſe dicerent, ingemuiſſe: & quanquam charitate ſuorum victus ſtultiſsimè interrogaſſet, qui tam immenſum maris profundum ſcrutari conaretur, tamen veniam ei dandã fuiſſe, qui ſua in eos quos quęreret charitate impulſus, inani ſpe paſceretur. Tandem verò aliquando, cum curatorum & tutorum fidei me duodecimum iam agentẽ annum tradidiſſet, ipſum in portum deueniſſe, conſcenſáque naui, ad eos quærendos nauigaſſe, quo ex tẽpore adhuc nec literas ab eo accepiſſem, nec ſcirẽ viuerẽtne, an eſſet mortuus: me tamen eo adduci potius vt crederẽ, alicubi eum vel dolore victum,

vel naufragio periiſſe. hoc mihi argumento & do cumento eſſe, quòd iam ille vigeſimus annus eſſet, ex quo veſtigiũ nullum veritatis de eo accepiſſem. Hæc cùm audiſſet Petrus, animi dolore & quaſi cõſenſione quadam naturæ ductus, illachrymatus eſt, ſtatímque eis qui vna erant, dixit, ſi cui religionis ac diſciplinæ noſtræ homini ea quæ meo patri acciderunt, vſu veniſſent, eum continuo pro religionis more cauſam malo genio aſcri pturum fuiſſe. Sic miſeris gẽtibus calamitates euenire, quas pij ipſi ignorarent. Se autem eos miſeros appellaſſe, nec iniuria. Nam & hic errare eos & ex ea ſpe decidere, quæ in cælo oſtenderetur. Quæ enim mala Chriſtiani perferrent, ea illis ſupplicij cauſa pro delictis euenire. Cùm finem dicendi feciſſet, quidam ex noſtris cæteris audacior, eum pro omnibus hortatus eſt, vt poſtridie prima luce in Aradum inſulã, quæ è regione erat, nec triginta omnino, vt puto, ſtadijs aberat, nauigarent, viſendarum columnarum duarum ex vite gratia, quæ maximum pondus ſuſtinerent, Petrus eis morem gerens, annuit, cùm monuiſſet, ne vnà omnes cùm ex naui egreſsi fuiſſent, ad ea inſpiciẽda quæ cuperent, proficiſcerẽtur, quòd nollet eos ciuium oculos in ſe conuertere. Cùm ita nauigaſſemus, hora vna in inſulam appulimus, & eô venimus vbi columnæ ex vite erant: ſed tamen cum colũnis alius aliud Phidiæ opus vidit, Petrus vnus non

non ſibi neceſſe putauit ire eorum viſendorum cauſa quæ illic ferebantur: mulierem autem quãdam quæ extra pro foribus ſedebat, atque victus cauſa mẽdicabat, rogare cœpit, quodnã ei membrum deeſſet, quòd tantam contumeliam, id eſt, mendicãdi, ſuſcepiſſet, ac non potius manuũ quæ ei à Deo datæ eſſent, opere & labore quotidianum victum pararet. Mulier cùm ex imo pectore gemitus ac dolorem duxiſſet, reſpõdit, ſi ſibi manus eſſent, quæ poſſent aliqua ex parte ipſi ſubuenire, fuiſſe facturam, ſed eas manuum tantùm figuram retinere, quæ ſint præmortuæ. Cúmque Petrus rogaret, vnde ei illud tam graue malũ accidiſſet, ex ſola animi imbecillitate, reſpondit. Si enim virili animo eſſet, ſe nacturam fuiſſe locum vel excelſum, vel profundum & altum, ex quo cùm ſe deieciſſet, tum denique malorũ quę eã excruciarent, finem afferre potuiſſet. Hoc loco Petrus eam rogat, num eos omnes qui ſibi mortem conſciſcerent, liberatum iri ſupplicio putaret: aut non grauiore ſupplicio affici in Inferis eorũ animos qui ita morerentur, quòd ſe ipſi interfeciſſent. Illa autem ad hæc reſpondit, ſi perſuaſum ſibi eſſet, animos verè in Inferis reperiri qui viuerent, ſe etiam optaturam eſſe mortem, atque parui ſupplicium facere, vt eos quorum maximo deſyderio teneretur, etiã breui exiguóque tempore cerneret. Cúmque Petrus rogaret, quidnã eam cruciaret: ſe enim

ſcire cupere, quæ ſi docuiſſet, fore, vt ei perſuaderet, animos apud inferos viuere, & pro præcipitio vel profundo remediū ei ſuppeditaret, quo à vita triſti & acerba liberaretur: mulier quęid quod dixiſſet, non intelligeret, ſed tantùm libenter arripuiſſet, ita exorſa eſt, ſi genus & patriam illi exponeret, nō ſperare ſe illi poſſe perſuadere. Sed quid, inquit, hoc tua refert ſcire? aut ſolam cauſam, cur dolore impulſa, morſibus meas manus mortuas reddiderim. attamen mea ſi audire potes, exponā. Ego qui claris parētibus nata eſſem, principis cuiuſdā imperio viro nupſi, qui ad eius genus attinebat. Cùm geminos liberos ſuſtuliſſem, tertium prætereà peperi. Viri autem mei frater, cùm inſano mei amore, formáque captus eſſet, ego, quæ vt mentis eſſet ſuæ vehementer optarem, nec commiſceri cum amatore vellem, nec rurſus viro fœdum fratris ſui in me amorem exponendum ducerem, ne & viri thoro cōtumeliam aut iniuriam facerem, & cauſas belli atque inimicitiarum inter fratres ſererem, & illius generi quod magnum eſſet, maculam aut notam inurerem: ciuitatem mihi ad quoddam tempus cum geminis meis relinquendā cenſui, quoad ſceleſtus amor eius qui me ad dedecus & infamiā aſſentando pelliciebat, deferbuiſſet. Aliū autem puerum, vt apud patrem ad ſolatium maneret, relinquere cōſtitui. Quæ vt fierent omnia, ſomnium mihi fingendum cenſeo,

quaſi me aliquis noctu per quietem monuiſſet, vt confeſtim cum geminis meis Roma exirem ad quoddam tempus, dum ipſe rurſus reuertendum mihi eſſe ſignificaret, quòd futurum eſſet, vt cum viro liberiſque omnibus ſubitò infelici morte occumberem. Simul atque fictũ atque falſum ſomnium viro expoſui, ipſe qui timore perculſus eſſet, me, liberos duos, ſeruos & ancillas, cum magna vi pecuniæ in nauem impoſitos, Athenas miſit, iuſſitque me in ea vrbe dare operam, vt liberi erudirentur, quoad oraculo admonita eſſem, vt reuerterer. Atque ego miſera vnà cum liberis nauigãs, vi ventorum in hæc loca delata ſum, nauéque noctu diſſoluta, naufragio in mare eiecti ſumus. Mortuis autẽ omnibus, vna ego miſera magnis fluctibus iactata in ſaxum eiecta ſum, in quo cùm ſediſſem, quòd liberos viuos inuẽturam me ſperarem, in profundum me non deieci tum, cum animum fluctibus moleſtiam parientibùs iam obrutum onuſtúmque haberem, atque hoc facile poſſem facere. Vt autem primum illuxit, magna voce clamans, triſtíſque lamentans, oculos in omnes partes conuertebam, miſerorúmque liberorum meorum cadauera quærebã. Loci incolæ primum miſericordia moti, cùm nudam me vidiſſent, induerunt: deinde profundum, liberos meos quęrentes, ſcrutati ſunt. Quos cùm minimè reperiſſent, conſolandi mei cauſa mulieres quædam hoſpitalita-

tis ſtudioſæ cùm acceſsiſſent, ſua quæque mala exponebat, vt ſimilitudine calamitatis aliquam conſolationis partem in meis dubiis rebus inuenirē. id quod dolorem etiā meum augebat, animúmq; meum excruciabat, cum mulierū & aliorum miſerias calamitatéſque audirē. Cúmque me multæ in diuerſorium ducere vellent, pauper quædam huius loci multis verbis & penè vi illata mihi perſuaſit tandem, vt ad ſe irem, cùm me bono animo eſſe iuberet, quòd virū ſuum (nauta autem is erat) admodū iuuenem in mari periiſſe diceret, ſéque viduam cælibem vitam, iam tum inſtituiſſe agere viri ſui deſyderio, cùm multi eam rogarēt, vt nuberet: fore autem communia inter nos ea omnia, quæ manuum opere parare poſſemus. Quæ cùm illa dixiſſet, ego, ne longiore in his exponendis oratione vtar, cùm ea habitaui propter amorem quo virum diligeret. Non multum temporis præterierat, cum & meæ manus morſibus labefactatæ ſunt, & ea mulier quæ me receperat, morbo quodam tota occupata, ferè ſine motu domi decubuit. Quoniam igitur miſericordia mulierum illarum refrixit, & ego atque illa domi calamitate ex æquo oppreſſæ ſumus: hîc, vt vides, victum quæritans ſedeo, quódque mihi ſuppetat, id commune inter me atque illam calamitatis ſociam facio. Atque hic quidem rerum mearum ſtatus eſt. nūc reſtat, vt tu promiſſum exoluas, id eſt, reme-

dium his meis malis afferas, vt eius quod dabis, eã cum qua habito, quæque morté optat, participem faciam, & ego particeps facta facilius ab hac vita migrem. Cùm finé dicendi mulier feciſſet, Petrus cogitatione ſtare ſuſpenſus videbatur. Ego verò cùm reſtitiſſem, doctorémque cum muliere colloquétem offendiſſem, Iam dudum, inquam, circuncurſans te quærebam: nunc quid faciendum eſt? Petrus autem mihi imperauit, vt in naue manere. Et quoniam ei qui ita iuſſerat, non licebat repugnare, imperata feci. Ipſe qui, vt mihi omnia poſt expoſuit, leui quadam ſuſpicione animo moueretur, mulieré rogauit, vt genus ſuum, ciuitaté, liberorúmque nomina exprimeret. ſic enim fore, vt pręſens remedium ei daret. Illa cum cogeretur, nec vellet dicere, & tamen remedium accipere cuperet, callidè & aſtutè pro aliis alia dixit, ſéque Epheſiã eſſe profeſſa eſt, virum Siculum, eodémq; modo trium liberorum nomina expreſsit. Petrus qui eam verũ proferre exiſtimaret, Heus inquit, mulier, me magnum tibi gaudium afferre & nunciare poſſe ſperaui, quòd te eſſe quãdam putarem, cuius res auditas plane ſcio. Illa iureiurando eum adegit, rogauítq; vt ea narraret, quo facilius intelligeret, eſſétne alia mulier ipſa infelicior. Petrus tum, qui mentiri neſciret, & alioqui miſericordiã erga illam moueretur, id quod res erat cœpit dicere, ſibi eſſe adoleſcentem, qui ſermones de Dei

cultu & religione audire cuperet,& Romanus eſſet,qui ſibi narraſſet,Patrem ſe habere & geminos fratres,quorum neminem videret. Matrem enim ſuam, quemadmodum ei pater narrare ſolitus eſſet,viſam eſſe audire per quietem, aliqué qui eam moneret,vt ex vrbe Roma cum geminis ad quoddam tempus exiret, ne infelici morte occumberet:eámque cùm exierit cum eis nunc minimè reperiri. Eius etiã virum, huius autem patrem,cùm eorum quærendorum cauſa egreſſus eſſet,non inueniri. Cùm hæc Petrus dixiſſet, mulier quæ his animũ intendiſſet, ſtupore exanimata eſt. Petrus cùm eam ad animi attentionem hortatus eſſet, quidnam eſſet quod ei accidiſſet, rogabat: cùm illa,quaſi ex ebrietate ſobrię animum ſumens,trito ore,vbi eſt,inquit, vbi inuenis qué narras? Ipſe qui rem cognitã haberet, eam vt primum ſecum loqueretur monebat,quòd aliter eum videre non poſſet.Tum illa celeriter, Ego, inquit,adoleſcẽtis ſum mater, atque ei Clementi nomen eſt. Is ipſe eſt, Petrus inquit,ipſe eſt, atque is erat,qui paulò antè huc acceſsit, méque conuênit, quémque in naui remanere iuſsi.Illa ad pedes Petri ſe proiicit, eúmque rogat,vt ad nauem properarent. Petrus ſe hoc facturũ eſſe reſpondet,ſi pacta ſeruaret.Mulier ſe paratã facere omnia dicit, dũ modo ſibi filium vnigenium oſtẽderet.Hoc enim viſo, mihi, inquit, etiam duos meos qui hîc ſunt mortui,vi-

dere vi debor. Sed cùm eum, Petrus inquit, videbis, quieſce, dum ex inſula exceſſerimus. Eius tum accepta manu, eam ad nauē duxit. Ego verò cùm eum mulierem manu ducentem animaduertiſſem, riſi primū, deinde cùm honoris cauſa ei obuiam prodiiſſem, eam manu cœpi ducere: ipſa verò ſimul atque eius manum contigiſſem, magna voce, vt mater clamauit, méque complexa vehementer, vt filium ſuum oſculata eſt. Ego qui totius rei ignarus eſſem, vt amentem repellebam: Petrúmque verés, iraſci cœperam, cum ille, Sine, inquit, Clemens. quid enim facis, qui eam quæ te peperit, & edidit, repellas? Quod cùm audiuiſſem, os lachrymis oppletum fuit, parentíque deprimenti ſe, ego quoque ad terrā corruens oſculum tuli. Etenim ſimul atque verbum illud prolatum eſt, formam recordando leuiter agnoui. Ac magnus quidem hominum concurſus fiebat videndæ rei inuſitatæ atque nouæ gratia, omnibúſque hoc in ore verſabatur, Quomodo ita demum vir tantus mulierem quæ victum quæritaret, matrem ſuam agnouit. Cum ex inſula cum matre exire vellemus, ipſa me monuit, vt ei mulieri quæ ipſam recepiſſet, conſuleremus: quæ cùm pauper eſſet, & omnibus opib⁹ deſtituta, domi ſuæ decūberet. Petrus qui hæc audiuiſſet vnà cum multis qui aderant mulieris prudentiam admiratus eſt: ſtatímque nonnullos ire iuſsit, qui eam in grab-

bato portarent. Ea cùm illata eſſet, grabbatũ poni iuſsit, ipſe in cõſpectu omniũ, Si veritatis, inquit, prçco ſum, confeſtim ſurgat ſalua & incolumis ad fidem eorum qui circunſtant, vt cognoſcant Deum vnum eſſe, qui mundũ effecit. Vt primum finem dicendi feciſſet, mulier ex grabbato ſurrexit, & ad Petri pedes ſe proiecit. Deinde cùm ſociæ & amicæ oſculum tuliſſet, quid hoc rei eſſet, quærebat. Illa omnem ei rem agnitionis ordine narrauit, ex quo ij qui audierunt, obſtupuerunt. Mater mea, quæ hoſpitam necopinato ſaluam & incolumem redditam vidiſſet, tum rogare, vt ipſa quoque curaretur, cœperat: cum Petrus manu indita & impoſita, ei priſtinam valetudinem reſtituit. Tum verò de Dei cultu & religione diſſeruit, quam orationem ita concluſit, vt moneret, ſi quis ea planius vellet cognoſcere, Antiochiam proficiſceretur, vbi complures dies manere ſtatuiſſet. Si enim negociationis, inquit, vel militiæ cauſa, & domos relinquere & magnos labores ſuſcipere ac perferre minimè dubitatis, æternæ vitæ cauſa ne tridui quidem viam ſuſcipere ac conficere in animũ inducetis? Hæc cùm dixiſſet, finem dicendi fecit. Iam verò cum ei mulieri quæ curata fuerat in conſpectu multitudinis hominũ, mille drachmas ad victum dediſſem, eámque viro bono cuidam primario ciuitatis ſuæ collocaſſem, qui hoc pro ingenio ſuo lætus facere voluiſſet,

ſet: & prætereà pleríſque aliis quæ aliquando matri ſolatio fuiſſent, argentum erogaſſem, Deóque gratias egiſſem, cum Petro, matre, aliíſque ſodalibus Antaradũ nauigaui: atque ita in diuerſorium nos recepimus. Cùm autem eodem in loco eſſemus, ſumptóque cibo, tempus etiam protraheretur, Petro dixeram, matrem humanitatis opus ac munus præſtitiſſe, quæ hoſpitæ mulieris memor fuiſſet: cùm ille à me quærere cœpit, num matrem verè humanitatis opus feciſſe exiſtimarem, quòd gratiã ei quæ ipſam ex naufragio recepiſſet, retuliſſet, an vt à matre gratiam inirem, hoc dixiſſem. Si non vt à matre gratiã inirem, ſed quòd verum faterer, dixiſſem, dicebat me ſibi vidéri ignorare quænam eſſet humanitatis magnitudo, quæ ſit amor in quélibet qua ex parte homo eſt, eo remoto quod natura moueat, quin ne eam quidẽ quæ parentem meã ex naufragio domum ſuam recepiſſet, humanitate vſam ſe velle aut poſſe dicere. Miſericordia enim mota & impulſa fuit, vt bene mereretur de muliere quæ naufragium perpeſſa eſſet, quæ liberos lugeret, quæ peregrina, nuda, deſerta eſſet, incommodíſque vehementer angeretur. In tot ac tantis calamitatibus quis non etiam barbarus & à religione cultúque Dei alienus, cùm vidiſſet, miſericordia in eam affectus fuiſſet? Ex quo apparet nõ humanitatis officium etiã hoſpitam mulierem ei præſtitiſſe, ſed miſericordia ob

calamitates ad bene de ea merendum permotam fuiſſe. Nam matrem meam cui vita ſuppetiuiſſet, hoſpitæque gratiam retuliſſet, non humanitatis, ſed amicitiæ functam eſſe munere. Multum autẽ inter amicitiam & humanitatem intereſſe, quòd amicitia ex beneficio, aut gratia quæ refertur oriri ſoleat, humanitas autẽ ſublata omni re quæ naturæ inſtinctu ſuadeat, de omni homine, quia homo ſit, amore ducta bene meretur. Quòd ſi ea hoſpita quam miſericordia incitauiſſet, etiam hoſtibus qui iniuriam ei intuliſſent, miſericordia permota ſubueniret, humanam eam futurã. Sin ex eo quòd amica, vel inimica eſſet, aut amica eiuſmodi, non hominis amicam eſſe aut hoſtem, ſed alicuius qui cauſa & auctor eſſet. Tũ ego, Nõ ergo tibi, inquã, videtur humana eſſe etiam hoſpita, quæ peregrinæ quam non noſſet, ſubuenerit? Miſericordem, inquit ille, eam appellare didici, humanam non auſim dicere: cum ne matrem quidem tuam amãtem liberorũ. Dolores enim & educatio eam impulerunt, vt amaret. Vt enim is qui fœdum amorem ſequitur, conſuetudine ductus aſſentatur, & amicus gratia: ſic miſericordia præditus vir, rebus aduerſis moueri ſolet. Quanquam vicinus eſt humano is qui miſericordia eſt præditus, quòd detracta omni ſpe quæſtus aut gratiæ, ducitur ad bene merendum, ſed tamen non eſt idem humanus. Cùm ab eo quærerẽ, Quibus ergo in factis atque

officiis humanus verſari poſſet, ille, Quoniã, inquit, cupere te video audire quodnam ſit humanitatis munus, non dubitabo dicere. Humanus is demum eſt, qui & inimicis placatus eſt, & eis qui bene meriti ſunt, beneficia defert. Hoc ita eſſe planè intellige: humanitas mihi ex duabus partibus conſtare videtur, quarum vna miſericordia eſt, altera in proximum charitas. Proximus eſt autem homini homo quilibet, nõ ſolùm vnus eſt homo. Nam & malus homo eſt, & bonus, & inimicus & amicus. Ergo qui humanitatem excolat, is imitari Deum debet, bene merendo de iuſtis & iniuſtis, quemadmodum Deus ipſe facit, qui in hoc mundo ſolẽ ſuum, & pluuiã omnibus impertit. Quòd ſi probos afficere bonis velis, improbos autem ſupplicijs, iudicis officium & munus conaris exequi. Hîc, ego, Quid, inquam, an nõ Deus qui tum iudicaturus eſt, quemadmodum nos doces, humanus eſt? Repugnantia, inquit, dicis. Quoniã enim iudicat, eſt humanus. Cùm enim eos qui iniuria affecti ſunt, amet, eorúmque miſereatur, in eos qui aliis iniuriã fecerunt, animaduertit. Cùm ex verbis illius concluderem, me quoque humanum eſſe, ſi & probos bonis afficerem, & de eis qui iniuriam inferrent, qua ex parte iniuriam intuliſſent, ſupplicium ſumerẽ, tum ille. Si, inquit, poſtea quã prænotionem haberes, tibi mãdaretur ac permitteretur iudicãdi poteſtas, tũ rectè id faceres: quòd

ex eo quòd poteſtatem accepiſti, cõdemnares eos quos Deus effecerit: prænotione autem fretus, minimè peccares iudicando, iuſtos quidem abſoluẽdo, condemnando improbos. Id quod res eſt, inquam, & pręclarè dicis. Fieri enim non poteſt, vt is in quo nulla ſit cognitio, rectè iudicet. Interdũ enim nõnulli boni videntur, qui nefarij ſceleribus clam ſe cõtaminant: nonnulli vero qui boni ſunt, criminatione hoſtium, improbi habentur. Nec ſi quis cui detur poteſtas habẽdę quæſtionis & exercẽdę, iudicet, propterea rectè iudicare poſsit. Aliqui enim qui cædẽ fecerunt, cùm poſtea tormentis ab eis veritas exquiſita eſſet, vt inſontes dimiſſi abſolutíque ſunt. Alij rurſus cùm innocentes eſſent, & in quæſtionem poſtulati, tormenta perferre non poſſent, ob eáque cauſam mẽtiti eſſent ſuo dãno, vt culpæ affines affecti ſunt ſupplicio. Tum Petrus, Hæc etiam honeſta ſunt, inquit: ſed maiora audi. Nonnulli homines cùm peccant vel rectè faciunt: tum eorũ quæ faciunt, alia ipſorũ propria ſunt, alia etiam aliena. AEquum eſt autẽ pro ſuis quenque ac propriis peccatis ſuppliciis affici, vel pro rectè factis præmia conſequi. Nec fieri poteſt vt aliquis, niſi propheta, qui res futuras pręnoſcit, eorum quæ à quopiã geſta ſunt, planè cognitũ habeat, quæ eius propria ſint, quæ non ſint. Velim, inquam, à te diſcere, quæ ſcelera propria ſint, quæque aliena. Ad hæc Petrus ita reſpondit, Do-

„ minus noſter Ieſus Chriſtus Dei filius dixit, Bona
„ euenire oportere, beatúmque eum per quem eue-
„ nirent: itémque mala neceſſe eſſe euenire, ſed mi-
„ ſerum eum eſſe, cuius opera euenirent. Quòd ſi improborum opera & diligentia, mala, & per bonos bona eueniunt: vnicuique adeſſe oportet ſiue bona ſiue mala geſſerit, vt id etiam quod à Spiri-
„ tu dictum eſt, Qui pro ſuis cuique factis tribuet, omni ex parte ac ſine controuerſia verum ſit. Sed is qui virtutem penitus ſibi vendicauit ac peperit, inimicos etiam & hoſtes, quemadmodum Chriſtus præcepit, diligere debet: & prætereà pro eis precari, & de conuiciatoribus bene dicere, & calumniatoribus concedere ac ignoſcere. Sic enim diligẽs præceptorum cuſtos erit, & cum omnium peccatorum venia ob proximi charitatem abibit. Hæc cùm audiſſem, Multa, inquam, fieri poſſunt: at vt de inimicis & hoſtibus quiſpiã bene mereatur, eorum calumnias omnes æquo animo ferendo, in hominũ natura ſitum eſſe poſſe non exiſtimo. Scitè, inquit, ac præclarè à te reſponſum eſt. Nã cùm immortalitatis cauſa ſit humanitas, magno datur. Si quis enim hoc perſuaſum habeat, hoſtes qui male de iis quos oderunt, merentur, æterni ſibi ſupplicij liberationem quærere, eos æquè ac munificos charos habebunt. Aliter enim nemo huic præcepto parêre poteſt, niſi vehementer Deũ
„ diligens, eius timore ducatur. Ait enim, Initium

„ ſapientiæ domini timor. Qui autem illius timori inſtitutus fuerit, & in eo quaſi educatus, is omnino ad charitatem perueniet, eodémque loco proximum, quo ſe ipſe habebit. Cùm finem dicendi feciſſet, aduesperaſcebat, túmque cubitũ iuimus. Cùm illuxiſſet, Petrus ingreſſus, Clemens, inquit cum Matthidia matre, & mea vxore in curru conſideat. Viã eam quæ Balaneas ferebat, tenebamus, cum mater quærit à me, quî pater valeret, eíque reſpondi, eum ad eam quærendã & liberos geminos Fauſtinum ac Fauſtinianũ exiſſe, ex quo tempore non ſit inuentus, méque eum mortuum exiſtimare, vel naufragio, vel in via, vel vi doloris. Hæc cùm illa audiſſet, obortis lachrymis ingemiſcere cœpit, & mœrore confici: quanquam ego quem inueniſſet, magnã ei conſolationem afferebã. Balaneas cùm appuliſſemus, poſtridie Paltam venimus, atque inde Gabalã, inſequenti die Laodiceam, vbi pro portis Niceta & Aquila nobis fiunt obuiam, oſculóque dato, nos in diuerſorium ducunt. Petrus qui illud oppidũ magnum & clarum videret, operæpreciũ eſſe dixit, nos in eo aliquot dies commorari. Hîc Niceta & Aquila à me quærebant, quænam ea eſſet peregrina mulier. Cùm matrem meam reſpondiſſem, quam Dei cõceſſu ac munere Petri domini mei opera agnouiſſem, Petrus eis ſummatim ac breuiter omnia & quæ ex matre audiuiſſet, & quæ ex me cognouiſ-

ſet,expoſuit,de confiƈto ſomnio, de naufragio in naui vnà cum liberis,quemadmodum pater quærendæ vxoris atque geminorum eius liberorum cauſa,profectus domo,adhuc ignotus fuiſſet,naufragióque periiſſet. Cùm hæc ſummatim à Petro cõmemorata eſſent, Niceta & Aquila rogare cœperunt,itáne res eſſet,an ſomniũ narraret. Cúmq; id verum eſſe, niſi ipſi dormirent, confirmaſſet, aliquandiu conſtiterunt primum,deinde quaſi cogitabundi, ſe Fauſtinum & Fauſtinianum eſſe dixerunt,ſéque cũ illa Petrus narraret,mutuo aſpectu magnam de eis coniecturam feciſſe, num ea quæ dicerentur,ad ipſos pertinerent, quòd multa ſimilia in vita vſuuenire reputarẽt.itaque animis titubantes tacuiſſe. Tãdem verò concluſa oratione,Quoniã,inquiunt, vidimus & planè cognouimus ea quæ cõmemorãtur,ad nos pertinere,nunc demũ nos declarauimus. Quę cùm dixiſſent,cum lachrymis ad matrem ſe cõferre cœperunt: quam cùm dormientem offendiſſent, eámque complecti vellent,Petrus eos prohibuit, monuítque vt ſe ab ipſo ad matrem adduci paterẽtur,ne forte magno ac repentino gaudio in animi ſtuporem incideret:prę ſertim cum dormiret, & ſpiritus in ea vi ſomni ceſſaret. Cùm verò ſomni ſatietas matrem cepiſſet,experrectáque eſſet,primum de Dei cultu ac religione apud eam diſſeruit his verbis: Volo te,mulier,noſtræ fidei certitudinem cognoſcere.

Deum enim vnum colimus, qui cælum,& terrã, & eum mundũ quem cernis, effecit: eiúſque legi paremus, quæ in primis hoc continet, vt eum vnũ colamus, eiúſque nomen ſanctum reddamus, vt parentes amemus,& temperãtes ſimus, vitámque agamus ab omni reprehenſione & crimine liberam & ſolutam, nec ad mẽſam gentium adhibeamur, propterea quòd impuram & inquinatam vitam traducant. Cùm autem eis perſuademus, vt ea quæ vera ſunt, & ſentiant & faciant, ſacróque lauacro dignos eos cenſuimus, quod in beatiſsima quadam appellatione & inuocatione cõſiſtit: tum denique vnà cum eis etiã veſcimur. Alioqui ne ſi pater quidem ſit, aut mater, aut coniunx, aut filius, aut frater, aut quiuis alius, quem nobiſcum naturalis amor coniunxerit, cum eo cibum capere nobis licet. Hoc enim fidei delectu facimus. Noli igitur contumeliæ loco ducere, quòd nũc filius tuus tecũ cibum minimè capiat, dum tu idẽ quod nos & ſentias & facias. Illa his auditis, Quid impedit, inquit, quo minus hodie vitali aqua expier? quæ etiam antè quàm te vidiſſem, eos Deos qui feruntur auerſata ſim, hac tali ratione ducta, quòd cum multa feré quotidie eis immolarem, in dubiis & afflictis rebus mihi nõ affuerint. De ſtupro autem quid attinet dicere? cum nec locupletẽ me deliciis atque luxu delinitam eô fraude pellexerint, nec paupertas quæ poſtea me oppreſsit, eo-

dem

dem me deſcendere coëgerit? quippe cum continentiam ac temperantiam vt magnã pulchritudinem vendicarẽ, pro qua cõſeruãda in tantũ caſum deueni. Sed te ignorare nõ arbitror, Domine mi Petre, magnam cupiditatem ac libidinẽ ex voluptate & ſecundis rebus naſci. Hinc ego quæ in ſecundis rebus & ocio moderatè me geſsiſſem, in aduerſis, me voluptatibus conſtringendã non tradidi. Quin ne hoc quidẽ tempore animum meum à mœrore vacuum exiſtimare debes, etſi aliquam ei conſolationem Clementis mei agnitio attulit. Exanimatio enim, quæ quaſi ex contraria parte propter duorum filiorũ amiſsionem obrepit, hoc etiam paruum gaudium obſcurat. Neque enim tam me angit eorũ in mari interitus, quàm quòd ſine Dei religione vna cum animis eorum etiam corpora perierunt. Eorum verò pater, idémque vir meus, quemadmodum à Clemente certior facta ſum, cùm quærendi mei ac liberorum cauſa exiſſet, his tot annis viſus non eſt: idémque planè exceſsit è vita. Nam miſer cùm me continentia ductus amaret, amans etiam erat liberorum. Hinc ſenex quì nobis omnibus quos vnicè diligebat, careret, maximo angore interiit. Hæc cùm mater diceret, liberi qui eadem audirent, non iam ex Petri monitis diſsimulare rem potuerunt, ſed conſurgentes tum, & eam complexi ſunt, & cum lachrymis ei oſcula tulerunt. Ob eámque rem illa

conſternata præ ſtupore & ignoratione quid hoc ſibi vellet, rogabat, cum Petrus, Fortem, inquit, animum, mulier, præſta, vt liberis tuis libenter fruare. Hi enim ſunt Fauſtus & Fauſtinianus, quos tu in profundo periiſſe commemorabas: & pro quibus luctus à te ſuſceptus, vitam tuam non vitalem reddebat. Curauté vnus eorum Niceta, alter Aquila vocetur, ipſi dicant ac doceant. Cùm peroraſſet Petrus, mater nimio gaudio completa, aliquandiu animum amiſit. Cùm verò eum recepiſſet, & quaſi ſui compos facta eſſet, Liberi mei, inquit, optatiſsimi, liberi ſuauiſsimi, liberi cordis mei ardores, narrate mihi quæ vobis acerba illa nocte acciderunt. Niceta ſtatim oratione repetita, ita locutus eſt: Dirupta ac diſſoluta naui, vt ſcis mater, nos quidam in profundo qui prædas agere non deterrentur, cùm cepiſſent, impoſitos in ſcapham, remis incitatis Cæſaream Stratonis duxerunt. Ibi vehementer fame confectos, & præterea admodum egentes, ne quid temerè & quod eis minimè videretur, loqueremur, illi mutatis nominibus ſeruorum numero miſerè nos vendiderunt. Mulier autem quædá quæ apud Iudæos aduena erat, valde clara, Iuſta nomine, emptos nos pro liberis ſuis habuit, omnibúſque Græcorum diſciplinis ſtudiosè erudiuit. Nos cùm per ætatem ſaperemus, & religionem amauimus, & doctriná tanto ſtudio excoluimus, vt cum cæteris nationi-

bus diſputantes, eorum errorem refellere poſſemus. Ea etiam quæ Philoſophi tradunt, accuratè euoluimus, præcipuè ea quæ à Dei religione maximè aliena ſunt, cuiuſmodi ea ſunt quæ Epicuri & Pyrrhonis feruntur, quo magis etiam poſſemus reprehendere. Cùm autem cum Simone quodam Mago educati eſſemus, periculum fuit, ne amicitiæ nomine captaremur. Sed hæc tibi, mater, alias commodius atque diligentius commemorabuntur. Verum cùm futurum eſſet, vt à Simone in errorem impelleremur, collega quidam domini noſtri Petri, Zacchæus nomine, nos monuit, ne Simoni aſſentiremur. Cùm Petrus interueniſſet, ad eum nos adduxit, vt nobis maiorem fidem faceret, eorum quæ de Dei religione in controuerſiam veniebant. Itaque precamur, mater, vt quorũ nos bonorum poſſeſsionem adepti ſumus, tu quoque eorum fias particeps, vt communi ſale & menſa vti poſsimus. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur tu nos in mari periiſſe exiſtimares. Cùm Fauſtinus finem dicendi feciſſet, mater noſtra ſe ad pedes Petri proiecit, petens maiorem in modum, vt ſe atque hoſpitam ſuam accerſitã baptizaret: Ne, inquit, vlla dies prætereat, ex qua meos liberos recepi, in quo non cum eis cibum capiam. Cúmque nos eadẽ quę mater, rogaremus, Petrus, Quid putatis? inquit, egóne vnus à miſericordia alienus ſum, quòd vos cum matre cibum capere ea hodie

aqua vitali expiata nolim? non ita eſt, ſed ante quàm baptizetur, vel vnius diei ieiunium ſeruet neceſſe eſt, præſertim cum quædam etiam pro ſe locuta fuerit mater. Nā ſi hoc nō fuiſſet, certe multorum dierum ieiunio ei opus fuiſſet ad expiationem. Roganti mihi, Quidnā mater locuta, fidei ſuæ ſpecimen edidiſſet, ipſe reſpondit, ſatis eſſe eius illam poſtulationem, qua vt hoſpita ſecum baptizaretur, oraſſet. Hoc enim vt daretur ei quā charam haberet, te nunquā poſtulaturā fuiſſe, niſi ipſa antè, vt ad magnum baptiſmi munus percipiendum, parata veniſſet. Itaque multos ſe dānare & improbare poſſe dicebat, qui cum ipſi vitali aqua expiarentur, & ſe credere profiterentur, nihil tamen fide dignum facerent: neque eos quos habent chariſsimos, vxores dico, liberos, & amicos, ad hoc cohortentur. Si enim Deum, inquit, in baptiſmo vitam æternam cum præclaris actionibus dare crederent, profecto eos etiam quos amarent, ad baptiſmum adhortarētur. Et enim vt cùm eos quouis morbo afflictari cernunt, aut deduci in mortis diſcrimen, aut eis alia grauia & acerbitatis plena euenire, grauiter acerbéque ferunt, & miſericordia permouentur: ita ſi credidiſſent æternum ignem manere eos qui Deum non colant, monēdi finem non facerent, aut etiā cum à fide abhorrentes vident, lachrymari eorū cauſa grauitérque dolere eorum vicem non deſiſterent. Iam hoſpitā

accerſitam rogabo, num legem noſtrā amare inſtituerit, & ita deinceps quæ agēda ſunt, agemus. Mater autem veſtra, quoniam fide prædita eſt & parata ad baptiſmum, antè quàm aqua vitali expietur, vnius diei ieiunium ſeruet. Illa autem iurabat, ſe, cum ei mulier, id quod ad agnitionem pertinebat, exponeret, duobus ſuperioribus diebus ob ingentem lætitiam cibum non cepiſſe, niſi pridie paulū modo aquæ: cuius iuriſiurandi cum Petri etiam vxor teſtis eſſet, confirmarétque nihil eam guſtaſſe: Aquila nihil iam impedimento eſſe dixerat, quominus ipſo die illa baptizaretur, cum Petrus illud ieiunium baptiſmi eſſe negauit, quoniam non eius cauſa ſuſceptum fuiſſet. Tum Fauſtinianus, Fortaſſe, inquit, Deus cum vellet matrē noſtram nullo die à menſa noſtra ſecerni, poſteà quàm nos agnouit, ieiunium antè inſtituit & procurauit. Vt enim in ignoratione continentem ſe præbuit, fecítque quod veritas poſtulabat: ſic nūc etiam Deus fortaſſe hoc prouidit, vt ea vnius diei occupatione, in ignoratione ea quę ad verum baptiſsimum pertinent crederet, vt à primo die quo nos agnouiſſet, nobiſcum vna cibum capere poſſet. Ad hæc Petrus, Ne vos, inquit, malitia vincat, quæ cauſam inuenerit prouidentiam, & matris amorem: ſed vos potius, & ego vobiſcum hodie in ieiunio perſtemus, & cras baptizabitur. Huic Petri orationi omnes aſſenſi ſumus. Maturius au-

tem multo poſtridie mane ſolito Petrus experrectus ad nos ingreſſus eſt,iuſsítque Fauſtinum,Fauſtinianum,méque vnà cum familiaribus ſe ſequi, vt cùm ad locum maris qui opertus eſſet, perueniſſemus, ea quæ ad baptiſmum neceſſaria ſunt præpararemus. Cùm ad litus ventum eſſet, inter ſaxa quædam quæ tranquillum & mundum locum ſuppeditabãt, eam Patris, Filij,Spiritúſque ſancti nomine baptizauit. Nos verò & omnes qui nobiſcum aderãt,mulierum cauſa ſeceſsimus: deinde mulieres Petrus propter multitudinem alia via in diuerſorium præmiſit,cùm nobis vnis ex viris, imperaſſet,vt cùm matre atque his eſſemus. Cùm ad diuerſorium ventum eſſet,eum operientes,inter nos ſermonem conferebamus. Petrus cum ſatis diu pòſt veniſſet,panem acceptum actis gratiis cõſecrauit,fregit,primóque matri porrexit, deinde nobis filiis: & ita cum ea cibũ cepimus, Deúmque qui cibum atque alimẽtum dat, laudauimus. Tum Petrus qui multitudinem ingreſſam cerneret,cùm ſediſſet ipſe, nóſque aſsidere iuſsiſſet,exponebat,qua ratione ductus,nobis poſt baptiſmũ præmiſsis,ipſe ſerius veniſſet. Cauſam autem hãc eſſe dicebat: Simul atque vos,inquit, à me diſceſſiſtis, ſenex quidam operarius interuenit, qui ſe ipſe occulens vellet cernere, nec ipſe videri. Is cũ obſeruaret nos,quemadmodum ipſe nobis poſtea commemorauit,vt intelligeret, quidnã tum cum

in abdito illo loco eſſemus, ageremus, clam exiit & ſecutus eſt. Deinde in opportuno loco, ad me acceſsit, quē cùm ſalutaſſet, Equidē cum iam pridem te ſequi, inquit, & conuenire vellem, verebar, ne mihi vt curioſo ſuccenſeres. Nunc verò ea quæ vera mihi videntur, ſi vis cōmemoro. Cùm reſpondiſſem, per me ei licere dicere quod ei præclarum & honeſtum videretur, nóſque eum approbaturos, etiam ſi verè non honeſta & præclara eſſet illius oratio, præſertim qui egregia voluntate id quod ipſi honeſtum videretur, dicere voluiſſet, ipſe ita exorſus eſt: Cum vos ad mare ablutos in locum abſtruſum & abditum ſeceſsiſſe viderem, acceſsi propius, clámque ſpectabam quidnam in obſcuro ageretis. Cúmque vos comprecantes vidiſſem, ſeceſsi, ac pro ea miſericordia, qua in vos permoueor, reſtiti, vt vobis ſuaderem, ne in errore verſemini. Nam neque Deus eſt, neque prouidentia, ſed ortui, natalíque diei cuiuſque omnia obediunt atque ſubiiciūtur, quemadmodum ego ex iis quæ mihi aduerſa acciderunt, planè mihi perſuaſi, explorata iam pridem diſciplina. Noli ergo in errore verſari. ſiue enim precere, ſiue non precere, ea quæ ab ortu inſita ſunt, tibi certè euenient. Preces enim ſi quid poſſent, aut bonis afficere, ipſe in præſtantiſsimis haberer. Ac nunc niſi te fallit hæc vilis & abiecta tunica mea, non derogabis fidem meæ orationi. Cum ego florentem

aliquando vitam agerem, ſecundáque fortuna vterer, multa & diis immolabam, & egétibus largiebar, & tamen nec precibus, nec cultu religioneque Deorum fatum effugere potui. Cùm quærerem quæ ei accidiſſent, ita reſpondit, Nihil, inquit, nunc attinet dicere: fortaſsis autem tandem audies quis ſim ego, & ex quibus natus, & in quæ vitæ diſcrimina deductus ſim. Nunc hoc docere volo, ortui naſcentium ſubiici ac parêre omnia. Tum ego, Si ortui naſcétium ſubiiciuntur omnia, ídque ita eſſe tibi perſuaſiſti: aliud ſentis, & alíud quod illi contrarium eſt, conſulis. Si enim contra ortum & fatum ne ſentire quidem ac ſapere licet, quid fruſtra in eo operam ponis, vt nobis faciendum cenſeas, quod euenire ac fieri omnino non poteſt? Atqui ſi ortus cuiuſque dominatur, noli dare operam, vt mihi perſuadeas, ne aſtrorum dominum colam, qui ſi velit non euenire nec fieri, euenire non poteſt. Semper enim id quod ſubeſt ei quod dominatur, neceſſe habet parêre. Colere autem eos Deos qui habentur, fato & ortu dominante, ſuperuacaneum eſt. Neque enim præter id quod fato videtur, quicquam fit, aut euenit: neque ipſi quicquam facere poſſunt, cum ſuo quiſque ortui generali ſubiiciantur. Hæc cum inter nos diſputaremus, magna hominum multitudo acceſsit, túmque Petrus eum intuens, ita locutus eſt: Ego & populus meus accepta à maioribus Dei religione,

ligione, præceptóque ne ortui crederemus, diſciplinæ dico mathematicorum, ob eam cauſam nõ in ea verſatus ſum. Itaque aſtrologiam non didici: quæ autem didici exponam. Hoc enim ſtatuo & profiteor, Dei prouidentia adminiſtrari omnia, & vnumquenque pro iis quæ gerat, honorem vel ſupplicium eſſe reportaturum. Vtrum autem hoc tempore, ánne poſtea, nihil ad me, niſi quòd omnino vnuſquiſque fructum capiet eorum quę geſſerit. Docere autem non eſſe ortum aut fatum his licet, Si quis eorũ qui adſunt oculis captus ſit, aut mutilam manum habeat, vel claudicantem pedem, vel aliquid aliud in corpore, quod à medicis curari non poſsit, nec ab aſtrologis, quoniam à lõgo ſeculo & ab omni æternitate nihil tale accidit, & ego cum à Deo precatus fuero, medicinam afferam: hoc ſi, vt dixi, factum ſit, an non errant & peccant ij qui omnium rerum effectorem Deum iniuria & cõtumeliis afficiunt? Cùm ſenex quæſiuiſſet, cõtumeliíſne eſſet vexare, aſſerere ortui & fato parêre omnia: ego apertã contumeliam eſſe dixi. Si enim, inquam, omnia hominum peccata, ſi impia ſcelera, ſi flagitia ab aſtris, vt ais, proficiſcuntur, & à Deo præſcriptum eſt, vt hæc ſydera faciant, vt grauia & triſtia omnia efficiant: profecto omnium hominum ſcelera in eum omnino conferuntur, qui ortum & fatum aſtris attribuit & affinxit. Senex tum, Verũ, inquit, loqueris, ſed

omni tuæ neceſſariæ concluſioni, cui ſimilé eſſe poſſe non video, mea repugnat conſcientia. Ego enim qui aſtrologus ſum & Romæ primùm habitaui, deinde coniunctus fui amicitia cum quodam qui genere ad Cæſarem attinebat, eius atque coniugis ortu ac fato probè notis, cognitíſque & inſpectis eorum actis, quæ eorum ortui & fato reſponderent, vnâ tua tantùm oratione adduci non poſſum, tibi vt aſſentiar. Erat enim ipſius ortus affectio tẽperatióque eiuſmodi, vt adulteras amore inſano ad ſeruorũ cõſtupratione impelleret, & in peregrinatione, in qua interirent. quod etiã ita accidit. Cùm enim capta eſſet ſerui ſui amore nec vituperationem ac dedecus ferre poſſet, aliò neſcio quò fugit eíque nupſit, atque in mari ſubmerſa eſt. Cùm quærerẽ, quî ſciret eam cùm fugiſſet, in alia regione ſeruo nupſiſſe primũ, deinde cùm nupſiſſet, interiſſe: ſenex ſe certò ſcire confirmat, nõ quòd nupſiſſet, cùm nec eã amaſſe quidem ſciret, ſed poſt eius diſceſſum, inquit, viri eius frater omnia mihi de illius amore narrauit, ſéque qui clarus eſſet, & prętereà frater, nuptias cõtaminare noluiſſe, quanquam illa infelix ſimul & vellet, & ipſum vereretur, atque ignominiã. Neq; enim eſt quáobrem querar eam ortu & fato coactam hæc & facere & perpeti. Somnium verúmne an falſum finxerit, non queo dicere. Commemorabat enim idẽ meus frater, eam dixiſſe, per quie-

tem ſibi viſum eſſe qui iuberet ipſam quàm primũ cum liberis Roma excedere. Vir autem qui eam cum filiis ſaluam eſſe cuperet, primo quoque die eos Athenas erudiendos miſit vnà cum matre atque ſeruis, retento apud ſe tertio filio, quòd eum oraculũ diuinum eſſe cum eo ſiuiſſet. Cùm longũ tẽpus præteriſſet, ex quo nullas accepiſſet ab ea literas, cũ intereà ſępe Athenas miſiſſet, me ſibi adiuncto comite, vt qui ei omniũ eſſem fideliſsimꝰ, eius quærendæ cauſa profectus eſt. Ac multarũ quidẽ calamitatũ & periculorũ in profectione me illi ſociũ participémq; præbui, quòd mihi in mentẽ veniret, ab eo veteris felicitatis ſuę me vnũ ex omnibus ſocium habitũ, cùm ei chariſsimus ex omnibus amicis eſſem. Romáque ipſa cùm nauigauiſſemus, tandem in hæc Syriæ loca peruenimus: atque ille quidem non ita multò pòſt rerum meliorum deſperatione exceſsit è vita. Ego autem qui huc veni, victum opere manuum adhuc paro. Hęc cùm ſenex dixiſſet, Petrus, Cùm, inquit, eum ſenẽ quem iſte diceret, ex eius oratione, patrẽ veſtrum eſſe intelligerem, cum eo ſermonem prætereà habere nolui, dum vobiſcum communicarem; niſi quòd cùm ex eo quæ ad illius profectionem pertinebant, cognouiſſem, ineámque expoſuiſſem maioris fidei cauſa, hoc tantùm quæſiui, quod eſſet ſeni nomen, quod geminis filiis, quod tertio & matri. Cùm reſpondiſſet ſingillatim & ordine, Fau-

ſto, Fauſtino, Fauſtiniano, Clementi, & Matthidiæ, & miſeratione ductus, oppleui lachrymis os meum, dimiſſáque multitudine ad vos me contuli, vt poſtquam de aliis rebus vobiſcum egiſſem, de iis etiam communicarem. Ante prandium autem hæc exponenda vobis non cenſui, ne dolore victi in baptiſmi die, ex quo etiam angeli lætitia afficiuntur, lugeretis. Cùm hæc Petrus diceret, nobis omnibus atque matri obortæ ſunt lachrymæ. Ipſe qui lachrymantes nos cerneret, Nũc, inquit, vnuſquiſque veſtrûm metu Dei adductus, ea quæ à me cõmemorata ſunt, forti generoſóque animo ferat. Non enim hodie pater veſter exceſsit è vita, ſed iampridem, quemadmodum vos coniectura ducti expoſuiſtis. Hanc Petri orationem excepit mater, quæ non ferens dolorem, cum magno clamore, Heus tu, inquit, vir, quàm tibi chari eramus. Is iudicio ille quidem à vita migrauit, nos autem qui viuimus, lucem aſpicimus, & cibum interim capimus. Nondum illa hunc vnum clamorem abſoluerat, cum ſenex ingreditur, eodémque temporis puncto, quo clamoris cauſam quærere vellet, conſpecta vxore, Quid, inquit, hoc eſt? quã video? cùm propius acceſsiſſet, acriúſque vidiſſet, ac viſus eſſet, eam complexus eſt. Vterque repentino gaudio obmutuit, cúmque loqui niterentur, in ea taciturnitate coniuncti nimio gaudio ſe ipſi cohibere non poterant. Mater multo pòſt, Habeo

te, Fauſte, inquit, in omnibus ſuauiſsimum. quonam modo viuis, quem paulò antè mortuum eſſe audiuimus. Atqui hi ſunt liberi noſtri Fauſtinus & Fauſtinianus, & ſuauiſsimus Clemens. Quæ cùm dixiſſet, nos tres in eũ incurrimus, eíque oſculum tulimus, eiúſque formam obſcurè quodam modo agnouimus. Petrus qui ea omnia cerneret, Túne es Fauſtus, inquit, huius vir, & illius liberorum pater? Cùm ſe ille eſſe dixiſſet, Cur ergo, inquit, tuos mihi labores, vt alienos expoſuiſti, com memorata moleſtia & ſepultura? Pater ad hæc reſpondit, Cùm Cæſarem, inquit, propinquitate attingerem, nec id reſciri vellem, in alio quodam narrationem expreſsi, vt ipſe quis eſſem non agnoſcerer. Intellexeram enim, ſi agnitus eſſem, fore vt ij qui in loco illo principes eſſent, cùm id cognouiſſent, me reuocarent, quòd Cæſari gratum facerent, priſtinæque vitæ felicitatẽ mihi rurſus redderẽt: cui omni ratione anteà nũcium remiſiſſem, cum ſine chariſsimis liberis meis in rep. eſſe, aut viuere omnino non ſuſtinerem. Cùm Petrus hoc loco eum iſta feciſſe, vt ſtatuiſſet, diceret, quærerétque, vtrum de ortu & fato, quæ dixiſſet mentiens confirmaret, an vt verus? Pater, Non, inquit, apud te mentiar. Confirmabam enim tanquam verè fatum eſſet. Sum enim non ignarus illius percepti Mathematicorum: ſed mecum fuit quidam aſtrologus clariſsimus AEgyptius Arnubion no-

mine, qui ab initio peregrinationis, cùm mecum amicitia coniunctus fuiſſet, vxoris atque liberorũ meorum mihi mortem patefecit. Re ergo, Petrus inquit, doce nunc, non cõſtare ſibi ea quæ de ortu fatóque tradãtur. Tũ pater, Cogor, inquit, ego tibi omnia quæ mentem meam ſuperant ſingillatim exponere, vt abs te rurſus vera & certa diſcã. Multis in rebus errare aſtrologos ſcio, magna etiã ex parte eoſdem ad verũ accedere, ſed in iis quæ explorata habent, verè dicunt, in quibus autem errant, inſcitia labuntur, vt equidem diſciplinam conſtare ſuſpicer: eos autem ſola ignoratione mẽtiri, propterea quòd non omnes de omnibus certũ pronunciare poſsint. Expone, Petrus, inquit, ne ea de quibus verè dicunt, ita dicãt, vt quodãmodo aſſequẽtes, non exploratè & certò ſciẽtes. ex multis enim quæ dicuntur, aliqua eueniant neceſſe eſt. Quî tandem, pater inquit, cõfirmari poſſum, vtrum cõſtet, nécne ortus & fatum? Cùm vterque taceret, ego Clemens, Quoniam, inquam, diſciplinam probè teneo, Petrus autem & pater non item, vellem ſi ipſe Annubion adeſſet, coram patre diſputare. Ita enim res ipſa illuſtrari poſſet, ſi is qui arte valet, cum eiuſdem artis homine diſputationẽ inſtitueret. Cùm pater quæreret, vbi cum Annubione colloqui liceret, Petrus, in Antiochia, inquit. in ea enim vrbe Simonem Magum eſſe intelligo; cuius aſſectator indiuiduus eſt An-

nubiō. Cùm illic erimus, ſi modò eos nāciſcamur, eo præſente res diſputabitur. Multa interim inter nos diſputauimus, completíque gaudio ob agnitionem, actíſque Deo gratiis, nocte appetēte dormitum iuimus. Prima luce pater cum matre, tribúſque liberis ingreſſus vbi Petrus erat, eo ſalutato ſedit, deinde nos etiā illius iuſſu conſedimus. Petrus autē cùm patrē aſpexiſſet, Peruelim, inquit, idem ſentire te quod vxor ac liberi tui ſentiunt, vt & hîc vnà cum eis viuas, & illic, poſt animi à corpore diſceſſum, cum eiſdem beatā vitam traducas. An non maximus & te & eos cruciatus angat, ſi vnà nō eſſetis? Cùm pater reſpōdiſſet, certè. Si ergo, Petrus inquit, hîc diſiūctos eſſe inter vos moleſtum eſt & acerbum, hoc cùm poſt mortem omninò accidet, quāto magis acerbū erit, te quidem qui es ſapiens mētis tuæ ratione à tuis ſecerni, eos verò multò magis dolere, quòd ſciant te qui alia ſentias, æternum ſuppliciū propter recti dogmatis negationē manere? Cùm pater negaret animos apud Inferos torqueri, quòd vt primum à corporibus diſcedunt in aëra occidant: Petrus, Dū hoc tibi, inquit, perſuadeamus, mihi fac reſpō deas, Nō exiſtimas te quidē, qui ſupplicia eſſe non credas, dolere poſſe, eos autem qui hoc ſibi de te perſuaſerunt, tibi non paruam imponit neceſsitatem doloris? Cùm pater eum conſentanea loqui diceret, Cur ergo, inquit, eos maximo angore,

quem tua cauſa ſuſcipiunt, fidei aſſentiens non liberas? quod ita denique fiet, ſi non duro diffi-cilíque animo, ſed æquo & benigno ea quæ ti-bi à me dicũtur audias, & iudices vtrum ita, nécne habeant. Ac ſi ita eſt, vt dicimus, & hîc cum cha-riſsimis oblectationem voluptatémque capies, & illic quietem. Sin verborum tuorum concluſione ea quæ à nobis cõmemorata ſunt, falſam aliquam fabulam eſſe docebis: tum & eos eadem qua tu præditos ſententia accipies, & ita præclarè facies. Nam & eos inani ſpe qua freti ſunt, erigere de-ſines, & falſa religione metúque liberabis. Cum pater, multa ſibi cum conſentanea loqui videri diceret, Quid ergo, inquit eſt, quod te fidei no-ſtræ aſſentiri prohibeat? Nam neque negociis fo-renſibus, neque actis, neque agricultura, neque curis vllis diſtinere, aut abduceris: potes autem ratione intelligere, nihil eorum quæ ſunt, fato aut caſu euenire aut fieri, quaſi nulla ſit prouidentia. Idque vel apertiſsime declarant & docent ea om-nia quæ tibi, vxori liberíſque tuis acciderunt. Si enim domi tuę ad hoc tempus permanſiſſent, nũ-quam verę religionis ſermoné approbaſſent, nun-quã veritatem cognoſcere potuiſſent: ob eámque cauſam cũ profectione & naufragiũ prouiſum eſt, & acerbæ mortis ſuſpicio, & prætereà eorum in Græcis diſciplinis exercitatio, vt eis primò erudi-ti, deinde ad veram Dei religioné traducti, ad eas

refellendas

refellendas cum magna facilitate paratiores venire poſſent, & quæ tum malè atque improbè veræ religioni oppoſuerunt, eis illā honeſtè & cum res feret, defendant. Intelliges etiam ipſe planè & ex agnitione, quæ tāto temporum interuallo euenit, & ex iis quæ interim apertè tibi euentura prouidentia ſtatuit, nihil eorum quæ fiunt, fortè, temerè & caſu fieri: illámque ipſam pręeſſe huic vniuerſitati, illúdque continenter coercere & continere, etiamſi multa mentē noſtrā ſuperent. Poſteà quā hæc pater audiuiſſet, ſermone continuato, Noli exiſtimare, inquit, domine mi Petre, vim à te habiti ſermonis mihi ex mente omninò excidiſſe: præſertim cùm multis mecum egerit tota nocte Clemēs filius, vt tuæ orationi aſſentirer: omnémque eô adhibuerit diligentiam. Quid? eum conueniens, inquam ego, potéſtne quiſpiam aliquid magis nouum præcipere, quàm quod antehac philoſophi monuerūt? Illéque cùm ſubriſiſſet, Multum, inquit, inter eos ſermones, ô pater, qui de vera Dei religione & cultu habentur, & eos qui de philoſophia, intereſt. Nam quæ de veritate habetur oratio, à prophetia firmam habet demonſtrationē: philoſophorum autem oratio, ab aſſenſione verborum, & coniecturis demonſtrationem ſumere videtur. Et tamen cùm hæc dixiſſet, exempli fidéique cauſa ſermonem de humanitate expoſuit eum, quē ei paulò antè narraſſem, qui mihi mul-

to iniquior videbatur. Quo autem modo, dicam. AEquũ cẽſebat eſſe eũ cui colaphũ aliquis in malã infregiſſet, illi offerre etiã alterã: & ei qui tunicã ipſi detraheret, pallium etiã prętereà donare: & ſi quis coëgerit aliquẽ iter facere ſecũ mille paſſus, eũ cum eo duo millia proficiſci, aliáque eiuſdẽ generis. Ad hæc Petrus reſpondens, Quid, inquit, an tu iniquum exiſtimas? At æquiſsimus eſt. ac ſi tibi libet, audi. Cùm ſibi volupe eſſe diceret, tum Petrus, Nũ tibi videtur, inquit, ſi duo reges inter ſe inimicitias exerceant, & diſtinctas diuiſáſque regiones & imperia habeãt, & aliquis eorum qui alteri parẽt, in alterius regione ac ditione furtum faciat, ob eámque rem capitis ſupplicio dignus ſit, & tamen non pœna capitis, ſed colapho puniatur: num, inquit, videtur humanus eſſe is, qui abſoluit? Cùm pater, certè, reſpõdiſſet, Quid, inquit, ſi ille ipſe à quopiam rem aliquam ipſius aut alienam abſtulerit, íſque deprehẽſus, ſimpli aut dupli pœna damnetur, cùm quadrupli aut capitis pœna dignus eſſet, vt qui in hoſtis finibus captus eſſet: num tibi humanus videtur eſſe is qui duplum accepit, eúmque pœna capitis abſoluit? Tum pater, Nunc, inquit, mihi fidem feciſti, eos qui iniuriam inferant, accipere iniuriam, eos autem qui iniuria afficiantur, potius meliore conditione eſſe, ob eámq; cauſam mihi videtur id quod fiat, eſſe iniquiſsimum, quòd ij qui iniuriam facere videntur,

ſibi ipſi potius nocuerunt,eis autem quos iniuria affecerunt,vtilitatem attulerunt: ij verò qui iniuriam accipere videntur, ipſi potius iniuriam faciunt: quòd etſi ab illis plurimum vtilitatis acceperunt, tamen eis parem gratiam non referant. Sed hæc,inquit Petrus,non contra eorum qui calumniantur,ſed contra eorum qui iniuriam accipiunt, voluntatem fiunt. Pater autem hoc loco, laudata oratione, Peto à te maiorem in modum, inquit, vt hunc mihi ſermonem planius exponas. Memini enim Clementem mihi dicere,nos iniurias, & mala quæ patiamur,ad peccatorum remiſſionem perpeti. Rectè habet,inquit Petrus, & ita eſt. Quæ enim homines poſsidemus, & plura cupimus,ſiue veſtes,ſiue eſculēta,ſiue poculēta, ſiue aliqua alia, non omninò rectè facientes poſsidemus, quòd nihil quemadmodum paulo antè vobis dixi, habere debeamus. Si enim poſſeſsiones largiter erogare ſolet omnibus in quibus peccata inſunt,earū quomodocūq; priuatio, peccatorū amotio eſt. Cùm pater dixiſſet,hoc eſſe cōſentaneū & æquum, Petrus, Et æquiſsimum, inquit. quoniam enim, iam vt dixi, eorum qui ſalutem adipiſcuntur,eſt nihil habere: multę autem poſſeſsiones & facultates multis ſuppetūt: idcirco pro ſumma & eximia Dei humanitate multæ res aduerſæ accidunt iis qui non ita ſe gerunt, vt Deus decreuit, vt propter lenem illam Dei charitatē dum ad

tempus ſupplicia perferunt, æternis pœnis liberẽtur. Tum pater, Quid, inquit, an non multos inopes impios cernimus? Itáne verò propterea eos, in eorum qui ſalutem conſequuntur, parte numerabimus? Nō planè, Petrus inquit. neque enim probanda paupertas ea eſt, quæ ea quæ non decet, cōcupiſcit: quandoquidem Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei viui filius, cùm beatos diceret paupe-
,, res, Beati, inquit, pauperes ſpiritu, quoniā ipſorū
,, eſt regnum cælorum. Verè, inquit pater, admodū pro re quæ agitur, rectè res habere videntur. ita volo ordine omnem audire orationem. Et Petrus, Ergo ſtudenti tibi, inquit, deinceps ea quæ ad fidē noſtram pertinent, diſcere, reliquam orationem exponam, initio primum facto ab ipſo Deo. qui Deus ſolus dici debet, alij nec dicendi ſunt, nec habendi. quòd ſi quis cōtrà faciat, æterno ſupplicio afficietur, vt qui in vniuerſi Deum impiè fecerit. Cùm finem dicendi feciſſet, omnéſque eos qui morbis afflicti erant, vel à dæmonibus malis vexabantur, impoſitis manibus curaſſet, cōcionem dimiſit. Deinde ita ingreſſus, cùm cibum cum familiaribus cepiſſet, cubitū iuit. Manè rurſus cùm exiſſet, ſteriſſétque in eo loco in quo diſſerere ſolitus eſſet, quò etiam magnus populi concurſus factus erat: tum demum cùm verba facturus eſſet, quidam ex illius diaconis ingreſſus eſt, qui ei nunciaret, Simonem qui Antiochia veſperi in vrbem

introiſſet, cùm intellexiſſet eum pollicitum eſſe de vnius principatu verba eſſe facturū, paratum eſſe cum Athenodoro Epicureo interuenire tum cùm diſputaret, vt omnibus quæ ab eo pro vnius principatu dicerentur publicè, præſens ipſe repugnaret ac reſiſteret. Cùm hæc diaconus narraret, Simon cum Athenodoro aliiſque quibuſdam familiaribus ingreditur, & antè quàm verbū vllum Petrus faceret omninò, ipſe occupans, Intellexi, inquit, heri te Fauſto pollicitum eſſe hodierno die ſeruato orationis ordine, docturū ducto primùm à mundi Domino exordio, vnum Deum dici oportere, alios nec dicendos eſſe, nec habendos: eúmque qui contrà faciat, æterno ſupplicio affectum iri. In primis ergo verè inſaniam & ſtultitiam tuam repreſsi, quòd ſperaſti te deiecturum de ſentētia virum adeo ſapientem, præſertímque ſenem: ſed quod ſperaſti & voluiſti, non aſſequêre, cùm adſim, tuámque falſam refellam orationem. Fortaſsis enim abſente me captatus eſſet, qui ſit eorum librorum ignarus, qui publicè Iudæorum fidei commiſsi ſunt. Nunc autem multa prætereibo, quò maturius promiſſum tuum quòd infirmum ſit, refellam. Doce ergo quod promiſiſti. Quòd ſi verens reprehenſionem nobis præſentibus promiſſum nolis exoluere, ſatis hoc magno documento eſt, falſa eſſe ea quæ promiſeris, quòd apud eos qui ſcripturas habent cognitas, non au-

ſus ſis dicere. Sed quid nunc expecto dum dicas? qui ſenem hunc promiſsionis tuæ teſtem habeã. Cùm hæc dixiſſet, patrem noſtrum aſpexit, eúmque ita allocutus eſt, Dic tu mihi, clariſsime vir, num iſte tibi pollicitus eſt doctum ſe Deum vnum eſſe, nec alium dici aut haberi Deum oportere, & qui contrà faciat, eum immortales pœnas daturum? Pater ad hæc reſpondens, Rectè, inquit, à me tu quidem certè teſtimonium poſtulares, Simon, ſi antè Petrus negauiſſet. Nunc non dubitabo dicere, quæ dicenda ſunt. Te iracundia incitatum, irarúmque plenum diſputare velle exiſtimo: quod quidem neque tu facere debes, neque nos ita animo affectum audire æquum eſt: proptereà quòd pugnas verborum hîc videre liceat, non ad veritatem inueniendam adiuuare. Sed vterque veſtrum decretũ ſuum & ſententiã exponat, aliíque iudici rationes concedendæ ſunt, & ita demum omni ex parte verũ ſine ambiguitate reperietur. Placuit Simoni conditio, ſéque ex ea facturum eſſe promiſit. Sed timeo Fauſto, inquit, ne Petri oratione occupatus, & in ſententiam illius adductus, non verus ſit iudex. Tum pater, Noli, inquit, me cogere indicta cauſa tibi aſſentiri, vt veri ſtudioſus iudex eſſe videar. Si enim verum ſcire vis, tua ſententia occupatus ſum potius. Cùm Simon quæreret, quî occupatus fuiſſet, qui non teneret quod ſentiret: Pater, hoc facile, inquit, cognoſci

poteſt,quî poſsit,audi. Petrum, oſtẽſurum te pollicitus es,falſum dicere,atque mentiri,qui Deum vnum eſſe cõfirmet. Qui autem vnum Deum defendentem reprehenſurum ſe eſſe pollicetur,cum planè perſpicuum eſt falſum dicere, cùm ille verum dicat, non idem profiteatur. Si enim idem quod is qui falſum pronunciat, & mentitur, dicat,profectò ipſe etiam falſum pronunciat:ſi verò contrarium defendens, docet, atque fidem facit, planè verum pronunciat, & verus eſt. Non aliter igitur Deum vnum eſſe defendentem mendacem eſſe dicis, niſi quòd tu Deos multos eſſe opinaris. Deos autem multos eſſe, ego quoque defendo. Eadẽ igitur qua tu oratione ante diſputationem, ego etiam occupatus ſum, ob eámque cauſam mihi omninò timere non debes, ſed Petrus potius. Cõtrà enim quàm ipſe etiam ſentio. Cùm autem de ea re diſputatum inter vos fuerit, ſpero me qui veri ſtudioſus iudex ſim, omni ſententia quæ in me fuit depoſita,ei quæ valeat aſſenſurum eſſe orationi. Cùm pater peroraſſet,leuiter clamor quidã laudationis à populo ſublatus eſt, quòd ita pater diſputaſſet. Tum tamen ſuam Petrus de Deo ſententiam explicauit, longáque de monarchia, id eſt vnius principatu,habita oratione,cum lachrymis, manu multitudinem accerſiuit:quæ cùm acceſsiſſet,ipſe & manus impoſuit, & pro eis precatus eſt,omnéſque vnà Deum laudauimus.Ingreſ-

ſus eſt autem ad nos curſu quidam, qui Simoni nunciaret, Appionem qui ſæpiſsime ſuperior diſcederet, vnà cum Annubione veniſſe Antiochia. Quod cùm Simon audiuiſſet, ſtatim exiit, vt illos exciperet. Pater autem ad Petrum accedens, Si mihi, inquit, per te liceat, cum eo vnà ibo Appionis & Annubionis ſalutãdorum cauſa, qui mecum ab initio ætatis iure amicitiæ coniuncti ſunt. Cùm enim Annubioné etiã nactus fuero, Cleméti vt de ortu cuiuſque & fato diſputet, perſuadebo. Tum Petrus, Per me, inquit, eas licet, laudóque te qui amici officio fungare, ſed aſſentire mihi, Dei prouidentia ea quæ ad perſuaſionem tuam pertinent, omni ex parte concurrere, quæ propriam conuenientiam efficiat. Quod quidem dixi propter Annubionis aduentũ, qui tibi vſui fuit. Cùm pater ei hoc ita eſſe, ſe etiam concedere dixiſſet, ad Simonem profectus eſt: cúmque Appionem & Annubionem inueniſſet, atque ſalutaſſet, conſedit. Simon porrò cùm quoſdam miſſu regis aduẽtaturos audiſſet, qui ipſum quærerent, ac nunciarent Cæſarem multos Magos ſuſtuliſſe de medio, ſéque miſſos ab eo qui illum requirerent, cùm reſciuiſſet quæ ageret, vt de eo etiam ſupplicium ſumeret: Annubionem & Appionem ita conuenit, Facite, vt Fauſtus cùm ad nos venerit, nobiſcum cibum capiat. Ego verò vnguentum quoddam cõparabo, vt à cœna delibutus formã meam omnibus

bus induiſſe videatur. Cùm hęc Simon dixiſſet, & illi quærerẽt, quẽ fructũ ſibi ex illa re polliceretur, ipſe, Primò, inquit, ij qui me volũt, cõprehenſo eo deſinẽt me quærere: qui ſi manu regia interfectus fuerit, magno in luctu erũt eius liberi, qui me deſerto ad Petrũ transfugerunt. Appion autẽ & Annubion priuatim omnia Fauſto enunciant, inſidiáſque exponunt. Fauſtus qui orationem falſam exiſtimaret, cœnatus cum Simone & ſodalibus Appione & Annubione à Simone ſumit vnguentum, delibutóque ore ſtatim Simonis perſonam & effigiem expreſsit. Simon autem media nocte ſurgens, in Iudæam fugit. Nos verò qui cum Petro eramus, tota nocte colloquentes, præ voluptate & lætitia qua ex ſermone habito affecti ſumus, peruigilem & inſomnem noctem duximus. Cùm iam luceret, Petrus me atque fratres intuens, Vereor, inquit, ne quid patri veſtro euenerit. Dum hæc commemorat, pater adfuit, Petrúmque nobiſcum de ipſo colloquentem offendit. Exanimatum cùm vidiſſet, atque ſalutaſſet, expoſuit cur ſub dio pernoctaſſet. Nos verò eum intuentes obſtupuimus, quòd & Simonis ſpeciem cerneremus, & Fauſti patris vocẽ exaudiremus. Cúmque eum fugeremus, pater miratus eſt. Petrus autem qui vnus naturalem eius formam intueretur, à nobis cœpit quærere, quamobrem parentem repelleremus, atque eius conſpectũ fugeremus. Nos atque

mater cùm reſpondiſſemus, quòd is nobis Simon videretur, qui patris noſtri vocem haberet: Petrus, Non eſt ita, inquit. vobis ea illius vox, in quã præſtigiæ Magorum nihil poſſunt, vna nota eſt: meis autem non faſcinatis oculis ſpecies etiam qualis ſit cernitur: quoniam non eſt hic Simon, ſed Fauſtus verus pater veſter. Tum in patrem oculis coniectis, Vera, inquit, tua ſpecies ac forma eis non apparet, ſed Simonis ſceleſtiſsimi & nobis maxime inimici. Dum hæc Petrus narrat, ingreſſus eſt quidam ex præcurſoribus, qui Antiochia venerat Petro nunciatum, Simonem Antiochiæ cùm eſſet, palam ac publicè multa mira, inuſitata, monſtríque ſimilia opera edere ſolitũ, nec aliud ei ſtudio fuiſſe, niſi vt ipſum in omnium odium adduceret, cùm & magum illum, & præſtigiatorem, & ſicarium vocaret, quo nomine adeo omnem populum in eundem cõcitaſſet, vt omnes qui ibi eſſent, beſtiarum ritu ipſis illius carnibus veſci cuperent. Se vero cum ciuitatem ei valde infeſtam animaduertiſſet, ei veniſſe nunciatum. Quinetiam à Cæſare miſſum eſſe quendam regium ad prætorem prouinciæ, Simonis quærendi gratia, ipſúmque cùm illum in Iudæam fugiſſe intellexiſſet, ad eum quærendum profectum, vt iuſſu Cæſaris de eo ſupplicium ſumeret. Hæc cùm Petrus audiſſet, hac ad patrem oratione vſus eſt: Audiſti ipſe tuis auribus ex præcurſoribus qui Antiochia venerũt,

cùm dicerent Simonem cùm illic eſſet, grauiter multitudinem in me concitauiſſe, impoſtorémq; parricidam, & prætereà magum & præſtigiatorē aliáque eius generis nominaſſe. Itaque nunc quā primum imperata mea facito, relictóque apud me Clemente, ipſe cum Matthidia vxore, Fauſtino & Fauſtiniano liberis, Antiochiam proficiſcere. Erunt etiam tecum quidam alij qui meæ volūtati morem gerere poterunt. Antiochiæ cum eris, cum his, quādiu Simonis etiam ſpeciem præfers, palam ac publicè fac pœnitentiam animíque mutationem prædices. Cùm peroraſſet Petrus, Fauſtus qui ingenij acumine ad intelligendum valeret, Scio, inquit, quorſum tua omnis ſpectet oratio. itaque ne labora. Cùm enim illuc peruenero, mādatum tuum curabo diligenter. Sic pater cum iis quos iuſſerat Petrus, ex vrbe decedens, Antiochiam quæ in propinquo erat, venit, in medióque foro ſtans, ita ad populum verba fecit, Ego ille Simon, ego hæc vobis nuncio, méque falſum crimē in Petrū iniuria confinxiſſe profiteor. Non eſt impoſtor, non parricida, homicida, non præſtigiator, nec ea ſcelera in eum cadunt omnia quæ de eo commemoraui. Peto ego à vobis omnibus, qui auctor vobis fui, vt eū odiſſetis & deteſtaremini, veſtrum in illum odium deponite. Dei enim filij, qui ſalutis hominum cauſa viſus eſt, verus eſt hic Apoſtolus. Itaque ego ipſe qui vobis conſilij au-

ctor ſum, ea quæ ad ſalutem veſtram conducunt, conſtituo, moneóque vt ei fidem habeatis, credatíſque ei Deo, quem prædicat. quandoquidem vrbs veſtra tota corruit & vos vnà cum ea peritis. Cur autem hac vſus ſim oratione, vos etiã ſcire volo. Priore enim nocte impium me Dei angeli, vt qui veritatis præconi hoſtis eſſem, grauiter flagris ceciderunt. Hortor igitur vos, vt ſi ipſe alio in loco in Petrum coner dicere, ne mihi aſſentiamini. apud vos enim magum me eſſe profiteor, impoſtorem, præſtigiatorem: ſed horum omnium me pœnitet. poſſunt enim mihi pœnitentia quæ à me improbè & ſcelerate acta ſunt, condonari. Hæc cùm pater publicè, quaſi ex Simonis perſona dixiſſet, laudibúſque Petrum ornaſſet, omnem Antiochienſium ciuitatem in illius deſyderium traduxit: omnéſque eius vidẽdi cupiditate ſe flagrare dicebant. Nonnulli verò infeſto etiã in eum animo erant, ſcilicet, quaſi ipſe ille Simon eſſet, propter ſingularẽ ſuum in Petrum amorẽ, manúſque iniicere conabantur: atque ille qui ne ab ipſis extingueretur, pertimeſceret, quàm primũ ad Petrũ miſit, petens, vt & ad ſe viuũ prodiret, & peropportunè in vrbẽ quę magno illius deſyderio flagraret, improuiſus veniret. Petrus cùm eos audiſſet, conuocata concione pontificem præfecit, multos curauit, & ſalutari aqua abluit, triduóque Laodiceæ prætereà commoratus, Antiochiam propinquam

vrbem magna cum feſtinatione contendit. Cùm ad vrbem perueniſſet, eum multitudo omnis confluens lætis animis excepit, vt veritatis pręconem & Apoſtolum. Cùm autem oraſſet, poſitis ſuprà manibus, omnes ægros curauit, vnum Deum in perſonis tribus nunciauit, multáque eis de vnius principatu tradidit: tum ad diuerſorium nos recepimus. Senex qui Petrum adeſſe cognouiſſet, cucurrit, ſéque in terram deiiciens, illius veſtigia ſequebatur, petens vt diuino lauacro initiaretur, vt & priſtinam animi pulchritudinem, & formam corporis baptiſmo reciperet, & ſanctorum Chriſti myſteriorum particeps fieret. Petrus auté cùm eum religionis noſtræ inſtitutis imbuiſſet, atque de ſalute multa locutus eſſet, tandémque dixiſſet, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei filium „ hoc diſcipulis tradidiſſe ac præcepiſſe, Qui credi„ diſſet atque baptizatus fuiſſet, eum ſalutem adepturum, & pro fide quá quiſque eſſet præditus, ei euenturum vt vellet. quando adueſperaſcere cœpit, nobis qui cibum ceperamus, poſt ſolitá precationé, ſomnus obrepſit. Poſtridie manè maturius rurſum Petrus ſurgit, precatúſque Deum, nos & patrem accerſiuit, nobíſque exponit eo die magno gaudio compleri ſuperos ob ſenis Fauſti baptiſmum, qui ei diuino munere daretur, nóſque ſecum ducit ad eam vrbis partem, quæ ad orientem pertinebat, in qua magna aquæ nitidæ ac pu-

ræ erat copia. Ibi cùm patrem tantum ſeorſum adiunxiſſet, multáq; ei tradidiſſet quę & ad rudiméta noſtræ religionis, & ad Deum, eiúſque per carnem ad nos aduentum pertinent, eum baptizauit Patris, Filij, & Spiritus ſancti nomine. Poſtea panem cùm accepiſſet, actis gratiis conſecrauit, ſacroſanctorúmque myſteriorum eum participem fecit. Maxima omnes qui vnà eramus, lætitia die noctúque Dei nomine affecti ſumus, & ex patris renouatione quam Spiritus ſanctus procurauerat, & Petri ſermonib⁹, quos audiueramus. Cum vnà aliquandiu ageremus, rerum noſtrarum fama apud omnes percrebruit: omnéſque admirabātur ea omnia quæ nobis acciderant, Deíque in nos benignitatem, qua effectum erat, vt inter nos agnoſceremus, laudibus efferebant. Cùm ea fama in omnes regiones & imperia peruaderet, prætor Antiochenſis cognitis iis omnibus quæ parentibus euenerant, & quòd ad Cæſaris genus pertinebant, de his omnibus Cæſarem certioré facit. Cæſar cùm ea accepiſſet, eos quàm primum Romam mitti iubet. id quod perfectum eſt. Eos enim cum magno honore magnóque comitatu ſtipatorum prætor Antiochia ad Tiberium Cæſarem mittit. Cæſar cùm parentes contemplatus eſſet & conſyderaſſet, eis agnitis, obſtupuit, patríſque ceruicé complexus, largiter obortis lachrymis fleuit. Cohibito ſedatóque luctu, concionem ita allocutus

eſt, Gaudete mecum omnes, diémque feſtum in communc agamus Fauſti & Matthidiæ inuentionis, quòd cùm mortui haberentur, reuixerunt, & cùm amiſsi eſſent, inuenti ſunt. Eos deinde conuiuio adhibuit, magnáque vi pecuniæ data, adiunctis etiam ſeruis & ancillis ad famulatum, magna clientela, magnóque honore cumulauit. Hi diu pòſt Romæ vixerunt, ita, vt & Deum colerent, & egentibus ſua largirentur, & cæteras virtutes excolerent, quoad in ſe præclara ſenectute eis quæ hîc ſunt, relictis, Chriſti regnum adepti ſunt. In quo vitæ exéplar, certiſsimúmque ad virtuté exemplum vitam ſuam Romanæ Reip. prodiderũt. Ego autem Clemens cum fratribus etiam apud Petrum doctorem manſi, qui docẽdi munere fungebatur, & multos variis morbis curabat. Poſteà verò quàm ille vicis oppidíſque peragratis, Romã quoque perueniſſet, & apud eos qui confluebant, verba de vero Dei cultu feciſſet, multóſq; ad Chriſti fidem deduxiſſet, baptiſmi vi ac nomine, viros & mulieres, vt & mulierum nobiliũ clariſsimas, & quas Latinus ſermo matronas appellat, breui tempore pene vniuerſas oratione ſua ad baptiſmum & Dei fidem traduceret: tandem aliquando ei etiam hac vita relicta ad magiſtrum Chriſtum perfecto euangelicæ doctrinæ curſu migrandum fuit. Quod cùm cognitum haberet, foréque, vt crucis ſupplicio damnaretur, vt magiſtri & mortis &

gloriæ ſocius eſſet, conuocatis fratribus omnibus, capta mea manu; cùm in media cõcione ſtetiſſet, ita locutus eſt: Audite me filij & frarres. mei quidem curſus finis propè adeſt. Is enim etiam iam mihi enunciatus eſt: Clementem autem hunc vobis pontificem hodie creo, cui etiam ſermonum meorum locum atque ſedem credo, quòd ab initio adhuc comes itineris mihi fuerit, & ita ſermones meos omnes audierit, qui cùm periculorum calamitatúmque mearum particeps extiterit, in fide permanere inuentus eſt. Eum ego vnus ex omnibus planiſsimè ſcio pium, humanũ, caſtum, continentem, bonum, iuſtum, patientem, & fortẽ ad ferendam ingratam voluntatem nonnullorũ, quibus prima noſtræ religionis rudimenta ſunt tradita. Itaque ei ligandi atque ſoluendi permitto poteſtatem. Ligabit enim quod ligandum eſt, ſoluétque omninò quod eſt ſoluendum, quippe qui Eccleſiæ canonem probè cognitum habeat. Eum igitur audite, ei parête, cùm eum qui veritatis põtificem offendat, Chriſto peccare intelligatis, & parentem huius vniuerſitatis Deum concitare, ob eámque cauſam non viuet. Is ergo qui præeſt, medici locum obtinere debet, non beſtiæ quæ rationis eſt expers, furorem. Is cùm hæc diceret, ego in terram me abiicio, multíſque verbis magiſtrum rogo, quaſi ſedẽ maximè deprecans. Sed Dei Apoſtolus, cùm prohibuiſſet, ne hoc à ſe contẽderem,

quòd

quòd ea quæ Deus vellet, nemo homo diſsipare aut impedire poſſet, rurſus multitudinem intuẽs, Et vos, inquit, fratres chariſsimi, debitũ, vt patri, honorem & obedientiam omni ex parte ac ſemper patri veſtro præſtare ne deſinite. Sic enim & vos rectè gubernari ac regi poteritis, & paſtor hic erit, non mercenarius, eíque grex curæ erit. Eum enim qui paſtoris & magiſtri iis in rebus quæ ad Deum pertinent, voluntatem offendit, Dei Spiritum offendere intelligetis, cuius hic ſedem & locum tenet: quíque eius verba improbat & auerſatur, Chriſtum auerſatur, legíſque fines tranſilire inuenitur. In primis ea quæ fidei ſunt, ſalua vobis ſunto & ſtabilia, ſic vt nullo periculo commoueãtur. Deinde vita veſtra pura ſanctáq; eſto, aut expiator. præfectis, corporis puritas & ſanctimonia curę eſto. Neque enim hac ſublata quiſquam Deũ videbit. Quod ad pacem & clementiã pertinet ac valet, inter vos omni ratione vendicator. Quòd ſi fortè inter vos aliquid offenſionis incidat, ſol vobis ita animo conſtitutis ne occidito. Date operã, ne proximum iudicetis. Eſt enim hoc Phariſæorum, condemnatione digniſsimum. Ne vos hoſpitalitatis, & beneficẽtiæ capiat obliuio. Hoc enim præceptum eſt primi magiſtri & conſeruatoris Dei. Iis qui peccant & offendunt, gratiam peccatorum faciũto. Sic enim ſine fine dicetis, „ Dimitte „ nobis debita noſtra. Trutina, menſura, pondus

vnumquodque eorum ęquum eſto. Sic enim ciuitas quę bonis legib⁹ adminiſtretur, futura eſt vniuerſa Dei Eccleſia. Qui negocia aliqua inter ſe habent, apud Eccleſiæ presbyteros iudicantor: & cùm id quod bonum eſt, ſentiunt, ad fœdus concordiámque pertrahũtor. Nolite in iudicium fratres adducere. iudicari enim apud eos qui extra ſunt, eorum eſt qui à fide & religione Dei abhorrent, quandoquidem, vt ſcriptum eſt, angelos etiã iudicabimus. Non aliter atque me, paſtorẽ intuemini, qui à Deo vobis pro magiſtro delectus eſt. Cùm finẽ dicendi feciſſet, mihíque in conſpectu omnium manus porrexiſſet atque impoſuiſſet, me in ſede ſua collocauit: cùm collocaſſet, hoc mihi ſtatim dixit, Peto abs te corã omnibus fratribus, qui hîc vnà mecum ſunt, vt cùm ex hac vita migrauero, quemadmodum Dei prouidentię viſum eſt, omnia domino Iacobo Domini mei fratri paucis deſcripta mittas vſque ab eo tempore quo in te puero ratio valuit, & quemadmodum ab initio ad hoc tempus comitem te itineris mihi præbuiſti, cùm intereà ſermones omnes qui à me ſingulis in vrbibus habiti ſint, atque res quas docuerim, audiueris. Deinde tandem meæ etiam mortis cauſam, vt prædixi, ei fac ſignifices. Neq; enim hoc ei moleſtiã afferet, quòd ſciet planè, me quòd omninò perpeti oportuit, piè reddidiſſe. Maximo etiam ei ſolatio erit, cùm cognoſcet, non indo

ćto viro, nec verborum quæ vitam pariant ignaro, ſed ei qui Eccleſiæ inſtituta optime cognita habeat, me mortuo magiſtri ſedem eſſe creditam. Quapropter quoniam Petrus magiſter hæc mihi præcepit, mandatum eius curare minimè dubitaui, & quaſi in compẽdio te de omnibus facere certiorem, inſcripto ita libri argumento, Clementis Petri peregrinationum & pręedicationũ, Epitome.

ATQVE hæc quidẽ eſt plena cæleſtis muneris Petri Apoſtolorum principis peregrinationũ narratio, quæ ſimul & breuiter eius doctrinam cõplectitur, & magni admirationéque digni Clementis vitam, quaſi in tabula oratione depingit atque exprimit, quemadmodum ipſe ad Iacobum Domini fratrem ſcribens ſignificauit. Eius autem in Deum amorem quo exarſit, magnúmque illud pro Dei cultu ac religione ſtudium, ſatis declarãt cùm multa alia quæ commemorata ſunt, tum vel maximè & planiſsimè finis is vitæ ac terminus, quem per martyrium habuit. Tertius enim ſecundum Petrum magnum in excelſo Romanæ Eccleſiæ ſolio ſedit, virtutíſque præmium adeptus, magiſtri veſtigia ſecutus eſt, apoſtolicámque doctrinam ipſe præſe tulit ac ſimilitudine morum claruit: nec Chriſtianis modo gratus acceptúſque erat, verum etiam Iudæis atque ipſis Græcis, ſiue gentibus, erátque omnibus omnia, vt etiam hoc

pacto omnes lucrifaceret,& Chriſto offerret,Eccleſiæque coniungeret.Sed ne hæc tenuis ac nuda tantùm opinio eſſe videatur, cauſas etiam afferemus. Nam apud Græcos in honore erat, eúmque illi attentè audiebant, quòd non conuitiatorio animo,nec deteſtandi cauſa, ſed quaſi defendendi ſtudio teſtimonia vndique ex libris ſcriptíſq; eorum proferens apertè docebat,primùm & vnde ij qui ab eis Dij haberentur, profecti eſſent, & vbi nati, quæque geſsiſſent, & quem vitæ habuiſſent terminum,& quam miſeram infelicémque vitam egiſſent: deinde non eis à Deo pœnitentiæ viam intercluſam eſſe, nec eoſdem omni de ſpe ſalutis deiectos: ſed ſi tantùm illos in viam redire & à vita quam perditam anteà egiſſent, & ab errore abductos vidiſſet, fore vt & perhumanè eis ignoſceret, & eoſdem clementer admitteret, & regnum cælorum pararet,& bonis quæ explicari non poſſent,afficeret. A Iudæis autem gratiam inire ex eo videbatur,quòd eorum maiores Dei amicos fuiſſe pronunciabat, eorúmque legem ſacram diuinámque proferebat, eámque nec deſituram eſſe, nec euerſum iri Remp. ſed Palęſtinam perpetuam eorum fore hæreditatem, ſi modo eam talem legem ipſi ſeruarent. Itaque Abraamum fuiſſe parentem tot poſterorum, vt eorum multitudo ſtellarum multitudinem æquaret, & in eius ſemine gẽtes omnes hæreditatem aſſequerentur. Et quod

„ Deus Dauidi dixit, Ex fructu ventris tui ponam
„ in ſede & ſolio tuo, & quod apud Eſaiá ſcriptum
„ eſt, Ecce virgo cõcipiet, filiúmque pariet, Emma-
„ nuelémque eum vocabunt. Quòd ſi hæc non improbarent ac damnarẽt, ſed fide approbarent, eos non ſuperiorem Dei prouidẽtiam amiſſuros eſſe, ſed Palęſtinam eis ita firmam ſtabilémque manſuram, vt eripi non poſſet. Ac gentilibus, quidem atque Iudæis hoc modo feliciter atque familiariter vtebatur, cùm & eis ſubueniret, & ſenſim eoſdem ad verum Dei cultum traduceret. Chriſtiani autem cùm multa alia & ſtudij & curæ ab eo documenta & ſigna habebant, tum vel maximè beneficentiæ: quippe qui egentibus opes reconderet ac pararet ſemper tutis locis, munitioribúſque quàm quò inſidiis quiſquam poſſet irrumpere. Nam cùm deſcripta nomina haberet egẽtium qui in quaque vrbis parte eſſent, quotidie eis ea quę neceſſaria erant, ſuppeditabat: rurſúſque eos omnes quos ſacroſancto lauacro expiaſſet, à publicis tributis liberabat, omnémque immunitatẽ vacationémq; præbebat. Monebat etiam eos qui ſemper ad ipſum prædicationis doctrinæque cauſa cõfluebant, maximéque eos quos opibus abundare, & largiri poſſe intelligeret, ne eos qui ſancto baptiſmo expiati eſſent, publicè à Iudæis propter inopiam ſuſtentari ſinerent, ſplendidámque gratiæ veſtem deteſtabili illa communione inquinari.

Quibus adhortationibus ita paratos eos reddebat ad ea eroganda quibus egerent ij qui torquebantur, vt quicquid eis impendiſſent, id vnum lucro ſe dependere iudicarent. Cùm beatus vir Clemens ita animo conſtitutus eſſet, & ita in animis omniū verſaretur, nec Chriſtianos modo, verum etiam Græcos ipſos atque Iudæos animo & lingua ſua ſuſpenſos haberet, Siſinnio illi (amicus hic Neruę Imperatoris erat & neceſſarius) inuiſus fuit & ſuſpectus, poſteà quàm ipſe Theodoram vxorem illius doctrinæ amore captam eſſe, eámque re familiari, liberis, & viro neglectis, ei addictam eſſe, & aſsiduè ad eum venire, & illum in animo eius diuinitus verſari audiuit. Sed Theodora quidem Clementis orationis ſuauitate lenitatéque illecta, cùm illius opera Chriſto credidiſſet, maiore indies veræ religionis cupiditate flagrabat, canebátque ſemper, nec à conuentu noſtrorum hominum ſe remouebat. Siſinnius autem iniquo amore incenſus, inſidias in vxorem excogitauit, eóque malo agitatus, quotidie in eam armabatur. Cúmque eam aliquādo ad cœtum noſtrorum hominum abeuntem obſeruaſſet, clam cum famulis etiam ipſe in templum ingreſſus eſt, vt curioſius obſeruaret, atque cognoſceret ea omnia quæ in eo agerentur, & quamobrem eo aſsiduè Theodora commearet. Sed cùm clariſsimus vir ſolitas ſacrarum laudum preces prǽfatus eſſet, ſtatim ocu-

lis & auribus captus eſt Siſinnius,ſic vt nec audire poſſet,nec cernere,& famulos cõuerſo ore moneret,vt ſe comprehẽſum domũ manu ducerent, quòd malum quoddã in ſe incuriſſe diceret, quod ipſum,nec audire,nec videre ſineret. Ac manum quidem famuli confeſtim ei porrigunt, eúmque domum deducunt.exire autem non poterãt, cùm tamen templi fores omninò paterent:ſed eum per totum fanum ducebant per canẽtium multitudinem. Eis enim exitum vis diuina præcluſerat, quæ ſtultum illum ſapientiorẽ redderet.Cùm autem fanũ omnĩ ex parte obambulaſſent,eius vxori fiunt obuiam:quæ animaduerſo cum illis viro, primùm oculos aliò conuertit, quòd vereretur ne ab illo videretur. (erat enim illa ignara eorum omnium quæ acta fuerant)deinde accerſito vno ex ſeruis, rogabat cur vir cum eis ita per tẽplum obambularet. ille omnia planè confeſſus eſt, quemadmodum cùm domo exiiſſent,clam in templum intraſſent, peractóque à pontifice precum ſacro, dominus ſubito cæcus ac mutus factus eſſet,íſque ipſis imperaſſet,vt domum manu deducerent,nec ipſis multum laborantibus atque in omnem templi partem circuncurſantibus vllus abeundi locus patuiſſet. Quæ cùm audiuiſſet omnia,ſtatim intellexit, vnde viro & ſurditas & cæcitas accidiſſet: éique verè opem auxiliúmque fert. Cùm enim ſe ſtatim orationi dediſſet, cum lachrymis Deũ ro-

gare cœpit, vt inde exitum Siſinnio, reditúmque domum concederet, ſéque ad ſeruos conuertens (intellexit enim Deum ſuum non planè viro quæ peteret, denegaturũ) Dominum, inquit, veſtrum manibus domum perducite. Ego paulò pôſt conſequor. Hæc cùm dixiſſet, facilis confeſtim exitus ſeruis patuit, Siſinniúſque, qui etiam tum oculis & auribus captus erat, domum manu deducitur. Serui autem redeũtes ad Theodoram, dominum ſuum mutum etiam eſſe ac cæcum nunciant: illáque maiore quàm anteà animi contentione, pluribúſque obortis lachrymis Deum orabat & obſecrabat, vt virum à morbo liberaret. Quinetiam perfecto ſacro precum ad pontificis pedes ſe proiicit: viri ſui cęcitatem ac ſurditatem nunciat, rogat eũ, & obteſtatur profuſis ad pedes lachrymis, vt eius morbum curet, nec eum ita malè affectum negligat. Beatus Clemẽs his auditis, grauiter animo ferẽs mulieris calamitatem, prorumpit etiam ipſe in lachrymas, eóſque qui aderant hortatur, vt in commune Deum comprecentur, vt Siſinnium morbo liberet: quo facto domũ cum muliere abit pontifex, & apertos quidem viri oculos offendit, ſed non ad cernendum quàm cæcorum aptiores: auribus etiam captus erat, grauiſsimóque morbo toto corpore laborabat. Itaque ij qui aderant, dolore atque luctu conficiebantur, domúmque eiulatus atque fletus compleuerat. Siſinnius porrò non

non intelligebat cur nec cernere, nec audire poſſet. Diuus autem Clemēs, qui mulieris domúſque vicem doleret, ſupplex cum lachrymis Deum precari cœpit, his verbis, Domine Ieſu Chriſte qui cælorum claues Apoſtolo tuo Petro tradidiſti, foréque prædixiſti, vt quæ aperiret, aperta eſſent, & clauſa eſſent quæ clauderet, ipſe etiam oculos viri huius qui clauſi ſunt, & aures aperi, præſertim cū
,, hæc tua ſit oratio, Quæcunque petetis credentes,
,, impetrabitis: & hæc tua promiſsio in perpetuum manet. Quæ cùm precatus eſſet, reſpondiſſéntque Amen, ij qui aderant, ſtatim & oculorum cæcitas & aurium ſurditas ſublata eſt. Siſinnius verò quaſi ex ſomno experrectus eſſet, cùm beatum Clementem cum vxore ſua ſtantem vidiſſet, non parem gratiam ei retulit, ſed famulis, vt eum comprehenderent, imperauit, vt cæcitatis pœnas penderet. Eum enim pręſtigiatorē exiſtimabat, quòd feciſſet vt ipſe & anteà captus eſſet oculis atque mutus, & rurſus diſpiceret atque audiret. Ac ſerui quidem imperata domini facere ſtudiosè conabātur, ſed ignorabant ſe lapides & ligna quæ in proximo ſita erant, attingere, trahere, atque vincire, huc atque illuc furiis agitatos ducere: quod etiam Siſinnio videbatur: pontificémque à ſeruis vinctum eſſe exiſtimabat: ſed ille omnis doloris expers ab iniquis illis manibus cuſtodiebatur, cùm nec leuem contactum perferret, nec in mediis af-

flictis rebus agitaretur. Tum verò inſanum illum his verbis allocutus eſt, Animus tuus, inquit, cæcus factus eſt, cùm ſic lapides & ligna cõmoueas, omnéſque irarũ faces in eos immittas, quos paulò antè venerabare, & vt Deos colebas. Ille autem, Ego malè te perdam, inquit, vt multos veneficos de ſententia deiicias, & ad meliorem mentem reducas, cùm magnũ fructum ceperint ex iis grauiſsimis ſuppliciis quæ perferes. Hac quidem ille oratione vſus eſt, cùm ei præſens ſqualor animum tolleret, quòd etiam vinculis pontificem conſtrinxiſſet. Ille verò ne illa quidem contumelia adductus, eum deteſtatus eſt, ſed eius vxori benè precatus, ſparſíſque religionis ac pietatis largis ſeminibus in gratis illis obſequentibúſque auribus quaſi in profundo quodam & pingui aruo, diſceſſit, cùm ei antè imperaſſet, vt finem precandi ne faceret, dum virum ſuum ad veritatis cognitionẽ traduxiſſet. Cùm ergo Theodora maiore animi cõtentione precaretur, virum quendam clariſsimũ qui canitiem præferebat viſa eſt videre, (videbatur autem eſſe primus diſcipulorum Petrus, qui magiſtrum vehementer amauit) vtentem his verbis, Tua, inquit, opera, mulier, ſaluus & incolumis erit Siſinnius, vt quemadmodũ à Paulo fratre meo ſcriptum eſt, vir per mulierem ſanitatem mentis adipiſcatur. Atque ille quidem cùm hæc dixiſſet, abiit. Siſinnius autem ſubito & quaſi ex aſſenſio-

ne Theodorã accerſita (erat autem tum finis viſionis) deſyderij, menſæ, conuiuij, ac reliquæ omnis communionis mentionem facit, eorúmque omnium vnam gratiã repoſcit, ſupplexque ab ea petit, vt Deum roget, vt ipſi delictorum gratiam faciat: ſalutíſque viam demonſtret. Tum ſe ipſe accuſat, omniáque ſe cauſa eius & facturum & perpeſſurum pollicetur. Ego cùm ſuſpectam te in amore, inquit, haberẽ, quòd me qui vir tuus ſum, neglecto, ad peregrinum illum, pontificis addito nomine, ires, nec naturæ perturbationes, tempeſtatúmque quaſi fluctus ferrem, coactus ſum te in templum abeuntem obſeruare, videréque ea quæ ibi agerentur. Ingreſſus cùm oculis curioſius ea quæ à pontifice perficerentur, ſpectarem, attentéque audire ſtuderem ea quæ dicerentur, oculis ſimul & auribus captus ſum. Et quanquam ille qui Dei imitator eſſet, videndi audiendíque vſum mihi reſtituit, ego tamen tanti beneficij immemor, non ſolùm ei parem gratiam non retuli, ſed cùm miraculum monſtrum eſſe dixiſſem, eum ſupplicio quantum in me fuit, affeci, ſeruíſque præcepi, vt eundem & comprehenderent, & vincirent. Illis autem qui eum ſe tenere arbitrarentur, & in vincula ducere, ligna & lapides in manibus fuerunt, id quod mihi quoque videbatur: & tãquam ab eis pontifex teneretur, ei grauiter minabar. Itaque peto à te maiorem in modum vir tuus, & ab

vxore mea hoc in beneficij loco precor, primùm vt Deum mihi propitium efficias, deinde me in gratiam cum pōtifice reducas. Theodora cùm hęc audiſſet, ad pontificem ſtatim venit, eíque omnia quæ & vidiſſet & audiſſet à viro ſuo, nunciat. Ille nihil cunctatus, confeſtim ad Siſinnium proficiſcitur, eum non vt anteà conuenit, ſed quo maiore ille ferocia in pontificem tum inuaſerat, eo ipſe nunc maiore cum honore excepit. Ergo cùm magnam illius mutationem pontifex perſpexiſſet, de vera religione ac pietate apud eum copiosè diſſerit, totúmque hominem ſubigit: cúmque ille Chriſto credidiſſet, beatos illos pontificis pedes contigit, atque hæc cum lachrymis locutus eſt, Gratias tibi ago vero & ſoli Deo, qui me ob eam cauſam oculis corporis excæcaſti, vt animi oculos aperires, méque ad conſyderandum cernendúmque verum comparares: mihíque aurium munus ademiſti, vt vigili mente ac nihil eorum quæ extrinſecus ſunt ſentiente, pietatis religioníſque veræ prædicationem haurirem & approbarem. Nunc verò veritatis myſteriis initiatus ſum, certóque ſciui ea quæ Gręci ac gentiles tradant, fraudem tantùm eſſe, atque monſtri ſimilia. In ædibus ob hæc ipſa lętitiæ voluptatíſque plena erant omnia, omnéſque Chriſto crediderunt. Ineunte verò iam paſchate, omnes aqua ſalutari expiati ſunt vnà cum Siſinnio parētes atque liberi ad tres

& viginti ſupra trecentos. Hoc multos qui paulò illuſtriores clarioréſque erant, attraxit, eorum qui maiore ſplendore & dignitate erant præditi, & quibus Neruá imperator amicis plurimum, conſultoribúſque vtebatur: iíque omnes veram religionem comprobauerunt. Quæ cùm animaduerteret, Publius Turcutianus, qui tum comes ſacrorum erat, grauiter tulit, indignáque geſsit, conſyderánſque quemadmodum religionem noſtram, quæ creſceret, comprimeret, Clementem ipſum quaſi maximè auctor eſſet eorũ omnium, de medio tollere ſtatuit. Conuocat vniuſcuiuſque partis ac regionis vrbis præfectos, eoſdémque corruptos pecunia, eô deduxit, vt ſeditionem quandã in Clementem excitarent, atque illius exiſtimationem in crimen vocarẽt, quòd ea ex parte vrbis in eum amorem vellet dirimere, eúmque inſidiis oportunum reddere. Cùm ergo in eum coitionẽ feciſſent improbiſsimi ciues illi, rumores ſiniſtros, vt ipſi putabant, de eo ſparſerunt, multáque in eum crimina contulerunt. pręſtigias enim ei & veneficia obiiciebant, religioníſque ſuæ euerſionem: & cùm multsi aliis contumeliis eum afficere iactabãt, tum patrios Deos cõuitiis vexare, quippe qui Deorum omnium maximum Iouem, ne Deum quidem nominaret, Herculem Alcmenæ filium, quem ſalutis ſuæ auctorem dicerent, deteſtandum quendam dęmona, & ſceleſtũ vocaret:

amicã Venerẽ adulterã induceret: Dianam illam ſagittandi peritam, Mercuriúmque ſapientem ſermonis Deum, bellicoſum Martem, ipſúmque Saturnum ex æquo omnes contumeliis vexaret, & criminaretur, eorúmq; fana & aras euerteret. Sũma hęc fuit orationis: Aut Diis ſacra faciat & immolet, aut vita quàm primùm priuetur. Atque ij quidem qui hos motus excitarant, petebant, vt põtifex morte mulctaretur: quæ acerbè ferebant ij omnes qui conſcientiam precio addictam non habuerant: liberéque apud populum verba faciebãt: Quid mali aut ſceleris põtifex admiſit? aut potius quæ beneficia Reſp. ab eo non accepit? Deinde ea quæ ab illo contra opinionem omnium geſta eſſent, ſingillatim enumerabant, eorúmque quę cõmemorarẽt teſtes illos citabant. Mamertinus autem præfectus vrbis, qui ciuitatem in ea ſeditione videre non ſuſtineret, præſertim cùm religioni noſtræ creſcenti inuideret, ad ſe beatum Clementem accerſit, verbíſque adeo generoſum fortémq; animum à propoſito conſilio abducere conabatur. Eum ex claro genere natum eſſe dicebat, cuius rei cunctum pop. Rom. teſtem haberet. Sed tamen eundem humano in errore verſari, ob eámque cauſam vrbem ipſam tacere non poſſe: quòd eum nouam religionem inducere dicerẽt & Chriſtũ quendam præter patrios Deos prædicare. Itaque eum oportere ſuperuacaneam iſtam religio-

nem omittere, & venerari colereque eos tantùm Deos quos ciuitas probaret. Ad hæc pontifex reſpondit his verbis: Precor tuam conſtantiam, vt mihi dicendi facias poteſtatem, eáque attentè audias quæ dicturus ſum: non ita rationi contrariæ ſeditioni, inanibúſque tumultibus pareas. Neque enim ſeditioni & tumultui locus eſt, cùm cuipiā propoſitū eſt de ſalute ſua videre & de Deo diſſerere. Præfectus qui viri fortitudinem & cōſtantiā ſtatim ex ipſo exordio intellexiſſet, & dicere ipſe ac rurſus ab illo audire vereretur, reſponſúmque differret, de illo ad Traianum Imperatorē refert. Rex ei quæ ſcripta erant, diſtinguit hoc modo, Aut patriis Diis Clemens immolaret, aut trans pontum in deſertum aliquod oppidū eorum quæ prope Cherſonem ſita eſſent, Roma perpetuo exilio damnetur. Hoc accepto decreto, Mamertinus videbat, quemadmodum Clemens non exterminaretur, ſed ei potius atque imperatori perſuaderetur, vt immolaret. Neque enim ęquo animo tātam viri virtutem damnare poterat. Atque hoc ei maiore curæ fuit illis perſuadere, quàm exilium acerbè ferre, quo pontifex ſtudioſius præfectum ipſum ad verum Dei cultum traducebat. Tanta enim in Clemēte diuinitus gratia elucebat, adeóque illius lingua omni fauo ac melle dulcior inſtillabat, vt etiam Mamertinus ipſe eius amore ſingulari captus, & multùm ex illius abſentia inge-

muerit, & lachrymas pontifici profuderit, cum his verbis, Deus, cui tu incorruptè ſeruis, tibi in aduerſis rebus auxilium ferat: & nauigium conceſſerit, impoſitis iis omnibus abundanter quæ ad victum pertinent, & dextram ei dederit, & veſtierit, & ita cũ debito ſalutationis officio dimiſerit. Multi etiã religioſi viri eum ſecuti ſunt, qui cùm in exilij locum perueniſſent, Chriſtianos circiter mille atq; eo plures offendunt qui in ergaſtulis ad marmora ſecanda iampridem, religionis noſtræ cauſa damnati fuerant. Hi de pontifice anteà audierant, eúmque exilij cauſa ad ſe venturum eſſe, itaque eius aduentus non vulgarem illis conſolationem attulit. Cùm ad illos venit, ab opere manuum liberi ac ſoluti, ad eum accedunt cum lachrymis, ſanctóſque illos eius pedes contingunt, puras manus oſculátur, calamitates atq; mala quibus opprimerentur, cum lachrymis commemorant, ſuum à patria diſceſſum, inſuauem in peregrinatione viuendi rationem, rerum ad vitam neceſſariarum inopiam: & quod grauiſsimum erat omnium, aquæ ipſius penuriam. Si quis enim, inquiunt, toto die opere manuum atque labore defatigatus, exiguam quandam aquæ guttam ſumere velit, vt miſeriam quam ex labore ſuſcepit, ſubleuet, is non paucioribus ſtadiis quàm quinque & quadraginta confectis, aquam portabit. Ex his põtifex primùm obortis lachrymis dolorem cepit,

deinde

deinde cùm Deo gratias egiſſet, illorúmque animos ſatis conſolatus eſſet, Non, inquit, ſine cauſa huc me Deus expelli paſſus eſt, ſed vt & eorũ malorum quæ toleratis ſim ſocius, & patientiæ maximè conſtantiæque exemplo. Tum ſe ad orationem conuertit, precatúrque vnà cum eis Deum, vt confeſſoribus ſuis fontem aquæ aperiat, & qui percuſſo ſaxo in ſolitudine aquarum ingentẽ vim elicuiſſet, ipſe aquæ copiam ſibi præberet. Iam omnibus in orationẽ incumbentibus, pontifex huc atque illuc cõuerſis oculis, agnum quendam cernit, qui dextrum pedem ſublimẽ habebat, & ſubiectum ſolum quaſi mõſtrabat (neque enim quiſquam alius agnum vidit) cõiectíſque & commiſſis oculis pontifex, ad notatum deſignatúmque locum cum iis qui aderant veniens, Domini, inquit, noſtri Ieſu Chriſti nomine, hîc mihi filij, fodite. Cúmque locum in quo agnus ſteterat, omnémque ſolum circunfodiſſent, ipſe ſumpto ſarculo locum eum quem agnus monſtrauerat, pulſat leui quodam ſublimíque ſono; túmque repente terra aquam nitidam ac lympidam, quæque ori iucunda & ſuauis erat, ex ſe extulit, eáque impetu quodam effuſa, flumen effecit. Cúmque omnes aqua
„ lætos redderet, pontifex, Fluminis, inquit, impe-
„ tus lætificat ciuitatem Dei. Hinc cuncta ad eum ciuitas confluebat, illiúſq; ſpiritalis doctrinæ dulcedine, omnes ad veram fidem traducebat, vt etiã

multi quotidie circiter quinque millia baptizarẽtur, veráque religio indies creſceret. Nõdũ annuũ exilium emenſus erat, cùm ab iis qui crediderant, templa quinque & ſeptuaginta numero ædificantur, fanáque idolorum, & tẽpla euertuntur, & lucos qui eis cõſiti, longè latéque pertinebant, ignis conſumit, omníſque dæmonum inſania deletur. Fama tum inuiſa & moleſta ad Imperatoris aures peruadit, quæ res Chriſtianorum in dies magis ac magis creſcere, atque progreſſum facere doceret: ob eámque cauſam Aufidianum ducẽ ſtatim mittit, qui non ſolùm non vltra res illorũ proficere ac procedere ſineret, verùm etiã eos qui in eorum ditionem redacti eſſent, reuocaret abſtraherétque à religione. Is cùm Cherſonem veniſſet, multíſque Chriſtianis multis variíſque tormentis ac ſuppliciis affeciſſet, omnéſque propoſito ac voluntate martyres effectos eſſe cerneret, & paratos ſexcenta mortis genera perferre, quid facit? Abſtinet ſe quidem à multitudine, quòd vereretur ne tandẽ plures martyres faceret: auctorem autem vnum coërcet, omnémque furorem in beatum illud Clementis caput immittit. Cùm verò ei leuia eſſent omnia, neque vlla eſſe duceret, & ex iis quæ pertuliſſet, maiorem aliis fiduciam præberet, breuem ei atque celerem vitæ priuationem excogitat. Nam in medium mare martyrem abducit, anchoráque eius ceruici deligata in profundũ demergit: vt ne

reliquiæ quidem, inquit, illius, Chriſtianis remaneāt. Verum ille quidem in profundum deiectus eſt, Chriſtianorum autem multitudo quæ ſtabat in litore, miſerè lamentabatur, lugebat, miſerabilíque voce pontificē omnes appellabant. Cornelius verò & Phœbus illius diſcipuli cum eas voces quas res ipſa poſtulabat, clamore ſublato mitterent, nec haberent, quod caſum illū conſolari poſſet, Cōprecemur, inquiunt, omnes vno conſenſu Deū, vt nobis martyris ſui corpus oſtendat. Cúmque ipſi precarentur, Deus tum quiddam multo maiore admiratione dignum, quàm Moſes, perfecit. Diſcedit enim ac deflectit mare longè latéque ſtadia circiter viginti. Multitudo terra incedens, id quod etiā tuæ Chriſte, poteſtatis eſt, ſaxum offendit, quod à tua immenſa ſapientia factum templi ſpeciē præbebat, & in eo martyris corpus cum dignitate collocatum, grauémque illā anchoram ad ſaxum etiā poſitā. Sed Cornelio atque Phœbo patefactū eſt, ne corpus, quod in profundo prȩclarè ſitum eſſet, transferrent: foréq; vt quotannis eo tēpore quo martyr è vita exceſsiſſet, mare iis qui accederent, ſeptē continuis diebus curſum ſuum cohiberet, tranſitúmque pedibus vſque ad corpus permitteret. Id quod & quotánnis adhuc accidit, & aduentum eius recordationis quaſi terminum quendam, certúmque diem obtinet. Hinc cùm hȩ reſes ſectæq; omnes à religione noſtra alienæ, tū

barbarorum inſtituta euerſa & ſublata ſunt, quòd ſigna atque miracula quæ ibi in martyris memoria edebantur, omnes ad veri cognitioné traducerent. Nemini enim corũ qui inſanabili aliquo malo atque morbo oppreſsi erant, quicquam magis neceſſarium fuit, quàm aquę cõmunio & aſperſio, ad morbi, quo afflictabãtur, depulſionem. Sed hęc quidé & huiuſmodi ſunt, & ita habent: illud verò longè maius eſt, ſatíſque in eo eſt virium ad faciẽdam fidem eorum quæ cõmemorauimus. Cùm enim, vt ſuperior oratio declarauit, in maris voragines martyr demerſus eſt, & in aquarũ ſinus deiectus, mare deorſum fluens longius, & quaſi ſub pedem ſecedens, index corporis mirabiliter fuit, patefecítque iter ad ingrediendum ei qui ire voluiſſet, magnúſque Chriſtianorum numerus tum ad corporis ſpectaculum excitabantur. Poſteà verò etiã maximus dies feſtus miraculum induxit, aut potius miraculũ diei feſto cauſam dedit, quod non ſemel editum, deinde terminum habuit, ſed vniuſcuiuſque anni curſu atque ambitu eodé modo exiſtebat, impióſque animos & à Dei veri cultu alienos, ad epulum cõuocabat. Cùm enim hæc ita eſſent, & Chriſtianorum omniũ qui Cherſonem incolebãt, ad diem feſtũ miraculi concurſus fieret: ibi etiam Deus miraculum edidit ſuperioribus mirabilius. Vir enim quidam religionis noſtræ cum vxore & filio, quo tempore iam miracu-

lum edebatur, vnà cum reliqua multitudine ad illud martyris corpus viſendum profectus eſt. Cúmque maris profundum pedibus ingreſsi illi, in templum quod in alueo ſitum erat, intraſſent, manibuſque eo puerum duxiſſent, ſancto illo ſpectato ſepulchro, cùm alia multa à ſancto poſtulauerunt, tum filio ea precati ſunt omnia, quæ æquũ eſt parentes petere. Cùm precati eſſent, ac ſepulchrum religioſè quaſi oſculati eſſent, ipſi quidem die feſto perfecto, domum redeuntibus omnibus cum multitudine quæ eo conuenerat, ad ſuos reuerſi ſunt: puer autem inſciis ignaríſque parentibus, neſcio quo modo ſolus in tẽplo remanſit, hoc etiam diuina quæ comprehendi non poteſt, agẽte prouidentia, vt maiore in honore eum haberet, qui & animum & corpus ipſius cauſa profudiſſet. Atque aqua quidem ad ſua loca remeans, profundum ſtatim occultauit, rurſúſque mare effectum eſt: parẽtes autem paulum à corpore digreſsi cùm filium ſecum eſſe non viderent, ad requirendum eum reuertuntur, vt eum inuenirent: mare rurſus animaduertunt viam eam quæ ad corpus ferret, ſtatímque tumultuantur, perturbantur, permouentur, maiore ſtudio ad inueſtigandum puerum ſe conferunt. is autem in ſepulchro abditus erat. Poſteà verò quàm multo labore quæſitum nõ inueniũt, cúmque in profundo abditum, ſicuti erat, exiſtimant, magna triſtíque voce filium appellã-

tes & pectora pulſabant, & caſum qui eos opprimebat, lugebant: tum ea ad beatum Clementem oratione vſi ſunt, qua animus mœrore confectus vtatur. mortem enim pro his malis optarę nō deſtiterunt, dum proximorum nonnulli qui in eos iam lamētatione luctúque confectos incidiſſent, multis prę dolore profuſis lachrymis, eos conſolati ſunt, diuturnúmque mœrorem atque dolorem depulerunt. Verum cùm illi domum reuertiſſent, dolor recruduit, puerique tunica quam viderunt, ſiue alia quæ habere aut ferre ſolitus erat, cùm in mentē parentibus veniſſent, acerbiorē eis caſum reddebant. Annui autem temporis ſpacio confecto, cùm dies feſtus ille præclarus immineret, dolor eos rurſum eo grauius conficiebat, quo maior crebriórque pueri memoria in eorum animis verſabatur: túmque his verbis inter ſe vtebantur, Eamus ad ſepulchrum, videamus num quid pueri relictum ſit, ſi fortè illud afferamus. Hæc atque alia ad caſum pertinentia cùm inter ſe diſſeruiſſent, domo proficiſcuntur cum lugubri veſtitu, oculis vi lachrymarum tabeſcentibus, & ad litus perueniunt. Mare, cùm ſtatus dies veniſſet, ſtatim deflexit: ſequuntur illi primi, & pedibus alij rurſus, maríque pro duce itineris vtūtur: atque in tēplum illud fortuitu ædificatū, imò verò ſapiētia tua Domine effectum, ingreſsi, puerum cernunt, ô miraculum, viuum ſaltantémque in templo. Ac primū

quidem de iis quæ videbantur, ambigebant, reputantes num puer eſſet id quod videretur. Poſtea verò quàm notis & figuris oris omni ex parte puer impulit ad aſſentiendum, eúmque illum puerum eſſe crediderunt: ſtatim ad eum accedunt, coniunctíſque & oculis & labris, diu fleuerunt, dulcibus illis præ gaudio profuſis lachrymis, vehementérque quaſi nudo animo in eius oſcula irruerunt. Deinde cùm paulum ſe collegiſſent, puerum accuratè de ſingulis rogarunt, quonam pacto ita cō tra omnium opinionem conſeruatus eſſet, quo cuſtode, quo altore, quo fotore, quo vitæ parente. Ille cùm ſiniſtra ſepulchrum teneret, altera eum qui in illo ſitus eſſet, mōſtraret, Hic mihi, inquit, & vitæ largitor fuit, & altor & cuſtos, méque adhuc ſemper apud ſe ſaluum eſſe voluit, & præclarè lactauit atque educauit. Miraculo parentes nouo & inaudito cum voluptate deliniti, ſuperiores luctus triſtiáque illa de ſuo caſu verba, in lætitiam
„ gratiarúmque actionem mutauerunt. Mirabilis,
„ inquiunt, Deus in ſanctis ſuis, omniáque quæ ſequūtur addunt. Reuertuntur ergo domum beati, quémque vt mortuum lugebant, & cuius ſepulchrum belluæ marinæ aluum eſſe celebrabāt, atq; adeo cuius nihil reliqui ſe inuenturos ſperabant, eum cùm ſecum incedentem haberent, colloquētémque cernerent, rem quandam patribus incredibili voluptati futurā, incredibilémque ſuaui-

taté & dulcedinem ſuis ipſorum animis inſtillabãt. Sic honorem habere ſolet cõmunis omnium Domin' Chriſtus ſeruis qui ipſius cauſa mortem tolerauerunt, & qui tantum periculũ ſuſceperunt, eos tali miraculorum præſtantia, talibus ſplendoribus ornare, quos nobis etiam cõſequi liceat, per gratiam atque humanitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum Patre & Spiritu ſancto ſempiterna gloria tribuatur. Amen.

EXCVDEBATVR LVTETIAE PARISIORVM, M. D. LV.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

In Græco eſt Ἑλένη ſemper pro Simonis ſcorto: Irenæus & alij Σελήνη legerunt. vide pag. 22. Verſ. 16. & ſequentes. pag. 54. verſ. 16. Viſam eſſe audire.